

NORGES BANK

1980/4

ARKIVEKSEMPLAR

Penger og Kreditt

NORGES BANKS
BIBLIOTEK

Norges Banks bibliotek

Ø1003 1VPR

NORGES BANKS
BIBLIOTEK

I N N H O L D

- 271 I dette nummer
- 273 Konjunkturoversikt – konjunkturindikatorer
- 285 Kredittoversikt
- 289 Valutaoversikt
- 293 Norsk eksports markedsandeler 1970–1979
v/Geir Bergvoll
- 300 Norges Banks regnskap og det økonomiske innhold i det
v/Einar Forsbak
- 308 Pengemengden etter likviditetskilde – beholdningsstørrelser
v/Jon Petter Holter
- 311 Den nye korttidsmodellen
v/Asbjørn Fidjestøl
- 316 Utviklingen i bankenes utlånsrenter
v/Audun Grønn
- 319 Premicobligasjonslånet 1979 – forbedring av vilkårene
- 321 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 325 Tabeller

Midtsidene i heftet er upaginerte og kan rives ut. De gir register over innholdet i Penger og Kreditt i 1979 og 1980.

Penger og Kreditt utgis hvert kvartal
av Norges Bank, Oslo

Redaktør: Hermod Skånland

Redaksjonssekretær: Liv Kielland

Redaksjonsutvalg: Jarle Berge, formann

Knut Andreassen, Valutaavdelingen

Einar Forsbak og Martinus Halsen, Kredittpolitisk avdeling

Erik Chr. Kolderup, Administrasjonsavdelingen

Håkon Sannes, Utrednings- og informasjonsavdelingen

Oddvar Trones, Ekspedisjons- og regnskapsavdelingen

Redaksjonens adresse:

Norges Bank, Utrednings- og informasjonsavdelingen

Boks 336, Sentrum, Oslo 1

Telex: 11369 nbank n

De synspunkter som fremkommer i denne
publikasjon, representerer artikkelforfatterens
egen oppfatning og kan ikke tas som uttrykk
for direksjonens standpunkt til de
forskjellige spørsmål

Ettertrykk med kildeangivelse er tillatt

Design: Anisdahl/Christensen

Sats og trykk: Norges Banks Seddeltrykkeri, Oslo.

Teksten er satt med 11 pkt. Baskerville

og trykt i offset på 100 g Hvit Antikk

fra Alvoens Papirfabrik A/S.

ISSN-0332-5598

De faste spaltene gir et bilde av konjunktursituasjonen og forholdene på kreditt- og valutamarkedet. I tillegg til det faste stoffet har vi denne gang med seks artikler.

I den første retter *Geir Bergvoll* søkelyset mot norsk eksports markedsandeler og hvordan de har utviklet seg i syttiårene. Under de forutsetninger han bygger på, ser det ut til at markedsandelene for tradisjonell norsk vareeksport falt med 22% i perioden. Bergvoll splitter materialet opp på varegrupper og land og får et mer nyansert bilde. Han finner at om lag en tredel av tapet synes å kunne tilskrives forverret konkurransevne. Resten skyldes strukturen – vare- og markedsfordelingen. Betydelige deler av norsk eksport består av varer med lav inntektselastisitet og relativt små ekspansjonsmuligheter. Han påpeker med andre ord at økt relativ vekst for tradisjonelle varer ikke bare avhenger av en bedring i vår relative konkurransevne. En vridning av norsk eksport i retning av varer med høy inntektselastisitet kan også innebære en viktig kilde til markedsandelsvekst. I visse situasjoner kan det til og med være rimelig at norske eksportvarer taper markedsandeler ut fra hensynet til optimal ressursbruk. Det kan eksempelvis tenkes at ressurser som flyttes, kan kaste bedre av seg innenfor oljevirkosomhet eller skjermede næringer.

For en bedrift som driver økonomisk virksomhet i vanlig forstand, kan regnskapet si en god del om bedriftens likviditet, lønnsomhet og soliditet. Norges Bank driver imidlertid ikke økonomisk virksomhet i

tradisjonell mening. Banken er tildelt helt spesielle og viktige oppgaver i forbindelse med pengevesen og betalingsformidling og i tilknytning til penge-, kreditt- og valutapolitikk. Selv om regnskapsoppstillingen også i Norges Bank er en viktig informasjonskilde, kan den vanskelig brukes som grunnlag for å vurdere hvor godt eller dårlig banken har utført de spesialoppgaver den er tillagt som landets sentralbank. I dette nummer av *Penger og Kreditt* gir *Einar Forsbak* en generell omtale av Norges Banks regnskap og det økonomiske innhold i det.

I Norges Banks løpende statistikk over utviklingen i publikums likviditet gis det både beholdningstall og endringstall. Når det derimot gjelder de størrelser som *påvirker* pengemengden, har man hittil bare operert med endringstall. I denne artikkelen har *Jon Petter Holter* forsøkt å beregne de likviditetspåvirkende størrelser på *beholdningsbasis*. En slik statistikk vil etter forfatterens syn være bedre egnet til å illustrere de strukturelle forskyvninger som har funnet sted i likviditetsskapningen de senere år.

Asbjørn Fidjestøl gjør rede for en ny korttidsmodell som er under utvikling i Norges Bank. Foreløpig består modellen, som ennå ikke er tatt i praktisk bruk, av en finansblokk der en blant annet har relasjoner for bankutlån og bankinnskudd. Det tas sikte på at modellen senere også skal omfatte realøkonomiske sammenhenger og tilknytningen mellom real- og finanssiden.

Finansministerens renteerklæring i begynnelsen av september innebar at bankene kunne øke renter og provisjoner på kort-siktige utlån med en halv prosentenhed og på mellomlange og langsiktige med én prosentenhed. Erklæringen kom etter to år med rentestopp på utlån. De første opplysninger om bankenes rentetilpasning etter finansministerens erklæring foreligger nå.

Audun Grønn gir en omtale av utviklingen i tredje kvartal 1980. Etter en foreløpig kontroll later det til at en del banker har økt sine rente- og provisjonssatser for mye,

men noe sikkert kan ikke sies for årsopp-gavene foreligger og kan danne grunnlag for en endelig kontroll.

Den siste omtalen denne gang gjelder det premieobligasjonslån som ble lagt ut i 1979 og som ble tillagt visse tilleggsgevinster ved slutten av fjoråret. Etter tilleggene vil utbetalingene tilsvare en årlig avkastning på 8,9%. Gevinstene er fritatt for inntektsskatt til stat og kommune. Premieobligasjonene ble utsolgt i løpet av få dager etter kunn-gjøringen av de nye vilkårene. Mandag 22. desember ble de tatt opp til notering på Oslo Bors.

Helt til slutt vil vi benytte anledningen til å nevne noen ord om antall bankaksjer som var innløst ved fristens utløp den 1. januar i år. Etter endringen i forretningsbankloven, som innebar at aksjonærrepresentantene i bankenes representantskap kom i mindretall, kunne aksjonærene kreve at staten overtok deres aksjer. Vederlaget ved overtakelsen skulle fastsettes av en uavhengig bankkommisjon med høyesterettsdommer *O.C. Gundersen* som formann. I februar 1980 hadde kommisjonen fattet vedtak om innløsningskursen i samtlige forretningsbanker.

De aksjonærene som ønsket sine aksjer innløst av staten, måtte sette fram skriftlig krav om dette til Norges Bank, som på statens vegne ville forestå utbetalingen. Fristen for å kreve innløsning, var 1. januar 1981.

I alt ble det før fristens utløp innløst 1 253 235 aksjer til et samlet pålydende av kr. 134 799 675,-. De aller fleste av aksjene er imidlertid videresolgt til publikum. Når en tar hensyn til avtalte, ikke effektuerte salg, var det bare 5 413 aksjer igjen i Norges Bank pr. 5. januar 1981.

Den internasjonale konjunktursituasjon

Som ventet har effektene av de høyere oljeprisene og av den synkroniserte tilstramningen i industrilandenes økonomiske politikk bidratt til produksjonsfall for OECD-området under ett i annet halvår 1980. Produksjonssvikten har imidlertid vært noe mer markert enn regnet med i Vest-Europa, samtidig som aktivitetsnivået i USA har tatt seg opp etter det kraftige fallet i annet kvartal. Avvikling av kredittrestriksjonene, som ble innført i mars 1980, og rentenedgang stimulerte således den amerikanske konsumetterspørsel og byggeaktivitet i tredje kvartal.

I Vest-Europa er tilbakeslaget i annet halvår særlig blitt sterkere enn tidligere anslått i Vest-Tyskland, noe som kan forklares ved at tilstramningen i den økonomiske politikk har forsterket nedgangen i privat forbruk og investeringer. Produksjonsutviklingen har videre vært meget svak hos viktige norske handelspartnere som Storbritannia, Sverige og Danmark. I Japan har det derimot bare funnet sted en beskjeden avmatning i den økonomiske aktivitet, som også i annet halvår viser klar vekst. Mens markedsveksten for norske industrivarer var 5,5% i første halvår, viser foreløpige beregninger en nedgang på 2,8% i annet halvår. For 1980 under ett er det beregnet en vekst på 4,3% mot 10,5% i 1979. Dersom en i stedet tar utgangspunkt i total vareimport, vil importvolumet i våre viktigste markedsland ikke vise noen endring fra 1979 til 1980.

Fra bunnpunktet i annet halvår 1980, da OECDs bruttonasjonalprodukt (BNP), reg-

net i faste priser, vil vise et fall med en årlig rate på omkring ½%, ventes gradvis oppgang i industrilandene gjennom 1981 og inn i første halvår 1982. Det fremgår av teksttabellen at veksten vil bli svak i de fleste industriland i 1981, og at en gjennomsnittlig BNP-vekst på om lag 3% først kan bli nådd i 1982. Dette innebærer at markedsveksten for norske industrivarer bare vil bli omtrent 2½% i 1981, og ikke komme opp i 4–5% for i 1982. Når konjunkturoppgangen fortsatt er så svak, er det dels et resultat av at de fleste OECD-lands økonomiske politikk vil bli ytterligere tilstrammet i 1981. Hovedmålet er stadig å dempe pris- og kostnadsstigningen. Ifølge beregninger av OECD vil kombinasjonen av 150% oljeprisøkning siden begynnelsen av 1979 og en samtidig tilstramning av finanspolitikken føre til at OECD-landenes samlede BNP-nivå, regnet i faste priser, blir 6–6½% lavere ved utgangen av 1981 enn om disse hendelser ikke hadde inntruffet. Av dette kan vel 4½ prosentpoeng tilskrives oljesjokket og 2 prosentpoeng politikkvirkninger.

Vekstprofilen fram mot 1982 må imidlertid betegnes som høyst usikker. Den er i hovedsak basert på forutsetningen om at avtakende prisstigning vil medføre positiv realinntektsutvikling, og dessuten på en fortsatt sterk eksportvekst til OPEC-landene. Videre forutsettes det blant annet uendret realpris på olje og høy investeringsvilje i næringslivet. På bakgrunn av OECDs tidligere beregninger om pris- og produksjonsvirkninger av hver 10% ytterligere oppgang i oljeprisene vil i nåværende konjunktursituasjon et nytt prishopp kunne få betydelige virkninger for verdensøkon-

mien. Kanskje særlig fordi en da lett vil kunne få en ytterligere tilstrømning i den økonomiske politikk.

Stigningen i det amerikanske rentenivået mot slutten av 1980 har mange fellestrekk med situasjonen i begynnelsen av året, da oppgangen i rentenivået og inflasjonsraten bidrog til det kraftige produksjonsfallet i annet kvartal. Selv om den økonomiske aktivitet i USA trolig vil flate ut i begynnelsen av 1981, ventes den å ta seg opp igjen i annet halvår. Det knytter seg imidlertid særlig stor usikkerhet til hvilken virkning presidentskiftet i USA kan få for vekstutsiktene. Mye kan tale for at den nye regjeringen i større grad vil prøve å stimulere den private investerings- og forbruker- etterspørselen gjennom skattereduksjoner. Resultatet av dette kan bli fortsatt ekspansiv finanspolitikk, som søkes motvirket ved stram pengepolitikk. Stramheten i pengepolitikken vil også avhenge av prisutviklingen, men dersom stigningstakten i konsumprisene kommer under den "psykologiske grensen" på 10%, peker flere forhold i retning av at produksjonsveksten kan bli så høy som 4% i årene 1982–83. Renteutviklingen i USA kan videre bli avgjørende for om Vest-Tyskland og Storbritannia vil gjennomføre lettelse i sin pengepolitikk. Hvis nåværende høye renter i USA vedvarer, vil disse land trolig prøve å opprettholde høyt realrentenivå for å beskytte sine valutaer mot uønsket depresiering.

Selv om oljeprisstigningen i 1973–74 og 1979–80 var av omtrent samme relative størrelsesorden, har virkningene på produksjon og etterspørsel vært vesentlig mindre siste gang. Bakgrunnen for dette er dels at oljekrisen i 1973 inntraff i en konjunkturfase med langt høyere kapasitetsutnyttning enn i 1979, noe som bidrog til en sterkere internasjonal råvareprisøkning. Videre har landene siste gang ført en strammere og mer konsekvent penge- og finanspolitikk enn i 1973–74, og dette har igjen resultert i mindre ustabilitet på valutamarkedet. En

annen viktig grunn er mer moderate lønnsoppgjør. Mens husholdningenes realinntekt ble opprettholdt eller økt i 1974–75, til tross for oljeprisforhøyelsene, har lønnsveksten i OECD-landene siden slutten av 1979 og gjennom 1980 vært lavere enn prisstigningen. Dette har igjen bidratt til å holde tilliten og dermed investeringsviljen i næringslivet bedre oppe. Den fortsatt stramme økonomiske politikken i industri-landene vil imidlertid medføre at også konjunkturoppsvinget blir svakere enn etter forrige oljeprisstigning.

Inflasjonen i OECD-området ventes å svekkes gjennom 1981 og vil ved inngangen til 1982 være nede på omtrent samme nivå som før siste oljeprisøkning, eller 8–9%. Det synes likevel å herske enighet blant industrilandene om at det er absolutt nødvendig å bringe inflasjonstakten ytterligere ned. I den sammenheng er det blitt påpekt at det gjennom 1970-årene har vist seg at de land som får inflasjonen under kontroll, også later til å være best stilt i relasjon til nesten alle andre viktige mål. I de fleste land har virkemidlene for å bekjempe inflasjonen stort sett vært begrenset til generell etterspørselspolitikk, men ikke minst utviklingen i Storbritannia viser at ulempene lett kan bli meget store i form av produksjonstap og arbeidsledighet. Videre foreligger det i økende grad fare for at vedvarende høy ledighet snarere kan resultere i økte sosiale motsetningsforhold og fastlåste holdninger enn i moderasjon med hensyn til lønnskrav. Mye taler derfor for at inflasjonsbekjempelse i stadig sterkere grad har utviklet seg til å bli mer et politisk enn et økonomisk spørsmål. Vest-Tyskland, Japan, Østerrike og Sveits representerer eksempler på land som på ulike måter har mestret dette politiske problem bedre enn de fleste andre gjennom lengre tid.

Underskuddet på OECD-landenes samlede driftsbalanse vil trolig gå ned fra vel 75 milliarder dollar i 1980 til om lag 40 milliarder dollar i 1981. Nedgangen vil bli

*Teksttabell. Bruttonasjonalprodukt og konsumpriser i utvalgte land
(Prosentvis endring fra foregående år)*

	Bruttonasjonalprodukt, faste priser				Konsumpriser			
	1968-78	1979	1980	1981	1968-78	1979	1980	1981
	Årsgj.snitt		Anslag	Prognose	Årsgj.snitt		Anslag	Prognose
USA	2,9	2,3	-0,8	¾	6,5	11,3	13,5	10
Japan	6,6	5,9	5,0	¾	8,9	3,6	8,2	5½
Vest-Tyskland	3,5	4,5	1,7	-¼	4,7	4,1	5,5	4
Storbritannia	2,2	1,5	-2,3	-2	11,8	13,4	18,2	12½
Frankrike	4,4	3,3	1,6	1	8,3	10,8	13,3	10½
Italia	3,4	5,0	3,7	-1	11,0	14,8	21,0	15½
Østerrike	4,4	5,1	2½	0	6,0	3,7	6,5	5½
Belgia	4,0	2,4	1,4	1	7,1	4,5	6,5	5
Sverige	2,1	3,8	2,3	1¼	8,1	7,2	14,0	11½
Danmark	3,1	3,5	-0,6	1½	8,6	9,6	12,7	10
Finland	4,0	7,2	5,9	2¾	9,8	7,5	11,0	10½
Norge	4,4	3,2	3,0	1	8,5	4,8	10,8	13
OECD-området veid med lan- denes BNP	3,7	3,3	1,1	1	7,8	9,9	13,1	10
Norges vik- tigste mar- kedsland ¹⁾	3,0	3,4	0,8	½	8,2	8,5	12,2	9½

¹⁾ Veid med andel av norsk vareeksport, unntatt skip, plattform, olje og gass.

Kilde: OECD og egne anslag.

motsvart av omtrent samme reduksjon i OPEC-landenes overskudd. Mens underskuddene ser ut til å bli nesten halvert i Japan og Vest-Tyskland, kan driftsbalanseoverskuddet i USA komme opp i nærmere 20 milliarder dollar i 1981. Driftsunderskuddet for de små OECD-land som gruppe vil derimot vise liten endring, og deres andel av underskuddet vil derfor øke betydelig. For de ikke-oljeproduiserende utviklingsland vil betalingsbalansesituasjonen etter disse anslag forverres ytterligere i 1981, noe som kan tvinge mange av dem til å foreta økonomiske tilstramninger.

Konjunktursituasjonen i Norge

Helhetsbildet. Norges Banks konjunkturmateriale peker i retning av at den internasjonale konjunkturavmatning i økende

grad vil slå ut også i det innenlandske aktivitetsnivå. Spredningsindeksen, som har vært fallende siden fjerde kvartal 1979, gikk ned fra 54 i annet til 51 i tredje kvartal 1980. Selv om dette innebærer at et knapt flertall av indikatorene stadig viser oppgang, gir utviklingen grunn til å anta at norsk økonomi vil være preget av moderate nedgangstendenser gjennom første halvår 1981. Industriproduksjonen nådde et toppunkt i annet kvartal, men Norges Banks mer omfattende referanseindikatorer, som tar hensyn til utviklingen i flere sektorer av økonomien, tyder på at det samlede aktivitetsnivået viste liten endring i årets tre første kvartaler. Utslagene av den svakere utenlandsetterspørselen i tredje kvartal ble således motvirket av oppgang i innenlandsk konsum- og investeringsetterspørsel. Den samlede etterspørselsvekst i 1980 ser ut til å bli omtrent som antatt i salderingspro-

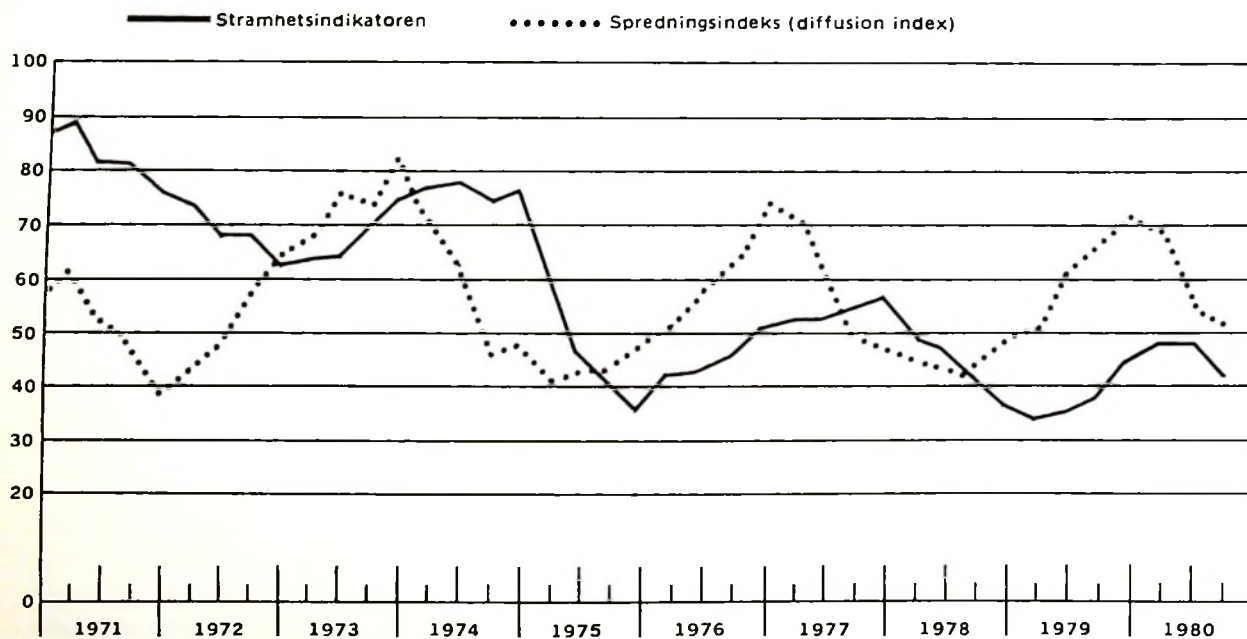
posisjonen for statsbudsjettet 1981, slik at en kan vente en volumvekst i bruttonasjonalproduktet på omkring 3½%.

Arbeidsmarkedet viser klare tegn til underliggende svekkelse, og flere forhold tilsier at arbeidsløshetens omfang vil stige i de kommende år. Ved siden av at den antatte veksten i bruttonasjonalproduktet på bare om lag 1% i 1981 begrenser sysselsettingsmulighetene, er arbeidskrafttilgangen i oppgang. Dette skyldes i hovedsak høyere yrkesaktivitet blant kvinner. Manglende fleksibilitet i lønnsstrukturen fører videre til ulikevekt i deler av arbeidsmarkedet. Dette kan lett medføre økende arbeidsledighet kombinert med pressproblemer. I internasjonalt perspektiv vil imidlertid oppgangen i ledigheten være meget beskjeden, og den vil også de nærmeste år fremover ligge på et vesentlig lavere nivå i Norge enn i de fleste øvrige OECD-land.

Det hersker stor usikkerhet om den internasjonale konjunkturutvikling på mellomlang sikt. Foreløpige anslag tyder på at gjennomsnittlig produksjonsvekst hos våre

viktigste handelspartnere bare blir 2–3% årlig for perioden 1981–85, eller en gjennomsnittlig markedsvekst for vår tradisjonelle vareeksport på 3–5%. De svake internasjonale vekstutsiktene understreker at det ikke lar seg gjøre å motvirke de økonomiske problemene i 1981 gjennom en særnorsk motkonjunkturpolitikk. Det utviklingsbildet som tegner seg for årene 1981–85, gjør det urealistisk å regne med annet enn svært moderat vekst også for norsk økonomi om en ikke skal sette balansen i økonomien i fare. Siden produksjon av olje og gass ventes å vise forholdsvis liten oppgang i denne perioden, må produksjonsveksten, i motsetning til i foregående femårsperiode, i hovedsak komme fra fastlands-Norge. Opprettholdelse av en moderat vekst vil således forutsette sterkere produktivitetsvekst og nødvendiggjør at etterspørselsstimulansene i større grad enn før kommer fra privat konsum, foretaksinvesteringer og utlandet. Selv om det ikke eksisterer noen objektive kriterier for hvor stor den offentlige sektor bør være, peker

Fig. 1. Sammenfattende konjunkturindikatorer

en rekke forhold i retning av at de senere års raske vekst i denne sektoren har hatt uheldige konsekvenser på flere områder. Vekstimpulsene bør derfor i mindre grad komme fra offentlig konsum.

Pris- og kostnadsstigningen forsterket seg merkbart gjennom 1980, men utviklingen har likevel vært i rimelig bra samsvar med forutsetningene. Den ventede økning i prisstigningen i 1981 er videre til dels et resultat av økte avgifter og reduserte subsidier som kompenseres i form av lavere personlig inntektsskatt. Holdes denne omleggingen utenfor, vil økningen i konsumprisene i 1981 trolig bare ligge litt i overkant av gjennomsnittet for OECD-landene. Ifølge Norges Banks anslag ser det dessuten ut til at forverringen i norsk industris konkurransevne, målt ved relative lønnskostnader pr. produsert enhet, vil bli forholdsvis beskjeden i årene 1980–81.

Ikke minst tapene av markedsandeler for norsk eksport- og hjemmeindustri i 1980 illustrerer imidlertid at konkurranseposisjonen ennå ikke er tilfredsstillende, og at pris- og kostnadsstigningen fortsatt er for høy. De stramme rammebetingelsene for norsk økonomi i årene fremover kan videre føre til forsterket kamp om inntektsandeler og skape grobunn for en lønns-lønns-spiral i tillegg til den eksisterende pris-lønns-spiral. Erfaring fra land som Vest-Tyskland, Østerrike og Sveits har på den annen side vist at en lav inflasjonsrate letter den økonomisk-politiske styring. Med norske myndigheters høye ambisjoner for sysselsettingsnivået vil det derfor trolig bli nødvendig å supplere den generelle økonomiske politikk med en mer aktiv inntektspolitikk om en ønsker å komme ned på en lavere langsiktig pris- og kostnadsøkning. Fordi en inntektspolitikk må understøttes av generell etterspørselspolitikk om den skal ha rimelige muligheter for å lykkes, må den utformes slik at den ikke forutsetter en netto belastning for de offentlige budsjettene.

Lager. Siden begynnelsen av 1980 har det skjedd en gradvis lageroppbygging innen industri og engroshandel. Spesielt har produksjon av metaller vært holdt oppe ved i økende grad å produsere for lager. Som følge av sviktende markedsforhold for norsk eksport har det funnet sted en klar oppgang i eksportvarelagrene, noe som er i samsvar med tidligere års konjunkturmønster. Lagerbeholdningene ligger likevel fremdeles på et vesentlig lavere nivå enn i siste halvdel av 1970-årene. Med få tegn til bedring i den internasjonale konjunktursituasjonen før 1982 ventes produksjonsnivået i større grad enn under motkonjunkturpolitikken i perioden 1975–77 å bli tilpasset etterspørselsforholdene. Forutsatt at myndighetene ikke igjen stimulerer til ekstraordinær lageroppbygging, gir en stram penge- og kredittpolitikk også grunn til å vente forholdsvis beskjeden oppbygging av eksportvarelagrene i 1981.

Ordre. For industrien under ett kompenseres sviktende ordretilgang fra utlandet til dels ved at innenlandsk ordretilgang igjen er i oppgang. Forskjellene industrisektorene imellom er imidlertid betydelige. Særlig verksteds- og metallindustriens tilgang på eksportordre viste markert nedgang i tredje kvartal. Innenlandske ordre til verkstedsindustrien (unntatt transportmidler og oljerigger m.v.) og byggevirksomheten gikk derimot merkbart opp og bekrefter at den innenlandske investeringsetterspørsel fortsatt er i oppgang. Alt i alt ligger ordrebeholdningene derfor på et relativt høyt nivå. Dette taler for at industriproduksjonen ikke behøver å bli like kraftig påvirket av den fallende utenlandsetterspørselen som i 1974–75 og i 1977–78.

Konsumetterspørsel. Detaljomsetningsvolumet viste oppgang fra annet til tredje kvartal, og denne utviklingen fortsatte i oktober. Privat konsumetterspørsel har likevel utviklet seg litt svakere enn ventet i

1980. Omsetningsvolumet var gjennomsnittlig 1½% lavere i perioden januar-oktober 1980 sammenlignet med tilsvarende periode året før. Forventningene om prisøkninger ved overgang til økt indirekte beskatning og som følge av delvis opphevelse av avansestoppen vil kunne bidra til sterkere oppgang i november-desember. Selv om det knytter seg en viss usikkerhet til veksten i tjenestekonsumet, indikerer utviklingen i varekonsumet at privat konsum neppe vil stige med mer enn om lag 1% i 1980. Beregningsmetodene for blant annet privat konsum og detaljomsetning er imidlertid under revisjon. Det er derfor uklart hvor meningsfylt bilde den nåværende detaljomsetningsindeksen egentlig gir for konsumutviklingen.

Den svake utviklingen i privat konsum- etterspørsel de siste årene har særlig vært knyttet til utviklingen i kjøp av varige forbruksgoder. En relativt høy akkumulert beholdning av varige forbruksgjenstander ved utgangen av 1977 har bidratt til at husholdningers kjøp av varige konsumgoder har vist en flat utvikling i perioden 1978-80. Det kan derfor ikke utelukkes at økte kjøp av varige konsumgoder, til tross for beskjeden økning i disponibel realinntekt for lønntakere og trygdede, vil stimulere konsumutviklingen i 1981. Norges Bank legger derfor til grunn en volumvekst på omkring 2% for privat konsum i 1981.

Investeringssetterspørsel. Statistisk Sentralbyrås investeringsstatistikk for tredje kvartal viser fortsatt oppgang i investeringsaktiviteten innen industrien. De tre første kvartalene i 1980 sammenliknet med tilsvarende periode i 1979, viser en verdimeessig økning på 31%, eller en reell økning på om lag 20%. Investeringsaktiviteten synes særlig konsentrert innenfor kapitalintensive eksportnæringer som treforedling og produksjon av metaller. Selv om industriens driftsresultat viste markert bedring i 1979-80, fører den internasjonale kon-

Fig. 2. Lagervolumet

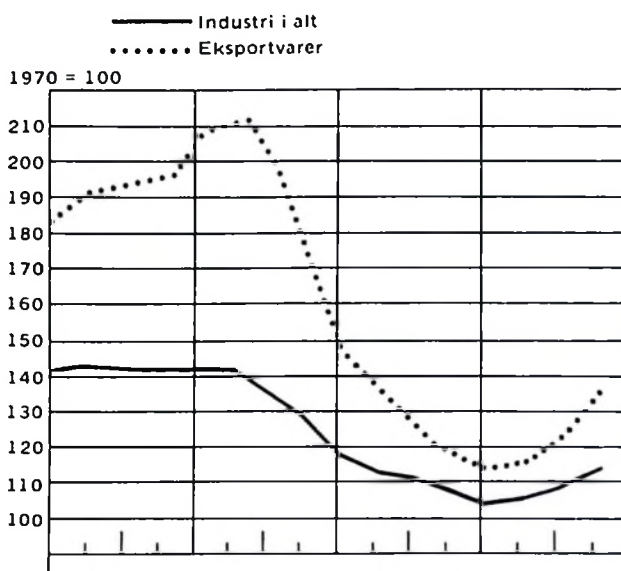
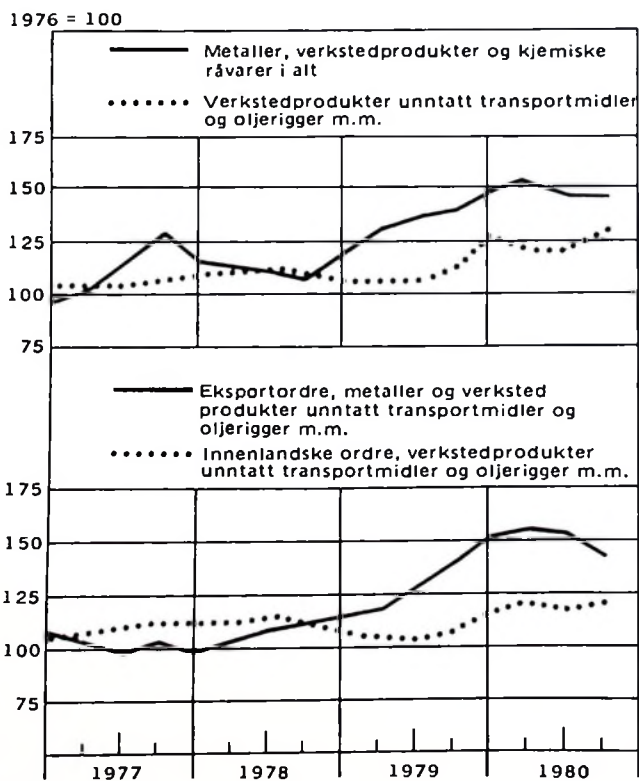

Fig. 3. Ordretilgang, verdi

junkturavmatningen til sviktende avsetningsmuligheter. En legger derfor ikke til grunn noen volumøkning i industriinvesteringene i 1981, og aktiviteten synes særlig konsentrert til deler av utekonkurrerende metallindustri.

Igangsettingstallene for boliger i perioden januar–november indikerer at det kan bli satt i gang omkring 35 000 boliger i 1980, eller litt i underkant av myndighetenes måltall. En mer fullstendig indikator på boligbyggeaktiviteten er imidlertid gjennomsnittlig boligflate under arbeid. I perioden januar–november lå denne på omtrent samme nivå som i tilsvarende periode i 1979.

Produksjonsutvikling. Industriproduksjonen viste klare tegn til fall gjennom tredje kvartal, men nedgangen stoppet opp i oktober og november. Hjemmekonkurrerende og skjermet industri utviklet seg også svakt, men det er særlig deler av utekonkurrerende industri som påvirkes av konjunkturavmatningen internasjonalt. Virkningene av nedgangskonjunkturen har hittil gjort seg spesielt gjeldende innen produksjon av jernmalm med ringvirkninger til ferrolegeringsindustri og annen metallproduksjon. Disse deler av industrien produserer i økende grad for lager. Industriens ordresituasjon tilsier at aktivitetsnivået i industrien likevel vil holde seg forholdsvis bra oppe, og produksjonen er antatt å vise en volumvekst på om lag 1½% i 1980. I 1981 ventes særlig innenlandsk etterspørsel å trekke industriproduksjonen oppover. For neste år legger Norges Bank til grunn en produksjonsstigning på 0–1% i industrien.

Arbeidsmarked. Som tidligere antatt, viste Statistisk Sentralbyrås arbeidsmarkedsundersøkelse for tredje kvartal 1980 oppgang i antall "arbeidssøkere uten arbeidsinntekt". Ledigheten utgjorde 1,6% av arbeidsstyrken mot 1,5% i annet kvartal.

Fig. 4. Detaljomsetningsvolumet

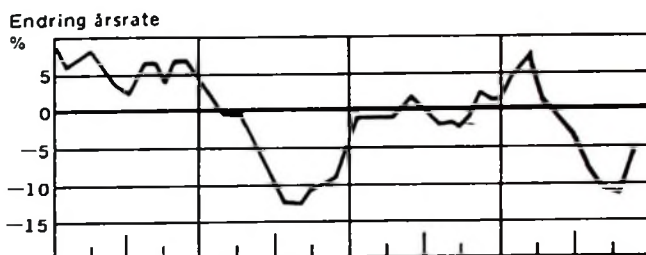

Fig. 5. Utførte investeringer i industrien, verdi

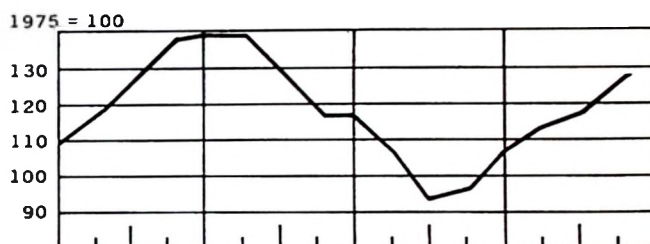
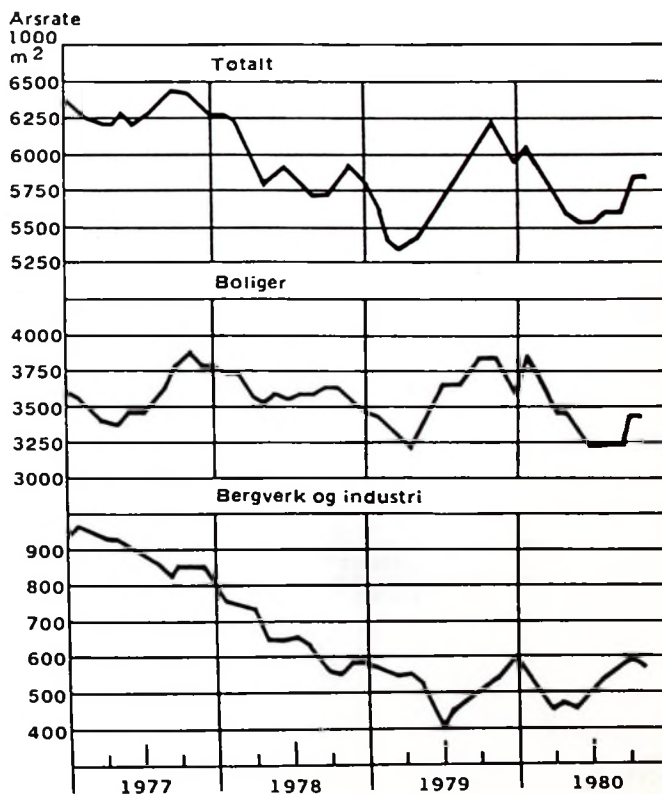

Fig. 6. Bygg igangsatt

Antall registrerte ledige, som er mindre egnet, for internasjonale sammenligninger, var ved utgangen av desember på 24 300 (sesongkorrigert), eller 1,2% av arbeidsstyrken. Omfanget av registrert, sesongkorrigert ledighet har således ikke endret seg vesentlig de siste månedene. Dette skyldes for en del opptrapping av arbeidsmarkeds tiltakenes omfang. I perioden august-oktober var om lag 15 100 personer i gjennomsnitt sysselsatt ved arbeidsmarkeds tiltak. Dette er en økning på nærmere 2 000 i forhold til samme periode i fjor. Videre arbeidet flere enn i fjor med innskrenket arbeidstid. Selv om det eksisterer betydelige geografiske og bransjevise forskjeller, viser arbeidsmarkedet under ett en klar underliggende svekkelse.

Tallet på sysselsatte synes å ville øke med om lag 1½% i 1980. Sysselsettingen målt i antall årsverk antas samtidig å øke med vel ½%, og forskjellen skyldes i hovedsak økt omfang av deltidsarbeide. Mens yrkesfrekvensen for kvinner, målt som andelen sysselsatte av totalt antall kvinner i aldersgruppen 16-74 år, er økt fra 44% i 1973 til om lag 53% i 1980, er yrkesfrekvensen for menn ikke endret vesentlig. Blant gifte kvinner har yrkesfrekvensen i samme tidsrom økt fra 43 til 57%, og over halvparten av disse er sysselsatt i deltidsarbeid. I 1980 vil det i alt være sysselsatt om lag 256 000 flere enn i 1973, eller en årlig vekst på omtrent 2%. Over 60% av sysselsetningsøkningen har skjedd innenfor undervisning, helse- og sosialsektoren. Ifølge arbeidskraftundersøkelsen er hver femte arbeidstaker i dag sysselsatt innenfor disse sektorene, mot hver syvende i 1973.

Pris- og kostnadsutvikling. Konsumprisindeksen, med 1979 som basisår, viser at prisenivået i årets elleve første måneder lå 10,6% over tilsvarende periode i 1979. Prisstigningen fra november i fjor til november i år var 13,1%. Det er i stadig sterkere grad norskproduserte varer som

Fig. 7. Industriproduksjon, total

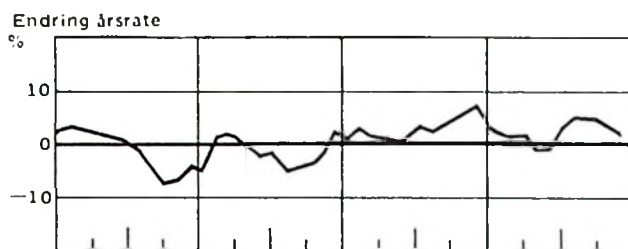
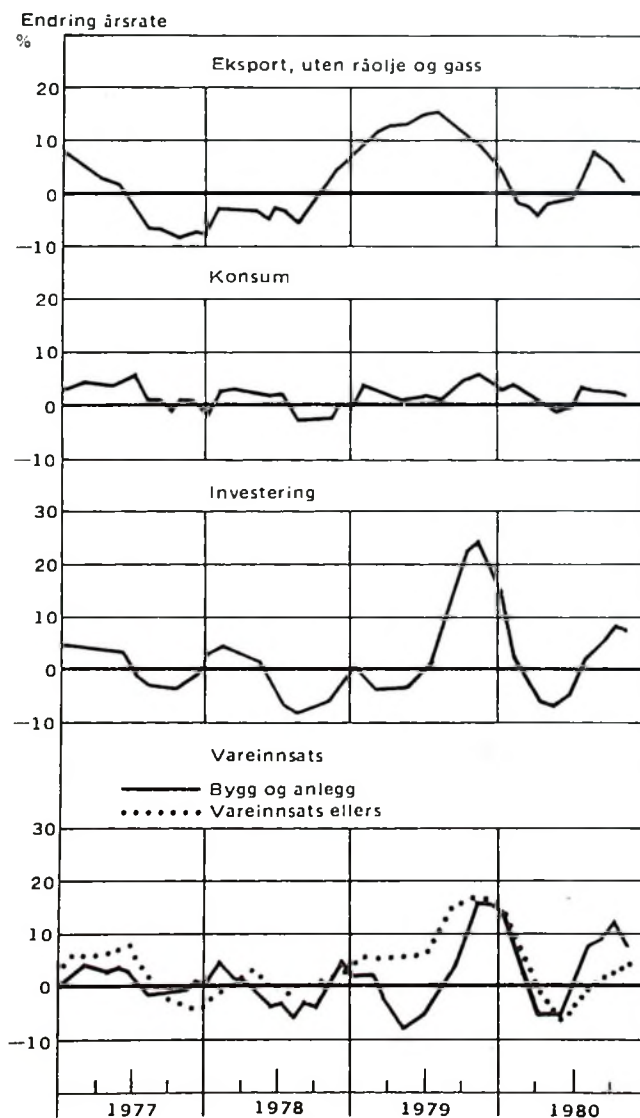

Fig. 8. Industriproduksjon etter anvendelse

står for prisstigningsimpulsene, mens prisutviklingen på importerte varer representerer en bremsende faktor. Utviklingen i den gamle konsumprisindeksen peker i retning av en gjennomsnittlig økning på vel 10% i 1980. Som følge av økte avgifter og reduserte subsidier, og dels også som et resultat av opphevelsen av avansereguleringen, vil prisstigningen ta seg ytterligere opp i begynnelsen av 1981. I første kvartal antas således konsumprisene å ligge omtrent 15% høyere enn i samme kvartal 1980. Stigningstakten forventes å svekkes merkbart i annet halvår, og i begynnelsen av 1982 legger Norges Bank til grunn en prisøkning på 8–9%. Gjennomsnittlig prisstigning i 1981 er beregnet til omkring 13%.

Gjennomsnittlige timekostnader i industrien lå i de tre første kvartaler av 1980 8,6% høyere enn i samme tidsrom året før. Ved tilsvarende sammenlikning steg timeproduktiviteten med vel 3%, slik at industriens lønnskostnader pr. produsert enhet (LPE) steg med 5½% i denne perioden. For 1980 under ett ventes en LPE-økning på om lag 7½% mot 6½, regnet i norske kroner, hos våre viktigste konkurrentland. Reviderte anslag viser at LPE-stigningen i konkurrentlandene kan bli nærmere 9% i 1981. Ifølge Norges Banks beregninger, som er basert på uendret effektiv valutakurs fra 1980 til 1981, vil LPE-økningen i norsk industri kunne bli 1–2% høyere enn dette. Det bør understrekes at det knytter seg stor usikkerhet til slike beregninger, men det synes i hvert fall sikkert at det ikke har lyktes å fore videre den merkbare bedring i industriens konkurranseevne som fant sted i 1978–79.

Utenriksøkonomien. Norges Banks etterspørselsindikatorer for tradisjonell norsk vareeksport – industriproduksjon og importvolum hos våre viktigste handelspartnere – har siden annet kvartal vist sterkere nedgang enn regnet med i forrige konjunkturoversikt. Dette har allerede gitt seg

Fig. 9. Arbeidsmarkedet

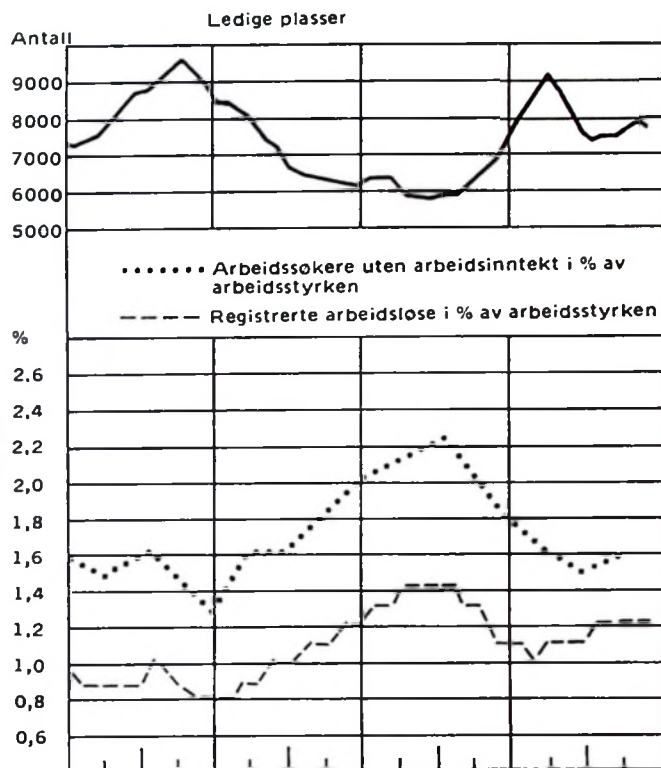
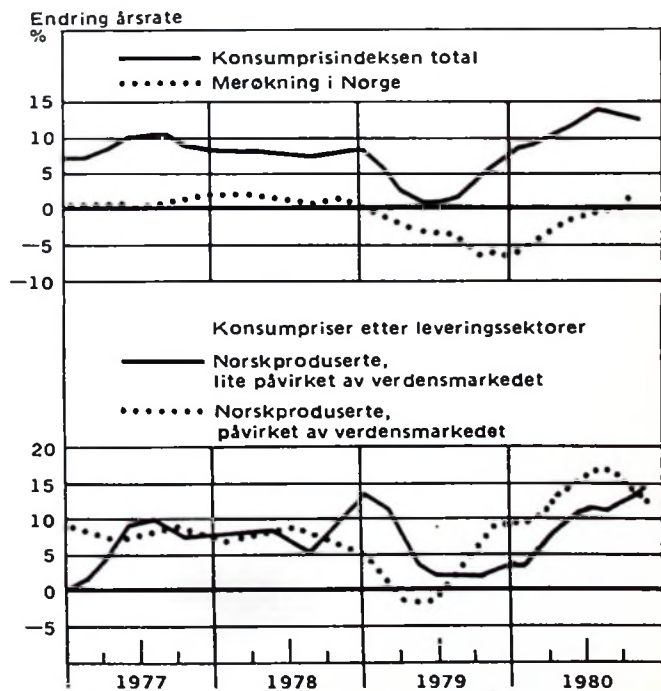

Fig. 10. Konsumprisene

merkbar utslag i norsk vareeksport, som vil vise betydelig volumnedgang fra første til annet halvår. I de tre første kvartaler i 1980 lå volumet av både tradisjonell eksport (uten skip, plattformer, olje og gass) og bearbeidede (SITC 5–9) eksportvarer bare vel 1% over nivået i tilsvarende periode i 1979. Som følge av den svekkede markedsveksten vil eksporten av tradisjonelle varer trolig vise en mindre volumnedgang for 1980 under ett.

Selv om markedsveksten for bearbeidede norske eksportvarer vil ta seg opp igjen gjennom 1981, peker foreløpige anslag i retning av liten eller ingen volumvekst for året under ett. Mens varesammensetningen av norsk eksport gjør at en vanligvis vinner markedsandeler i begynnelsen av en oppgangskonjunktur, går disse gjerne tapt mot slutten av oppgangskonjunkturen og under et internasjonalt tilbakeslag. Utviklingen i 1979, 1980 og anslagene for 1981 innebærer imidlertid at norske eksportører ser ut til å tape markedsandeler alle tre årene, og det til tross for senere års forbedring i norsk industris relative kostnadsposisjon og økt innsats på markedsføring og andre salgsfremmende tiltak.

En viktig grunn til denne utviklingen kan være at det ennå er for tidlig å vente at bedringen i konkurransevnen gjør seg fullt gjeldende, men den kan også tyde på at konkurransevnen fremdeles er for svak. Mye taler likevel for at en like viktig årsak er at bruken av oljeinntektene i løpet av 1970-årene – som har resultert i sysselsettingsnedgang i industrien mot kraftig oppgang i tjenestenæringene – har ført til at det enten mangler ledig produksjonskapasitet eller er vanskelig å skaffe arbeidskraft i eksportnæringer med sterk utenlandsetter-spørsel. I så fall vil det i første rekke være investeringsoppgang i eksportindustrien og et mer mobilt arbeidsmarked som kan legge grunnlag for markedsgevinster.

Importvolumet (uten skip og plattformer) har vist tegn til stagnasjon siden første

Fig. 11. Lønnsutviklingen i industrien

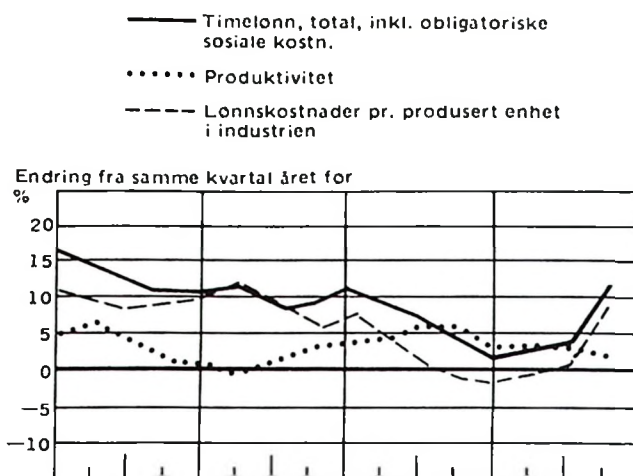

Fig. 12. Utviklingen i norske eksportmarkeder

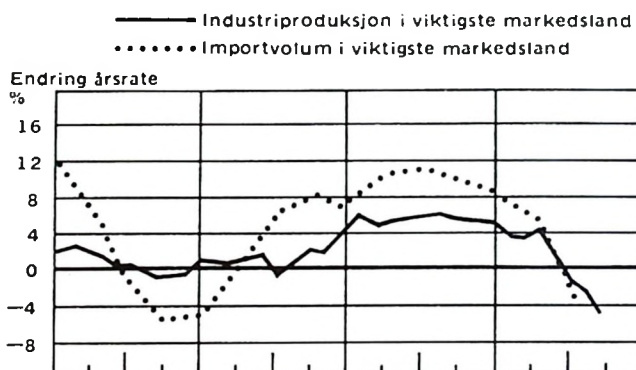
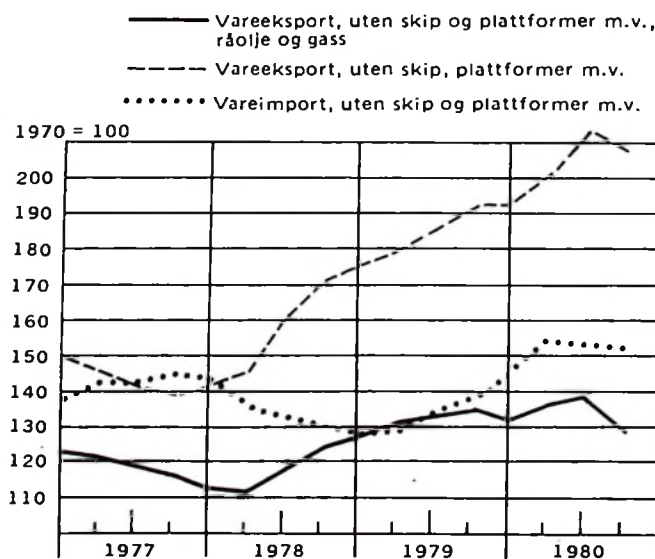

Fig. 13. Eksport og import, volum

kvartal 1980. Det høye importnivået ved begynnelsen av året bidrar til at volumveksten, som antydnet i tidligere konjunkturoversikter, kan komme opp i 8–9% for 1980 under ett. Sterkere innenlandsk etterspørsel kombinert med fortsatt oppbygging av importvarelagrene, tyder videre på at volumøkningen for vareimporten kan bli noe høyere i 1981 enn nasjonalbudsjettets årsanslag på 0,4%.

Både eksport- og importprisene for tradisjonelle varer har vist avtakende stigningstakt gjennom 1980. Importprisene, uten skip, plattformer og olje, lå i tredje kvartal 9% høyere enn i samme kvartal i 1979. Eksportprisene, uten skip, plattformer og olje, steg samtidig med nesten 10%. Mens bytteforholdet for tradisjonelle varer, uten olje, ventes å vise en mindre bedring for året under ett, forutsetter Norges Bank uendret bytteforhold i 1981. Dersom en inkluderer råolje og gass, vil bedringen i 1980 bli over 10%.

Driftsregnskapet overfor utlandet viste et overskudd på 3,5 milliarder kroner i perioden januar–oktober 1980 mot et underskudd på nesten 5 milliarder kroner i samme periode året før. Bortsett fra at skipsfartens nettoinntekter var i klar oppgang, skyldtes bedringen i sin helhet større eksportinntekter for oljevirksomheten. Den tradisjonelle varebalansen har således vist tendens til større underskudd gjennom hele 1980. I seks månedersperioden fram til november var underskuddet kommet opp i over 36 milliarder kroner, regnet på årsbasis. Norges Banks foreløpige beregninger peker imidlertid i retning av beskjedne overskudd på driftsbalansen både i 1980 og i 1981.

Mens fraktratene på tørrlastmarkedet har vist en mindre nedgang etter juni 1980, tok de seg opp igjen i november. Særlig gjaldt dette tidsbefraktning. Den underliggende tendens har vært fast og stigende helt fra årsskiftet 1978/79, og dette utviklingsbildet vil trolig prege tørrlastmarkedet også

Fig. 14. Eksport og import, priser

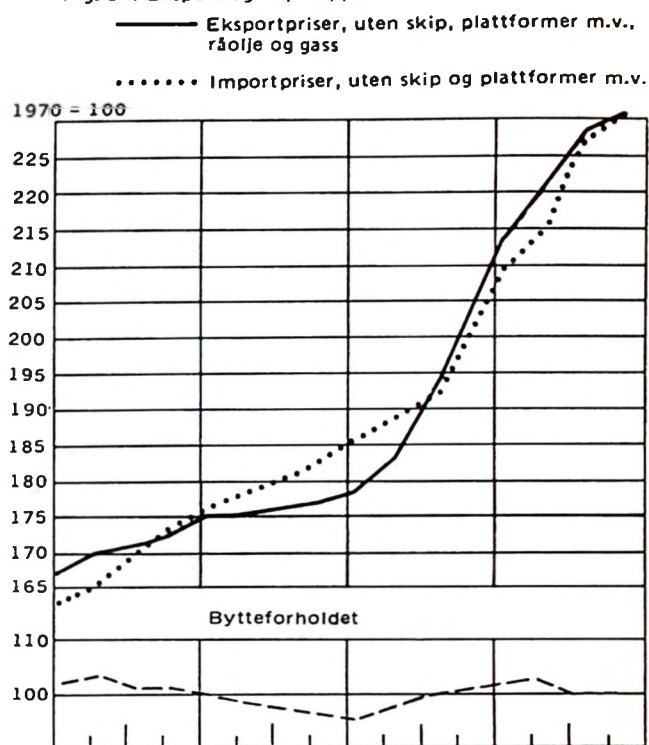
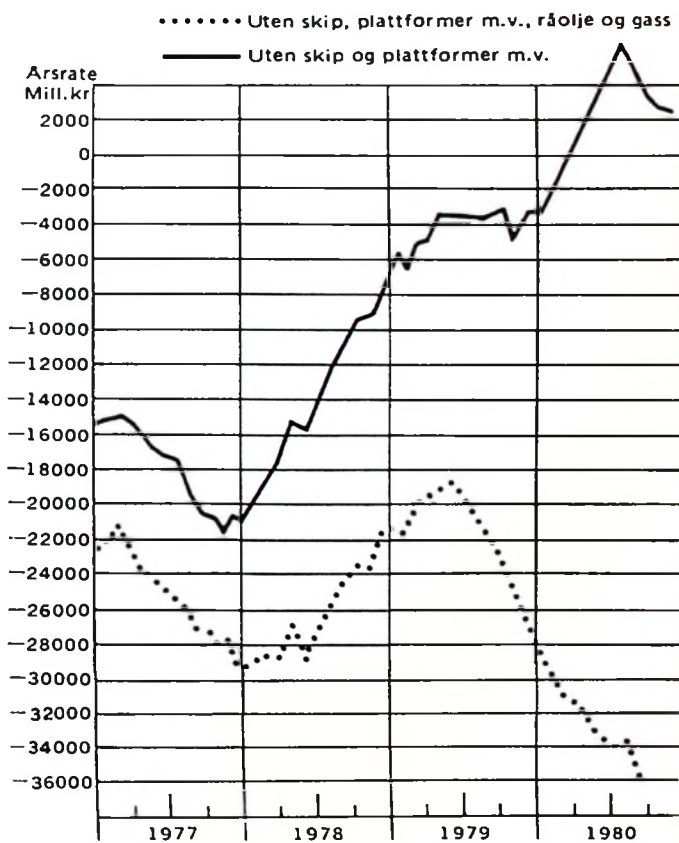

Fig. 15. Varebalansen

i 1981. Foruten at transporten av korn ser ut til å ville øke i tiden fremover, er det kapasiteten i utskipningshavnene som for tiden begrenser omfanget av kulltransportene. Også fraktratene for tankskip gikk opp i november, men nivået ligger fremdeles under året før. Utsiktene i retning av

fortsatt nedgang i oljeetterspørselen taler for at tankmarkedet forblir svakt gjennom 1981.

Oslo, 8. januar 1981

Ved vurderingen av *bankenes kreditt-tilførsel* til publikum har en hittil lagt hovedvekten på utlånsutviklingen sett i relasjon til nasjonalbudsjettets måltall for bankenes utlån. Annen kreditt-tilførsel til publikum i form av obligasjonskjøp var regulert ved emisjonskontroll (§15-obligasjoner).

Omleggingen av obligasjonmarkedet, gjeldende fra 6. oktober 1980 samtidig med fremleggelsen av nasjonalbudsjettet for 1981, gjorde det imidlertid lettere for bankene å yte kreditt til publikum i form av obligasjonslån. Emisjonskontrollen ble (med visse unntak) opphevet for lån over 10 mill. kroner. Unntakene gjaldt finansiering av boliger, virksomhet innen olje og skipsfart, kommunal eller kommuncegarantert virksomhet og virksomhet som mottar statsstøtte. Plasseringsplikten ble opprettholdt for å sikre et visst minimumstilbud av obligasjonskreditt. Foreløpig må en kunne anta at bankene ikke kjøper mer obligasjoner enn de er pålagt ved plasseringsplikten.

I nasjonalbudsjettet for 1981 var bankenes utlån forutsatt å øke med 7 050 mill. kroner i 1980. Bankenes kjøp av private (§15-) obligasjoner i 1980 var beregnet til vel 2 000 mill. kroner. Samlet kreditt-tilførsel i form av utlån og obligasjonskjøp var således forutsatt å bli 9,1 milliarder kroner i 1980. Budsjettert obligasjonskreditt forutsatte blant annet at bankenes adferd med hensyn til fordelingen av kjøp på stats- og statsbankobligasjoner og private obligasjoner var den samme *etter* som *for* opphevingen av emisjonskontrollen.

Med dagens rentebetingelser vil bankene foretrekke private obligasjoner fremfor stats- og statsbankobligasjoner ved oppfyl-

ling av plasseringsplikten. Det må antas at bankenes kjøp av sistnevnte bare vil skje dersom de private obligasjonsutstedelser ikke er tilstrekkelige til å dekke plasseringsplikten. Det er derfor rimelig å anta at bankenes kreditt-tilførsel til publikum over obligasjonsmarkedet i 1980 var betydelig større enn budsjettert.

Bankenes utlånsvekst var sterk i sommermånedene. Ved utgangen av juli lå den kumulerte utlånsøkning for forretnings- og sparebankene samlet 1,1 milliarder kroner over kredittbudsjettets tall (jevnt fordelt fra måned til måned). Dette førte til en heving av primærreservekravet den 1. september fra 5 til 13% for sørnorske forretningsbanker og fra 8 til 10% for sørnorske sparebanker. Dette er lovens maksimum for sparebankene. Regjeringen fulgte ikke Norges Banks tilråding om 5% primærreservekrav for nordnorske banker. Med virkning fra samme dato ble også bankenes automatiske låneadgang i Norges Bank redusert til omtrent en tredel.

Utlånstallene for september viste sterk økning for forretningsbankene, mens sparebankenes utlån utviklet seg moderat. Ved utgangen av september lå forretningsbankenes utlån 1 milliard kroner over kredittbudsjettets tall, mens sparebankene lå ½ milliard kroner over.

Da utlånstallene for oktober ble kjent, viste disse en sesongkorrigert *nedgang* for forretningsbankene, mens sparebankenes utlån økte relativt sterkt. For bankene sett under ett, var utlånsveksten moderat i oktober. Kumulert økning i perioden januar-oktober var imidlertid fremdeles vel 1,1 milliard kroner over kredittbudsjettets

Bankenes kredittilførsel til publikum (Mill. kroner)

		Utlån	Obligasjons- kreditt	Kreditttil- førsel i alt
Endring fra nov. 79	Forretningsbanker	4 714	1 949	6 663
	Sparebanker	3 794	1 981	5 775
til nov. 80	I alt	8 508	3 930	12 438
Budsjettet 1980		7 050 ¹⁾	2 050 ²⁾	9 100
Budsjettet 1981		10 000 ¹⁾	3 500 ²⁾	13 500

1) Nasjonalbudsjettet 1981.

2) Beregnet i Norges Bank på grunnlag av nasjonalbudsjettet 1981.

tall for perioden. Forretningsbankene lå da 400 mill. kroner over, mens sparebankene lå 700 mill. over.

Utlånsutviklingen i oktober kunne, isolert sett, tyde på en dempning i bankenes kreditt-tilførsel til publikum. Men da det ikke ble emittert statsobligasjoner til konkurransmessige vilkår, ble bankenes kjøp av obligasjoner fra publikum meget stor. Forretningsbankene økte sin obligasjonskreditt til publikum med 1,2 milliarder kroner i oktober, mens tilsvarende tall for sparebankene var nærmere 800 mill. kroner. Betrakter vi bankenes kreditt-tilførsel i form av utlån og obligasjoner under ett, var den betydelig større enn forutsatt i det kredittpolitiske opplegget.

Foreløpige tall for november viste en kraftig økning i forretningsbankenes utlån, mens den for sparebankene var moderat. Forretningsbankene lå da 1 100 mill. kroner over kredittbudsjettets tall, og sparebankene 600 mill. kroner over.

Teksttabellen viser bankenes kreditt-tilførsel til publikum i perioden november 1979 til november 1980, sammenliknet med budsjett-tall for 1980 og 1981.

Under forutsetning av at bankene ikke kjøper stats- og statsbankobligasjoner i desember, og at de ikke overoppyller plasseringsplikten ved utgangen av året, kan økningen i obligasjonskreditt anslås til

nærmere 5 milliarder kroner i 1980 for bankene under ett. (Hvis bankene kjøper stats- og statsbankobligasjoner, vil dette tallet reduseres.)

I forretningsbankene er det først og fremst nedbetalingslån som øker. Særlig økte lån til lønnstakere. Utlånene til denne gruppen gikk fra september 1979 til september 1980 opp med nærmere 20%. I sparebankene hadde kassekreditter sterkest veksttakt til utgangen av oktober og henger sammen med sparebankenes økte engasjement i næringslivet. Byggelånene utviklet seg svakt i sparebankene. Bevilgningene viste endog nedgang i perioden januar-oktober. Både forretnings- og sparebankene i Nord-Norge hadde en sterk utlånsvekst fram til utgangen av november. Siste 12 måneder var da nordnorske forretningsbankers utlånsvekst 17% mot 10% for de sørnorske. For sparebankene var veksten henholdsvis 17% og 9%.

De kredittpolitiske tilstramningstiltak som ble satt i verk fra 1. september (økte primærreservekrav og redusert automatisk låneadgang i Norges Bank) førte til stram banklikviditet i første halvdel av september. Bankenes lånebehov i Norges Bank var stor – omkring 6 milliarder kroner pr. dag – og pengemarkedsrentene høye. Interbankrenten for dagslån var 13–14%, mens enmånedsrenten på norske kroner (beregnet

etter terminkurser) noen dager var oppe i 16%.

Formålet med tilstramningstiltakene var å få kontroll med utlånsveksten i bankene, dels ved at bankene begrenset sine utlån til hva de kunne dekke uten å ta opp B-lån, og dels ved den regulering av utlånene som B-lånsopptak ville medføre.

Store lånebehov samtidig med redusert A-lånsadgang førte til at en del banker måtte ta opp B-lån og dermed fikk restriksjoner på sine utlån et halvt år fremover. I løpet av første halvdel av september hadde forretningsbanker med nærmere 60% av bankgruppens utlånsmasse tatt opp B-lån. Den tilsvarende andel for sparebankene var 10%. Denne er senere økt til 13%.

I siste halvdel av september ble bankenes lånebehov en del redusert som følge av likviditetstilførsel fra det offentlige og ved Norges Banks valutaintervensjoner i spotmarkedet. Pengemarkedsrentene falt noe. Interbankrenten kom etter hvert ned i 10–11%.

Likviditetsutviklingen i begynnelsen av oktober bar preg av oljeskatter på 9,5 milliarder kroner, som forfalt til betaling 9. oktober. I perioden juni–september hadde Norges Bank inngått terminkontrakter med bankene for til sammen 7,3 milliarder kroner med oppløsningstidspunkt først i oktober. Likviditetsbehovet i forbindelse med skatteinnbetalingen den 9. oktober ble langt på vei dekket ved at Norges Banks terminkontrakter med bankene da ble oppløst.

Fra midten av oktober ble likviditeten betydelig lettere og bankenes lånebehov i Norges Bank sterkt redusert. De fleste av dem slapp å låne i Norges Bank. Interbankrenten, som var oppe i 12–13% de første dagene av måneden, falt til 8–10%.

Med 60% av forretningsbankene i B-lånsposisjon ville man ha god kontroll med denne bankgruppens utlån fra desember til mars. Derimot var bare 13% av sparebankene i B-lånsposisjon. Og det var

Fig. 1. Forretningsbankenes utlån

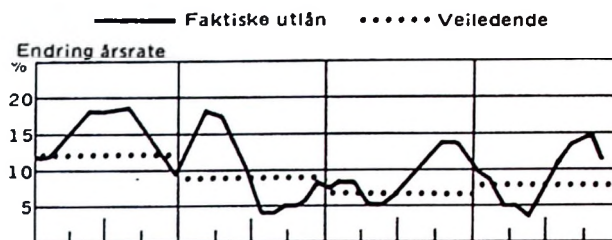

Fig. 2. Sparebankenes utlån

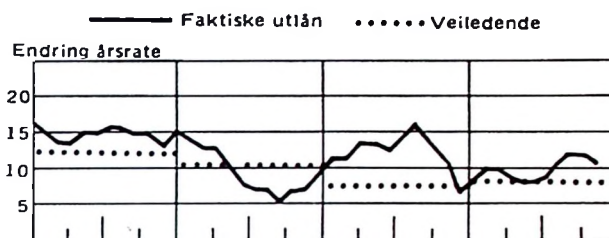

Fig. 3. Publikums likviditet (money)

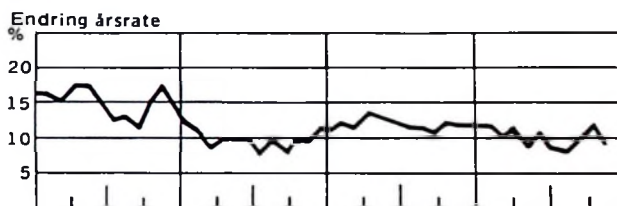
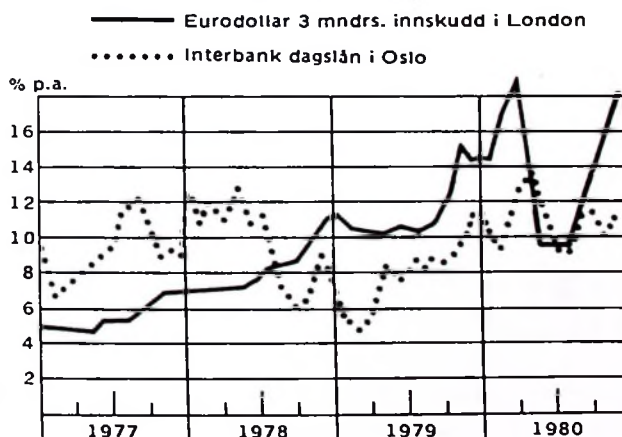

Fig. 4. Renteutviklingen, månedlig gjennomsnitt

fremdeles sterk vekst i banker som ikke hadde tatt opp B-lån i Norges Bank. Det var derfor nødvendig fortsatt å føre en relativt stram likviditetspolitikk. Begrensningen i bankenes A-lånsadgang i september-oktober ble således forlenget i november-desember. For å binde noe av likviditetstilførselen fra det offentlige fra midten av måneden, inngikk videre Norges Bank swapforretninger med bankene i slutten av oktober og begynnelsen av november. Dette bidrog til å inndra likviditet for 2,5 milliarder kroner. Norges Bank solgte da valuta til bankene med avtale om senere gjenkjøp. Ved månedsskiftet oktober/november ble det også lagt ut markeds-papirer til rente 11,5% p.a. Bankenes kjøp var beskjedne – 122 mill. kroner. Markeds-papirene forfaller 2. februar 1981.

Som følge av inndragningen ved swapper var banklikviditeten relativt stram i november. Bankenes lånebehov var 3–4 milliarder kroner pr. dag og ble hovedsakelig dekket ved B-lån opptatt i september. Interbankrenten ble bestemt av renten på B-lån og lå på 11–12%. Oppløsning av swapper for 1 milliard kroner mot slutten av november tilførte bankene likviditet igjen og reduserte deres lånebehov noe de siste dagene av måneden.

Ordinære skatteoverføringer ved månedsskiftet november/desember ville føre til meget stram banklikviditet i første del av desember. Innbetalingene til det offentlige var 7,4 milliarder kroner de første dagene av måneden. Dette kunne føre til at enda flere forretningsbanker måtte ta opp B-lån i desember, eller til at forretningsbanker som tidligere hadde tatt opp B-lån, måtte øke dem, mens sparebankene stort sett ville unngå å øke sine B-lån. Dette ble ikke sett som ønskelig. For å lette likviditetsstramheten noe, tilførte Norges Bank bankene en milliard kroner de første dager av måneden ved valutatransaksjoner, dels ved intervensjoner i spotmarkedet og dels ved 14 dagers swapper.

Bankenes lånebehov i Norges Bank lå på 5 milliarder kroner pr. dag i begynnelsen av desember, der forretningsbankene – som tidligere på høsten – stod for storparten av lånebehovet. De eksisterende B-lånsmuligheter sammen med innvilgede særlån (S-lån) og gjenstående A-lånsmuligheter var tilstrekkelige til å dekke lånebehovet. Bortsett fra noen få mindre sparebanker, unngikk bankene å ta opp nye B-lån i første del av desember. Interbankrenten lå på 12,5–13% i denne perioden. Stor likviditetstilførsel fra det offentlige utover i desember reduserte lånebehovet. Det falt til under en milliard kroner pr. dag i siste halvdel av måneden. Interbankrenten falt til 11%. For å trekke inn igjen noe av likviditetstilførselen, solgte Norges Bank valuta til bankene ved swap-avtaler siste uken av desember. På den måten ble det trukket inn likviditet for en milliard kroner.

Også overføring av merverdiavgift til det offentlige inndrog likviditet de siste dagene av måneden.

Veksten i *publikums likviditet* siste 12 måneder fram til utgangen av oktober var på 11%, mens nasjonalbudsjettets forutsetning for året 1980 var 9%. Den *innlandske likviditetstilførsel* (ekskl. oljeskatter) bidrog med nærmere 20 prosenteners vekst i publikums likviditet i nevnte 12-månedersperiode, mens nasjonalbudsjettet forutsatte et bidrag på 17½% for året 1980. Kreditt-tilførselen fra bankene var større enn året før. Det skyldes i hovedsak økte valutalån med lisens og bankenes store kjøp av private obligasjoner i oktober. Likviditetstilførselen, som skyldtes offentlig budsjettpolitikk (ekskl. oljeskatter), var om lag like stor som i samme tidsrom året før. Publikums (ekskl. oljesektorens) kjøp av valuta for å dekke underskuddet i vare- og tjenestebalansen med utlandet og kapitaloverføringer, var vesentlig større enn året før.

Oslo, 6. januar 1981

Valutaoversikt

Valutamarkedet

Amerikanske dollar, svenske kroner, tyske mark og britiske pund er tillagt størst vekt i valutakurven for norske kroner. De siste to—tre måneder av 1980 var det til dels betydelige endringer i disse valutaers internasjonale verdi, når en ser bort fra svenske kroner. Endringene, som i stor grad synes å være et resultat av valutamarkedets rentefølsomhet, innebar betydelige utslag i individuelle valutaers noteringer på Oslo Børs. Kursutviklingen for de enkelte valutaer i norsk regning trakk imidlertid i ulike retninger, og virkningen på den norske kurvindeksen ble forholdsvis begrenset. Alt i alt viste kurvindeksen tendens til en økning i tallverdi, dvs. til en mindre sterk stilling for kronen.

Dollarkursen steg de tre siste månedene av 1980, særlig som følge av stigende dollarrente. Men i løpet av perioden førte usikkerhet med hensyn til utviklingen i rentenivået til store svingninger i dollar-noteringene. Salgskursen på Oslo Børs ble i første del av desember notert i 5,2645 kroner pr. dollar, som er høyeste dollar-notering siden september 1978. Også britiske pund appresierte i norsk regning i september og oktober, men kursoppgangen kulminerte i begynnelsen av november — delvis i forbindelse med reduksjon i diskontoen. Pundnoteringen var da på det høyeste nivå siden begynnelsen av 1975. I siste del av desember var pundnoteringene i Oslo igjen forholdsvis høye. Kursoppgangen for dollar og pund innebar isolert sett en depresiering av kronen. Denne ble imidlertid i stor grad motvirket av et fall i kursen

på tyske mark og andre EMS-valutaer. Svenske kroner var relativt stabile. Alt i alt viste altså indeksen en dempning i det etterspørselspress mot norske kroner som ble observert i sommer og tidlig i høst. Et slikt skifte omkring tidspunktet for innbetaling av oljeskatt (begynnelsen av oktober) var ikke uventet. Etter en periode med indeksverdier på 98 og lavere lå kurvindeksen etter månedsskiftet september/oktober over 98 og berørte basisnivået 100 den 10. desember for første gang siden årsskiftet 1979/80. Indeksen lå i siste del av desember på ca. 100,50.

Norges Bank intervenerte i valutamarkedet i september ved å kjøpe 464 mill. dollar på termin og 213 mill. dollar spot. I oktober ble 246 mill. dollar kjøpt på termin og 60 mill. dollar spot, mens intervensjonsaktiviteten avtok ytterligere i november (terminkjøp 125 mill. dollar). Intervensjonene i desember var ubetydelige. Ovennevnte termintransaksjoner har forfall i april 1981, dvs. på tidspunktet for neste forfall av oljeskatt.

I tillegg til ovennevnte valutatransaksjoner inngikk Norges Bank i oktober og november såkalte swap-forretninger med bankene for å trekke inn kronelikviditet for et bestemt tidsrom. Således byttet Norges Bank til seg kroner mot dollar tilsvarende henholdsvis 300 og 200 mill. dollar i oktober og november — dels med forfall innen årets utgang, dels i januar og for en mindre del i april 1981. De første dager av desember ble 200 mill. dollar i form av spot- og swaptransaksjoner med meget kort løpetid tatt inn i Norges Bank. Dette ble gjort for å imøtekomme et meget kortsiktig

behov for kronelikviditet i banksystemet. I siste del av desember er swaptransaksjoner tilsvarende ca. 200 mill. dollar utført for å trekke inn kronelikviditet. Disse hadde stort sett 1–3 måneders løpetid.

Norges Banks internasjonale reserver viste en betydelig økning i oktober. Økningen skyldtes i hovedsak at Norges Bank ved intervensjoner i valutaterminmarkedet i perioden juni–september bygget opp store dollarfordringer på forretnings- og sparebankene. Disse fordringene forfalt i sin helhet til betaling de første dagene av oktober. Valutamarkedet var i sommer- og høstmånedene sterkt påvirket av oljeselskapenes behov for å kurssikre en del av sine valutainntekter mot norske kroner. Dette ble gjort med henblikk på innbetaling av oljeskatt i begynnelsen av oktober. For å kurssikre påløpne (ikke innbetalte) skatter, kjøpte oljeselskapene kroner mot valuta i terminmarkedet. De banker oljeselskapene handlet med, opparbeidet der ved valutafordringer som skulle kurssikres. Bankene kunne gjøre dette ved å trekke inn valuta (øke nettogjelden) fra utlandet og umiddelbart omveksle den til kroner. Den økte etterspørsel etter kroner som det innebar, førte til at det, som nevnt ovenfor, oppstod et appresieringspress mot kronen i sommer- og høstmånedene. Norges Bank

intervenerte for å hindre uønskede utslag i kronens verdi.

Når Norges Bank kjøper valuta i spotmarkedet for å dempe en kursoppgang for kronen, tilføres forretnings- og sparebankene kronelikviditet. Av hensyn til behovet for en stram penge- og kredittpolitikk var en slik likviditetstilførsel ikke ønskelig i nevnte periode. Norges Bank valgte derfor å intervenere i valutaterminmarkedet. Samtidig som dette ivaretok behovet for styring av valutakursen, gav opplegget Norges Bank – ved valg av oppløsningstidspunkt på terminkontraktene – anledning til å styre likviditetsvirkningen av intervensjonene. Forfall av de terminkontrakter som Norges Bank inngikk med bankene i perioden juni–september, var tilpasset tidspunktet for oljeselskapenes betaling av om lag 9,5 milliarder kroner i skatt (9. oktober). Likviditetsbehovet i forbindelse med denne skatteinnbetaling ble langt på vei dekket ved at Norges Banks terminkontrakter med bankene ble oppløst. Dette mønster vil antakelig gjenta seg i forbindelse med neste innbetalingstermin for oljeskatter i begynnelsen av april 1981.

Ved innfrielsen av terminkontraktene i begynnelsen av oktober ble banksystemet tilført 7,3 milliarder kroner mot at Norges Bank mottok 1,5 milliarder dollar. Norges

Fig. 1. Kronens internasjonale verdi. Indeks for kurv-valutaene i forhold til norske kroner Ukegjennomsnitt

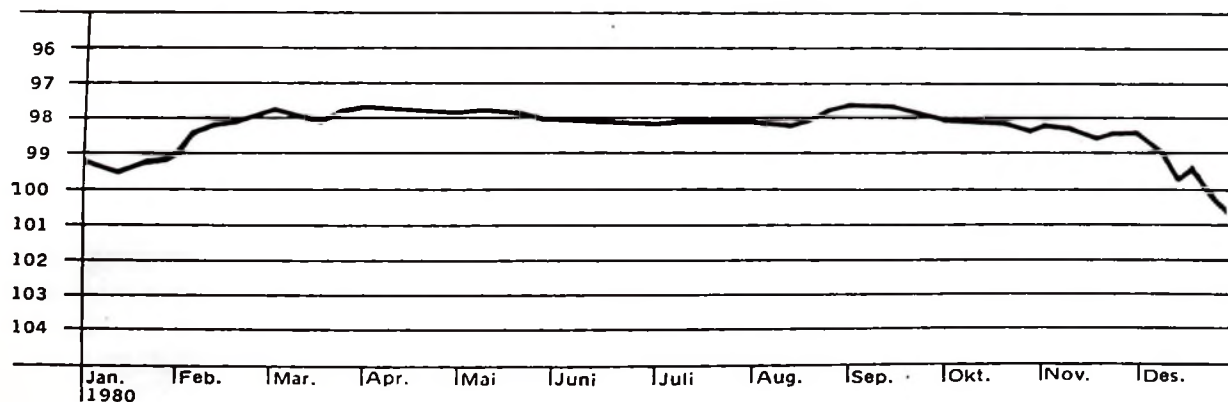
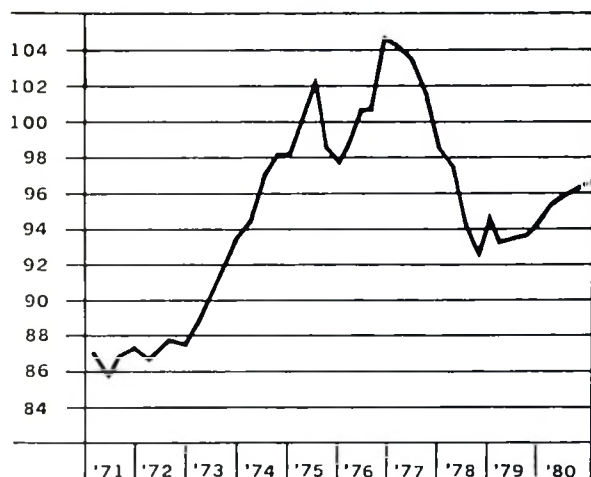

Fig. 2. Kronens internasjonale verdi beregnet etter Valutafondets MERM-metode (1975 = 100) Kvartalsgjennomsnitt

Banks internasjonale reserver økte med dette til et rekordhøyt nivå.

Noen mindre spotkjøp av valuta i intervensjonsoyemed bidrog ytterligere til økning i de internasjonale reserver i oktober og november. I samme retning trakk avkastning på reservene. På den annen side førte Norges Banks valutatransaksjoner med kunder til en nedgang i reservene tilsvarende ca. 2,2 milliarder kroner i de to nevnte måneder – i stor grad som følge av betjening av statens utenlandsgjeld. Omtalte valuta-swapper bidrog også til en midlertidig utgang fra reservene. Alt i alt økte de internasjonale reserver i oktober og november med 5,8 milliarder kroner, og de utgjorde ved utgangen av november 31 milliarder kroner.

Valutaswapper i første del av desember førte til en midlertidig økning i valutareservene. Valutatransaksjoner med bankene samt kundetransaksjoner førte imidlertid til utgang av valuta i siste del av desember, slik at reservene ved årsskiftet utgjorde 30,5 milliarder kroner (før justeringer). I forbindelse med utestående termin- og swapkontrakter hadde Norges Bank ved årsskif-

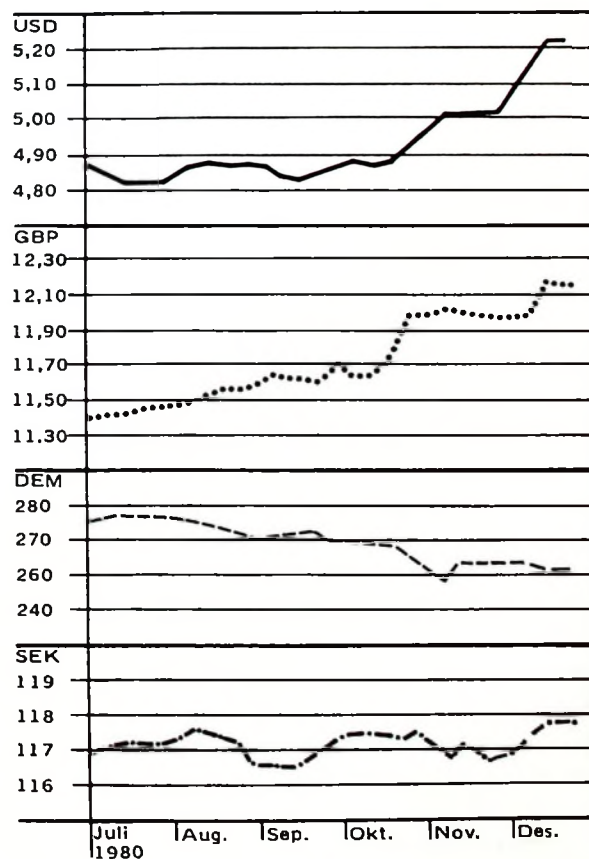
tet utestående netto valutafordringer på 835 mill. dollar som ikke er regnet med i reservene.

Norges Banks internasjonale reserver tilsvarte ved årsskiftet ca. fire måneders vareimport. De er rommelige, men ikke spesielt høye i forhold til vår omfattende utenriksandel.

Valutareguleringen

1980 var preget av forholdsvis stor pågang fra næringslivet utenom oljevirkosomhet og skipsfart etter lisens for lån i utlandet. Etterspørselen var særlig stor etter lisenser for opptak av langsiktige investeringslån i utlandet.

Fig. 3. Salgskurser for US dollar (USD), pund sterling (GBP), tyske mark (DEM) og svenske kroner (SEK) i Oslo

Den totale innvilgningsramme for langsiktige lån i utlandet til denne sektoren var fastsatt til vel 2,1 milliarder kroner for 1980. Dette er ca. 200 mill. kroner mindre enn i 1979. Lånerammen for 1980 ble lisensiert fullt ut. I motsetning til året før var bedriftenes låneønsker høyere enn hva lånerammen tillot. Dette resulterte i at Norges Bank av slo et større antall søknader om lån i utlandet, sammenliknet med hva som var tilfelle i 1979.

Norges Bank sendte hosten 1980 ut et spørreskjema til de større bedriftene i Norge for å kartlegge behovet for utenlandslån i 1981. Når resultatene av denne undersøkelsen er ferdigbehandlet i nærmeste fremtid, vil Norges Bank utarbeide retningslinjer for lisensiering av låneopptak i utlandet i 1981.

I januar–november 1980 ble det gitt lisenser til direkte investeringer i utlandet i form av aksjer og andeler for til sammen 645 mill. kroner. Dette er vel 600 mill. kroner mindre enn i tilsvarende periode året før. Nedgangen skyldes at det da ble foretatt enkelte større industriinvesteringer i utlandet. Sverige, USA og Storbritannia er de viktigste land for norske direkte investeringer i utlandet. Som i 1979 gjaldt de fleste lisenser i 1980 investeringer innenfor handel og tjenestefordling.

Når det gjelder utenlandske direkte investeringer i Norge, er det som tidligere

svenske bedrifter som dominerer. Investeringene er vesentlig i handelsselskaper. I januar–november 1980 utgjorde det samlede lisensbeløp 190 mill. kroner. Til sammenlikning var tallet i tilsvarende periode i 1979 234 mill. kroner.

I oktober og november var det stor interesse blant utlendinger for å kjøpe norske børsnoterte verdipapirer. Det ble da gitt lisenser for salg av slike papirer til utlendinger (eksklusive aksjer i Norsk Hydro og skipsaksjer) for til sammen ca. 48 mill. kroner. Lisensmassen omfattet hovedsakelig aksjer. Foruten enkelte forsikringsaksjer var det særlig aksjer i industri- og oljeselskaper som ble etterspurt. I de 11 første månedene av 1980 ble det gitt lisenser for i alt ca. 180 mill. kroner. Dette er en kraftig økning, sammenliknet med tilsvarende periode i 1979, hvor det ble gitt lisenser for i alt 15 mill. kroner. Økningen har sammenheng med at grensen for hva en utlending kan kjøpe av norske børsnoterte verdipapirer, ble hevet i oktober 1979 fra 50 000 kroner til 1 mill. kroner. Lisenser for hjemkjøp av norske børsnoterte verdipapirer fra utlandet utgjorde i de 11 første månedene av 1980 vel 22 mill. kroner. Dette er ca. 15 mill. kroner mer enn i 1979.

Oslo, 7. januar 1981

Norsk eksports markedsandeler 1970 -1979

*Geir Bergvoll,
konsulent i Valutaavdelingen
i Norges Bank*

Av den samlede import av varer i de industrialiserte land kommer bare en meget liten del fra Norge. Nivået på norsk eksports markedsandel hos våre handelspartnere er altså jevnt over lavt, hovedsakelig fordi Norge er et relativt lite land. Informasjoner om størrelsen av vår eksportmarkedsandel et gitt år har derfor begrenset interesse. Imidlertid vil endringer over tid kunne gi verdifull informasjon, blant annet om vår evne til å produsere i konkurranse med andre land.

Nasjonalbudsjettene presenterer vanligvis beregninger for utviklingen i markedsandelene for tradisjonelle norske eksportvarer. En veier da sammen importvolumveksten hos våre viktigste handelspartnere og sammenlikner med volumveksten i tradisjonell norsk eksport. Disse beregningene gir informasjon om endringer i volummarkedsandelen for hele varegruppen "tradisjonell norsk vareeksport" sett under ett. I økonomisk politisk debatt tolkes ofte en reduksjon av markedsandelene (beregnet som angitt ovenfor) som et resultat av redusert konkurransevne for norske utekonkurrerende næringer. Denne sammenhengen mellom markedsandelsendringer og konkurransevne er lite stabil, fordi markedsandelsendringer generelt kan skyldes flere ulike faktorer. Endringer i konkurransevne er bare én av disse.

Varegruppen "tradisjonell norsk eksport" består av mange forskjellige varer. Dersom en skal få et inntrykk av konkurransevnenes innvirkning på markedsandelen, må en i prinsippet studere utviklingen i markedsandelene for hver enkelt vare. End-

ringer i strukturen i etterspørselen rettet mot norske utekonkurrerende næringer vil ha separate, og som vi senere skal se, sterke effekter på markedsandelsutviklingen for hele varegruppen "tradisjonell norsk eksport". Dersom markedsveksten, dvs. importvolumøkningen hos våre handelspartnere, i en periode skyldes sterk økning i etterspørselen etter produkter hvor norsk eksportkapasitet er liten, kan dette føre til redusert markedsandel for "tradisjonell norsk eksport" uten at årsaken er redusert konkurransevne. Eksemplet illustrerer hvordan kapasiteten kan ha avgjørende innflytelse på markedsandelsutviklingen både for tradisjonelle varer sett under ett, og for enkeltvarene.

Hvis en ønsker informasjon om konkurransevnenes betydning for utviklingen i markedsandelene for norske eksportvarer, er det ikke tilstrekkelig å se på hele varegruppen "tradisjonelle norske eksportvarer". I prinsippet må en se på hver enkeltvare og for hver av den ekskludere andre mulige årsaker til markedsandelsendringer enn relativ konkurransevne. I praksis vil slike beregninger måtte bli særdeles omfattende. I det etterfølgende er norsk tradisjonell eksport splittet i 13 varegrupper for at en skal få bedre informasjon om markedsandelsutviklingen. Oppdelingen vil også gi grunnlag for beregninger av hvilken betydning sammensetningen av norsk tradisjonell eksport har hatt for markedsandelsutviklingen. Beregningene viser at i perioden 1970-1979 ble markedsandelene for varegruppen "tradisjonelle norske eksportvarer" redusert med ca. 22%. Om lag en tredel av tapet skyldtes redusert konkur-

ranseevne, mens to tredeler skyldtes endringer i strukturen i etterspørselen rettet mot norsk eksport.

Beregningsmetode

Vi definerer markedet for norske eksportvarer som summen av importen av disse varene i Sverige, Danmark, Vest-Tyskland, Frankrike, Storbritannia og USA. Disse landene er våre viktigste handelspartnere. I 1979 gikk til sammen 67% av vår tradisjonelle eksport til disse markedene.

Markedsandelen for tradisjonell norsk eksport definerer vi som forholdet mellom verdien av norsk eksport og verdien av den tilsvarende import i alle de nevnte land sett under ett. På samme måte definerer vi markedsandelen for hver av de 13 varegruppene som forholdet mellom norsk eksport av vedkommende varegruppe og landenes totalimport av samme.

Av hensyn til datatilgangen har vi måttet beregne markedsandeler med utgangspunkt i verdistorrelser. Dersom norske eksportpriser for hver varegruppe er lik handelspartnernes importpriser for samme varegruppe, vil markedsandelsutviklingen bli den samme regnet i verdi og i volum. To forhold tilsier imidlertid at de to prisene ikke vil være like. For det første er hver varegruppe et aggregat av flere enkeltvarer. Sammensetningen av en varegruppe i norsk eksport vil være forskjellig fra sammensetningen av samme varegruppe i handelspartnernes import. Når sammensetningen av varegruppene er ulik, vil også gjennomsnittsprisen være det. For det andre virker transportkostnadene inn. De verditallene vi benytter, gir eksport regnet fob. og import regnet cif. I prinsippet vil forskjellen pr. varenhet tilsvare transportkostnaden pr. enhet. Slik vi har definert markedet for norsk eksport, vil en vridning av markedets sammensetning i favør av de mest fjerntliggende markeder isolert sett registreres som

en markedsvekst. For å få bort denne virkningen, gjennomfører vi markedsandelsberegninger som ikke påvirkes av markedets geografiske sammensetning. Derved elimineres også urimelige effekter på markedsandelsutviklingen av at enkeltlands import som er stor i forholdet til totalmarkedet og hvor Norge har liten markedsandel (f.eks. USA), kan variere betydelig over tid.

For "tradisjonell norsk eksport" beregner vi to tallserier for markedsandelsutviklingen:

- Den ene, *uveid* markedsandel, gir forholdet mellom verdien av tradisjonell norsk vareeksport og handelspartnernes import (verdi) av de samme varene. Endringene i denne kan sammenliknes med nasjonalbudsjettets beregninger.
- Den andre, *veid* markedsandel for norsk tradisjonell eksport, gir markedsandelsutviklingen når en renser for effekter som skyldes endringer i varesammensetning og geografisk sammensetning av etterspørselen rettet mot norsk eksport.

Dette oppnås ved at markedsandelen for hver varegruppe i hvert av delmarkedene (enkeltplandenes import) veies sammen med vektorer lik forholdet mellom delmarkedets bruk av vedkommende vare og hele markedet for alle varer. (Til sammen 13 varegrupper · 6 land = 78 markedsandeler som sammenveies). I resultatene som presenteres senere, har vi benyttet vektorer estimert på grunnlag av 1979-observasjoner. Vi sammenlikner altså den "faktiske" (uveide) markedsandel med den norske eksport ville ha hatt dersom markedet i hele perioden 1970–1979 hadde samme struktur som i 1979.

Endringer i den veide markedsandelen for tradisjonelle varer vil måtte være et resultat av endringer i relativ konkurranseevne for norsk utekonkurrerende industri, kapasitetsbegrensninger, markedsføring m.v. I årene 1970–1979 støtte norske utekonkurrerende næringer bare unntaksvis mot kapasitetsgrensen. Det er derfor ikke

urimelig å se endringer i den veide markedsandelen hovedsakelig i sammenheng med endringer i relativ konkurransevne.

Beregningsresultater

Varegruppen "tradisjonelle eksportvarer". I perioden 1970–1979 ble norsk tradisjonell eksports markedsandel (uveid) redusert med 22%. Tapet var ikke jevnt fordelt over tid. Vi tapte markedsandeler i årene 1971–1972 og 1975–1978, men vant markedsandeler i de øvrige år. Resultatene bekrefter altså at norske tradisjonelle varer har en tendens til å vinne markedsandeler under oppgangskonjunktur hos våre handelspartnere, mens vi omvendt jevnt over taper markedsandeler når etterspørselen utenfra er i relativt liten vekst. Mønsteret har særlig sammenheng med varesammensetningen i tradisjonell norsk eksport. Importveksten hos våre handelspartnere er i en oppgangskonjunktur særlig stor for de varer som Norge har størst markedsandel av. Tendensen hos norske produsenter til å øke ferdigvarelagrene i perioder med liten etterspørsel, medvirker også til å forklare markedsandelsgevinster under internasjonale oppgangskonjunkturer, fordi lagrene betyr økt salgskapasitet.

Variasjonene i norsk eksports markedsandeler gjennom konjunktursyklusene kan også ha sammenheng med at kostnadsnivået i Norge er relativt høyt. Dersom det er en slik sammenheng, vil etterspørselen særlig rettes mot norske produkter når andre lands tilbydere møter kapasitetsbeskrankinger. I slike situasjoner vinner vi markedsandeler. Ved reduksjon i aktivitetsnivået hos våre handelspartnere vil redusert etterspørsel først slå ut for de dyreste tilbyderne, som derved mister markedsandel.

Markedsandelsutviklingen korrigert for effekter fra etterspørselens struktur, dvs. utviklingen i veid markedsandel for tradisjonell norsk eksport, viser et totalt tap i perioden 1970–1979 på om lag 8%, eller i overkant av en tredel av tapet i den uveide markedsandelen i samme periode. Beregningene viser at den veide markedsandelen økte betydelig i 1971. I årene 1971–1975 var den svært stabil. I perioden etter 1975 viser den et jevnt fall. Teksttabell 1 viser nivået og de årlige endringer i både den veide og den uveide markedsandelen for tradisjonell norsk eksport. For sammenlikningens skyld har vi også tatt med data for endringer i relative lønnskostnader pr. produsert enhet.

Ettersom vektene i den veide markedsandelen er estimert på grunnlag av 1979-

Teksttabell 1. Utviklingen i veid og uveid markedsandel for norsk tradisjonell eksport. Nivå i promille, endringer i prosent

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Uveid markedsandel	13,19	12,71	12,33	12,76	13,55	13,39	12,18	10,77	9,80	10,28
Endring fra året før		-3,6	-3,0	3,5	6,2	-1,2	-9,0	-11,6	-9,0	4,9
Veid markedsandel	11,26	12,01	12,10	12,14	12,03	11,95	11,38	10,75	10,49	10,28
Endring fra året før		6,7	0,8	0,3	-0,9	-0,7	-4,8	-5,5	-2,4	-2,0
Årlig endring i relative lønnskostnader pr. produsert enhet		1,4	0,5	5,1	3,6	8,3	7,2	4,8	-5,4	-5,4

observasjoner, skal nivået dette år pr. definisjon være likt for den veide og den uveide indeksen. Et gjennomgående lavere nivå for den veide markedsandelen enn for den uveide betyr at for de varer hvor Norges markedsandel er relativt stor, er andelen av totalmarkedet i 1970-årene redusert. "Fisk og fiskevarer", "papirmasse og papiravfall", "kunstgjødsel", "papir og papp" og "andre metaller" (enn jern og stål) er blant de varegrupper der Norge har relativt høy markedsandel, jamfør teksttabell 3. Resultatene i teksttabell 1 indikerer en fallende andel i våre handelspartneres import for de nevnte varegruppene. Dette er ikke overraskende ettersom det er rimelig å anta at de fleste av dem har en inntektselastisitet mindre enn 1. Ved økende inntektsnivå hos våre handelspartnere vil økningen i etterspørselen være størst for de varer som har størst inntekselastisitet. Resultatene gjengitt i teksttabell 1, antyder derfor at størstedelen av tapet i norsk tradisjonell eksports markedsandeler skyldes at varestrukturen i norsk eksport ikke har endret seg i samsvar med strukturendringene i etterspørselen. Det er rimelig å anta at dette er hovedårsaken, selv om beregningsresultatene også kan være resultat av at norske utekonkurrerende næringer ikke har orientert seg mot de mest eksponerte markedene i det aktuelle tidsrom.

Utviklingen i den veide markedsandelen isolert sett, gir indikasjoner på at endringer i Norges relative konkurranseevne har påvirket markedsandelen for tradisjonelle eksportvarer. For enkelte år må en regne med at også andre faktorer, særlig kapasitetsbegrensninger, har hatt innflytelse.

Som nevnt ovenfor, viste den veide markedsandelen stor stabilitet fram til midten av 1970-årene (bortsett fra i 1971), mens fallet de etterfølgende år var betydelig. Dette viser at det tar lang tid før endringer i relative lønnskostnader pr. produsert enhet gir seg utslag i markedsandelsendringer. Fallet i veid markedsandel fra

1976 skyldes sannsynligvis forverringen i vår relative konkurranseevne som startet i 1973. Den årlige økningen i relative lønnskostnader pr. produsert enhet fra 1973 til 1977 ser ut til å ha virket negativt på markedsandelsutviklingen så sent som i 1979. Nå kan det imidlertid tenkes at kapasitetsbegrensninger i viktige norske eksportnæringer i 1979 var til hinder for en markedsandelsutvikling i samsvar med det vår bedre relative konkurranseevne skulle tilsi. Sammenlikner en utviklingen i den veide og den uveide markedsandelen i 1979, ser en at etterspørselen var særlig sterk for de varer der vi har størst markedsandel, dvs. fra de næringer hvor kapasiteten i 1979 var presset. Det er interessant å merke seg at mer enn hele den registrerte gevinsten i uveid markedsandel i 1979 skyldes etterspørselsstrukturen dette året ettersom endring i relativ konkurranseevne (og kapasitet) bidrog negativt til markedsandelsutviklingen. Ut fra det utviklingsbildet tallene i teksttabell 1 viser, er det rimelig å vente at bedringen i relativ konkurranseevne i årene 1978 og 1979 kan bidra positivt til markedsandelsutviklingen for norsk eksport i senere år.

De enkelte varegruppene. I det følgende skal vi gjengi markedsandelsutviklingen i 1970-årene for hver av de 13 varegruppene i tradisjonell norsk eksport.

Som nevnt ovenfor, dekker de seks land som vi har betraktet, ca. 67% av all tradisjonell norsk eksport. Teksttabell 2 viser hvor stor andel av hver varegruppes eksport som går til sekslandsmarkedet.

Jo lavere andel av den totale eksport av en gitt varegruppe som selges i vårt spesifiserte marked, jo større vil usikkerheten i resultatene være og i de konklusjoner som kan trekkes ut av dem. Dekningsgraden for de fleste varegruppene er imidlertid så vidt bra at en har grunnlag for å trekke konklusjoner av det tallmaterialet vi har benyttet.

Teksttabell 2. Andel av norsk eksport av 13 spesifiserte varegrupper som går til sekslandsmarkedet Sverige, Danmark, Vest-Tyskland, Storbritannia, Frankrike og USA i 1979 (Prosent)

Fisk og fiskevarer	51,3
Andre matvarer, tobakk og drikkevarer	71,7
Tømmer og trelast	88,0
Papirmasse og papiravfall	57,9
Malmer og metallavfall	67,8
Olje og fettprodukter, andre ikke spiselige råvarer og bearbeidde produkter	78,1
Kunstgjødsel	79,4
Andre kjemiske produkter	62,7
Papir og papp	58,8
Jern og stål	65,0
Andre metaller	72,3
Maskiner og transportmidler, unntatt skip og boreplattformer	66,5
Diverse ferdigvarer	65,8
Tradisjonelle norske eksportvarer	67,0

Utviklingen i markedsandelene for hver av de spesifiserte varegruppene er gjengitt i teksttabell 3. Vi skal kort kommentere den for de varegrupper hvor endringene har vært størst.

Teksttabell 3. Norsk eksports markedsandeler (verdi) etter varegruppe hos våre seks viktigste handelspartnere (Promille)

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Fisk og fiskevarer	72,3	70,5	69,9	69,3	63,5	71,1	68,7	76,0	76,9	70,3
Andre matvarer, tobakk og drikkevarer	3,5	3,7	3,8	4,8	4,4	3,3	3,8	4,3	3,0	3,2
Tømmer og trelast	3,6	3,9	3,9	10,0	12,4	9,3	11,6	7,5	6,3	11,0
Papirmasse og papiravfall	49,8	44,4	40,3	46,1	45,1	38,2	31,9	28,7	31,4	27,0
Malmer og metallavfall	14,3	15,6	16,6	19,8	14,2	18,1	16,4	16,5	14,6	13,8
Olje og fettprodukter, andre ikke-spiselige råvarer og bearbeidde produkter	11,3	11,1	11,0	11,3	11,6	11,5	9,6	8,5	7,1	8,4
Kunstgjødsel	89,6	77,9	78,3	94,2	94,6	111,8	74,2	66,1	65,7	68,1
Andre kjemiske produkter	15,4	15,0	14,8	14,8	14,9	14,0	12,6	12,3	11,7	13,0
Papir og papp	39,6	36,7	34,2	34,3	40,0	35,4	30,6	27,8	25,5	26,7
Jern og stål	14,8	15,7	14,7	15,3	15,9	26,1	23,4	17,9	17,2	18,6
Andre metaller	51,2	61,5	58,8	46,9	41,8	50,4	55,9	54,3	60,3	52,8
Maskiner og transportmidler uten skip og boreplattformer	6,8	6,6	6,7	7,3	8,0	8,7	6,9	5,7	4,8	5,4
Diverse ferdigvarer	6,0	5,8	5,9	7,1	6,6	5,4	5,3	4,7	4,2	4,0
Tradisjonelle varer	13,2	12,7	12,3	12,8	13,6	13,4	12,2	10,8	9,8	10,3

Markedsandelen for "tømmer og trelast" varierte sterkt gjennom 1970-årene – langs en stigende trend. For enkelte år (f.eks. prisstopp-perioden 1978–1979) var markedsandelsutviklingen neppe utelukkende et bilde av næringens konkurransevne. Det underliggende tallmaterialet (til teksttabell 3) viser at svingningene går igjen i de fleste av delmarkedene. Særlig sterke var de i Sverige, som er det viktigste markedsland for tømmer og trelast. Størst vekst i markedsandelen hadde vi i Frankrike, selv om nivået ennå i 1979 var beskjedent.

For "papirmasse og papiravfall" gikk markedsandelen sterkt ned etter 1974. Utviklingen den siste tiden må særlig ses i lys av de endringer som skjer i forbindelse med utbyggingen av Nye Tofte. Vest-Tyskland og Storbritannia er de viktigste markeder for disse varene. Markedsandelsutviklingen i disse land vil derfor være viktig for resultatet i hele markedet sett under ett. I Storbritannia falt markedsandelen jevnt alle år etter 1973, da om lag 10,5% av landets import av "papirmasse og papiravfall" kom fra Norge. Fram til 1979 ble denne andelen

nær halvert og lå da på 5,6%. Av Vest-Tysklands import kom 3–4% fra Norge i 1970-årene. I motsetning til hva som var tilfelle i Storbritannia, opprettholdt vi i Vest-Tyskland, eller hadde til og med en svak stigning i markedsandelen for hele perioden. I de øvrige markedsland tapte "papirmasse og papiravfall" jevnt over markedsandel. Særlig sterkt gjaldt det Sverige. Så sent som i 1974 kom hele 70% av Sveriges import av varegruppen fra Norge. I 1979 var andelen i underkant av 23%.

Om lag tre firedeler av Norges totale eksport av "kunstgjødsel" i 1979 gikk til Sverige og Danmark. Mellom 55 og 60% av deres import kom fra Norge. Tallene viser at vi for denne varegruppen opprettholdt markedsandelen i 1970-årene i Danmark og Sverige. Når tallene i tekstabell 3 viser at kunstgjødsel i perioden tapte markedsandeler, skyldes dette importveksten i de land som Norge bare i begrenset utstrekning eksporterer kunstgjødsel til. Det gjelder særlig Frankrike og Vest-Tyskland. I hovedsak gikk derfor markedsandelen ned på grunn av kapasitetsforholdene i Norge. Statistisk Sentralbyrås månedsstatistikk over utenrikshandelen viser at kunstgjødseleksporten i volum var den samme i 1979 og 1973.

Markedsandelen for "papir og papp" ble i årene etter 1974 redusert fra 4,0% til 2,7% i 1979. Tapet fordeler seg forholdsvis jevnt på de ulike markeder med unntak for USA, hvor det i perioden var en svak markedsandelsgevinst.

Markedsandelsutviklingen for *metaller* viser betydelige svingninger i perioden 1970–1979. Hovedårsaken er sannsynligvis at produksjonen viste større stabilitet enn etterspørselen. Det fører til økning i ferdigvarelagrene når etterspørselen er liten. I perioder med økende etterspørsel selger foretakene fra lager i tillegg til fra løpende produksjon. Markedsandelene for "andre metaller" i 1971 og 1978 reflekterer dette.

For bearbeidde industriprodukter som "maskiner og transportmidler uten skip og boreplattformer" samt "diverse ferdigvarer" viste markedsandelene etter 1974 en klart fallende trend. (Varegruppene utgjorde til sammen i 1979 vel 21% av vår samlede eksport av tradisjonelle varer). Tallene for 1979 kan indikere at trenden er i ferd med å brytes. Primærmaterialet viser at markedsandelsgevinsten i 1979 for "maskiner og transportmidler uten skip og boreplattformer" hovedsakelig skyldes økt andel av importen til Storbritannia. Gevinsten kan derfor være tilfeldig for dette år. Imidlertid er det rimelig å anta at bedringen i norsk industris relative lønnskostnader pr. produsert enhet i 1978 og 1979 særlig gav positive utslag for de deler av industrien som ikke produserer stapelvarer. Dette skulle bidra positivt til markedsandelsutviklingen for denne delen av norsk industri.

Avslutning

Vi kan kort summere hovedresultatene av undersøkelsen:

- Markedsandelene for tradisjonelle norske eksportvarer ble i perioden 1970–1979 redusert med ca. 22%,
- om lag en tredel av tapet skyldes forverret konkurranseevne,
- resten skyldes strukturen (vare- og markedsfordelingen) i norsk eksport. Betydelige deler av norsk eksport består av varer med lav inntektselastisitet og relativt små ekspansjonsmuligheter.

Dette betyr at økt vekst i eksporten av tradisjonelle varer ikke bare er betinget av en bedring i vår relative konkurranseevne. En vridning av norsk eksport i retning av varer med høy inntektselastisitet vil også innebære en viktig kilde til vekst i markedsandelen for tradisjonelle norske eksportvarer. Relevant i denne sammenheng er en undersøkelse gjennomført av *J.P. Page*.

(J.P. Page (1976): "Interdependence of International Investment Allocation and National Economic Development", Synoptic Note on Topic II (English), Economic Commission for Europe). Den viser at land som har satset på eksportvarer med høy inntektselastisitet, har hatt relativt sterk økonomisk vekst.

På den annen side kan det, når en betrakter markedsandelsutviklingen for enkeltvarer, i visse situasjoner være rimelig at norske eksportvarer taper markedsandeler ut fra hensynet til optimalt ressursbruk.

Situasjonen for Norge i 1970-årene var sterkt preget av oljesektorens økte betydning i norsk økonomi. En naturlig konsekvens av aktiviteten innenfor denne sektoren og innenlandsk bruk av oljeinntekter er at ressurstilgangen i tradisjonelle konkurranseutsatte næringer reduseres. Kapasiteten vil derved kunne være den begrensende faktor for markedsandelsutviklingen. Hvis de ressurser som flyttes, kaster bedre av seg innenfor oljevirkksomhet eller skjermede næringer, kan en slik omstrukturering være gunstig.

Norges Banks regnskap og det økonomiske innhold i det

*Einar Forsbak,
kontorsjef i Kredittpolitisk avdeling
i Norges Bank*

For en bedrift som driver vanlig økonomisk virksomhet, kan regnskapet si en god del om bedriftens likviditet, lønnsomhet og soliditet. Et godt regnskapsresultat vil kunne gi grunnlag for stort utbytte til aksjonærer og julegratiale og blomster til de ansatte. Norges Bank driver ikke økonomisk virksomhet i vanlig forstand, men er tildelt helt spesielle, viktige oppgaver i forbindelse med pengevesen og betalingsformidling og i tilknytning til penge- og kredittpolitikk og valutapolitikk. Selv om det regnskapsmessige overskudd sier lite eller ingenting om hvor bra disse oppgaver utføres, kan balanseoppstillingen for Norges Bank likevel være en viktig informasjonskilde for Norges Bank ved utførelsen av de oppgaver som den er pålagt som landets sentralbank.

Kort om regnskapet

Etter at Norges Bank i 1977 gikk over til å føre regnskapet på EDB, blir det ved hovedsetet hver dag utarbeidet totalbalanse for hele banken. Det er derfor mulig å lage regnskapsoppstillinger til forskjellige formål. Siden alle viktige transaksjoner som påvirker bankenes likviditet, reflekteres i Norges Banks regnskap, kan en med utgangspunkt i de daglige balanseoppstillinger følge bankenes likviditet og også utviklingen i de viktigste faktorer som påvirker likviditeten. Sammen med en del annen informasjon gir det også grunnlag for å utarbeide prognoser for bankenes likviditet. Den daglige likviditetsstatistikk og prognoser er helt nødvendige hjelpemidler i den penge- og kredittpolitiske styring. Regn-

skapsutdragene gir også opplysninger som er viktige for løsning av Norges Banks oppgaver i valutapolitikken og i tilknytning til pengevesen og betalingsformidling. En kan følge bevegelsene i Norges Banks valutabeholdninger og i seddel- og myntomløpet fra dag til dag. Det daglig avstemte regnskap for Norges Bank innebærer også at sjekker og remisser som banker trekker på hverandre og som innleveres i Norges Bank, bokføres og belastes påtrukne banker samme dag, og en unngår at det i denne forbindelse oppstår kreditt som følge av postgangstid og sen bokføring.

Balanseutdragene offentliggjøres ikke daglig, men to ganger i måneden. Ved utgangen av månedene skjer dette sammen med en pressemelding om penge- og kredittforholdene. Ved utgangen av hver måned trykkes det også en fullstendig balanseoppgave som er tilgjengelig for offentligheten.

Norges Banks årsregnskap behandles og godkjennes på møte i Norges Banks representantskap i februar. Det sendes da ut en pressemelding der det redegjøres for hovedtallene i balansen og i resultatregnskapet, samt for disponeringen av overskuddet. En mer fullstendig oversikt over Norges Banks regnskap med kommentarer til de enkelte poster finner en i direksjonens årsberetning, som vanligvis foreligger i april.

Resultatregnskap og balanse

Hovedpostene i resultatregnskapet bestemmes i stor grad av de oppgaver Norges Bank har som seddelbank, som forvalter av landets valutabeholdninger og som bankenes

Teksttabell 1. Taps- og vinningskonto for 1979 (Mill. kroner)

Renter av utenlandske bankinnskudd og verdipapirer (valutabeholdningene)	1 451,8
Renter av norske verdipapirer	471,5
Renter av innenlandske utlån m.m.	163,7
Kursgevinst ved omsetning av valuta	35,5
Inntekter	2 122,5
Renteutgifter på markedspapirer	364,4
Administrasjonsutgifter	203,8
Utgifter til seddel- og myntproduksjon	48,5
Utgifter	616,7
Overskudd	1 505,8

bank og statens bank. Det er viktig å merke seg at Norges Banks passiva i liten grad er belastet med renteutgifter, mens den har betydelige inntekter av aktiva. Det fremgår av teksttabell 1 at renteinntektene i forbindelse med plasseringen av valutabeholdningene er den helt dominerende inntektskilde. Beholdningen av innenlandske verdipapirer består stort sett av statskasseveksler og -obligasjoner og reflekterer Norges Banks finansiering av statens virksomhet. Renteinntekter på innenlandske utlån er for det meste en konsekvens av den adgang som bankene har til å låne i Norges Bank, og disse inntektene må ses i sammenheng med renteutgiftene på markedspapirer.

Teksttabell 2 viser at valutareservene er den dominerende post på aktivasiden og seddel- og myntomløpet den dominerende på passivasiden. For øvrig har Norges Bank meget store både gjelds- og fordringsposter overfor staten. Disse varierer sterkt over året, i takt med statens likviditet og finansieringsbehov. De poster som har sammenheng med likviditetspolitikken overfor bankene (på aktivasiden lån til banker og innskudd i bankene og på passivasiden markedspapirer og bankenes innskudd), varierer også mye i løpet av året.

Seddelbank

For å få satt regnskapstallene for Norges Bank inn i en riktig sammenheng, er det særlig viktig å forstå dens rolle som seddelbank. Enkelt sagt kan Norges Bank trykke sine egne penger, og alle er nødt til å akseptere dem som betalingsmiddel. Denne enerett på seddelutstedelse setter Norges Bank i en helt spesiell stilling. Det er etter hvert utviklet andre former for betalingsmidler – særlig viktige er sjekker og giro. Disse er imidlertid ikke tvungne i den forstand at kreditor er nødt til å akseptere betaling i denne form. Siden de særlig ved større betalinger er hensiktsmessige, skjer likevel en økende andel av betalingsformidlingen nettopp ved hjelp av sjekker og giro.

Forskjellige betraktningmåter kan tenkes lagt til grunn for den regnskapsmessige behandling av seddelomløpet. Som det fremgår av teksttabell 2, fores sedler og mynt i omlop som en gjeldspost i Norges Banks regnskap i likhet med hva andre

Teksttabell 2. Balansekonto pr. 31/12 1979. Hovedposter (Mill. kroner)

Internasjonale reserver	20 887,1
Norske statskasseveksler	8 215,5
Norske statsobligasjoner	1 129,1
Lån til norske banker	912,4
Innskudd i norske banker og Postgiro	577,8
Statens konsoliderte konto	5 430,0
Andre poster	2 577,1
Sum aktiva	39 729,0
Sedler og mynt i omlop	18 619,7
Stats- og trygdeforvaltningens konti	8 335,3
Postgiros og statsbankenes konti	1 293,4
Norske bankers konti	627,1
Andre innenlandske konti	649,1
Utenlandspapirer	2 764,8
Andre gjeldsposter	2 367,8
Aksjekapital, fonds etc.	3 565,9
Overskudd	1 505,8
Sum passiva	39 729,0

sentralbanker gjør. Dette er imidlertid en noe spesiell gjeldspost siden ingen har krav på å få innløst sine sedler i Norges Bank etter at gullinnløsningen opphørte, og det vel neppe er trolig at folk betrakter sedler som et krav på Norges Bank. Hvis folk har mer sedler enn de ønsker, kan de riktignok sette pengene inn på rentebærende konto i bank. Bankene kan i sin tur returnere sedlene til Norges Bank og få godskrevet sine konti, men Norges Bank gir ikke noen rente på disse konti.

Professor *Gerhard Stoltz* har i "Sentralbankvirksomhet og Norges Bank" (Norges Handelshøyskole 1980) pekt på at et alternativ til den nåværende bokføringsmåte kunne være å betrakte seddelutstedelsen som produksjonsvirksomhet. Konsekvensen av en slik betraktningstype ville være å inntektsføre økningen i seddelomløpet. Siden økningen i 1979 var hele 864 mill. kroner, ville en slik bokføring innebære at Norges Banks overskudd ble oppført med 2 370 mill. kroner i stedet for som nå 1 506 mill. kroner. Ifølge Stoltz ville en da klart få fram hvilken enormt lønnsom produksjon dette er. Utgifter knyttet direkte til seddel- og myntproduksjonen var bare 48,6 mill. kroner i 1979. All den stund produksjon og distribusjon av sedler og mynt henger nøye sammen, og omtrent halvparten av de ansatte i Norges Bank har arbeidsoppgaver i denne forbindelse, vil det vel være rimelig også å betrakte en betydelig del av administrasjonsutgiftene på vel 200 mill. kroner som "produksjonsutgifter". Likevel er det åpenbart tale om en meget lønnsom "produksjon". Stoltz understreker at det ikke er hans mening å anbefale å gå over til en slik bokføringsmåte. Også han mener det fortsatt er gode argumenter for å betrakte sedler som finansobjekt.

En annen og beslektet innfallsvinkel er å se på økningen i seddelomløpet som en skatt. Denne betraktningstype er diskutert av *Arne Jon Isaksen*: "Inflasjon, et uløselig

problem?" Sentralbanken oppfattes da som en statssektor, og økningen i seddelomløpet inntektsføres slik som antydnet av Stoltz. "Nettooverskuddet av seddelproduksjonen" overføres til statskassen og betraktes som en del av skatteinntekten. I litteraturen er det vanlig å kalle "nettooverskuddet på seddelproduksjonen" for seignorage. En innvending mot denne betraktningstype er at private banker i forbindelse med sjekk- og girosystemet også har ikke-rentebærende innskudd og følgelig også et "nettooverskudd på pengeproduksjonen", som i denne forstand ikke er vesensforskjellige fra sentralbankenes. Dessuten er det, som en skal komme tilbake til nedenfor, gode argumenter for å legge andre betraktninger til grunn for overføringene fra Norges Bank til staten.

Av større interesse er vel spørsmålet om hvilke forhold som bestemmer utestående seddelmengde og økningen i den. Det vil imidlertid sprengte rammen for denne artikkelen å gå grundig inn på dette. Grovt sagt, brukes sedler som betalingsmiddel og som middel til verdioppbevaring. Ved utgangen av 1979 var sedler og mynt i omløp ca. 18,5 milliarder kroner, dvs. nesten 5 000 kroner pr. innbygger, og det er åpenbart at dette langt overstiger det en med rimelighet kan anta blir brukt i betalingsformidlingen. Til tross for at en ved verdioppbevaring i form av sedler går glipp av renteinntekter, er det åpenbart betydelige formuer som holdes på denne måte. Det kan være ulike årsaker til dette, blant annet at folk av forskjellige grunner ikke ønsker at formuen registreres. I alle fall vil seddelomløpet øke sterkt i perioder med høy inflasjonstakt. Det er derfor ikke overraskende at den utestående seddelmengde ble fordoblet i løpet av syv år, fra 1972 til 1979. Siden slutten av 1977 har imidlertid økningen i seddelomløpet vært mer moderat, ca. 6% pr. år, og det gjelder også perioden etter at pris- og inntektsstoppen ble opphevet. Forklaringen kan nok delvis være at rente-

nivået er steget, og at derfor "tapet" på å sitte med sedler, dvs. ikke-rentebærende fordringer, er større. En relativt svak utvikling i det private forbruk har nok også dempet behovet for betalingsmidler, men det er videre grunn til å tro at den relativt svake veksten i seddelømløpet har sammenheng med at alternative betalingsmidler, i første rekke sjekk og giro, i stigende grad benyttes i stedet for sedler. Det er for øvrig grunn til å tro at sedler er det mest utbredte betalingsmiddel i den ikke-registrerte del av økonomien. Bruk av alternative betalingsmidler som sjekk og giro innebærer at transaksjonene registreres, og at de i hvert fall i prinsippet kan oppspores, f.eks. av skattemyndighetene.

Som følge av den spesielle karakter som Norges Banks aktiva og passiva har, og siden Norges Bank trykker sine egne penger, vil ikke dens virksomhet uten videre være underlagt de økonomiske beskrankninger som gjelder for andre. Det er vanskelig å tenke seg en situasjon der Norges Banks inntekter ikke skulle være tilstrekkelige til å dekke selv store investeringsutgifter, f.eks. i forbindelse med nybygg. Selv om det skulle oppstå et underskudd, vil dette egentlig ikke representere noe finansieringsproblem siden Norges Bank kan betale med egne penger og alle er nødt til å ta imot dem. Norges Bank har likevel valgt å avsette av sine overskudd til blant annet et bygningsfond, som det trekkes på ved store investeringsutgifter. Overskuddsdisponeringen får betydning blant annet i sammenheng med spørsmålet om overføringer til staten, som en kommer tilbake til nedenfor. Den får følger også for oppgavegivingen til Statistisk Sentralbyrå. For at oppgavene fra Norges Bank skal være sammenlignbare med oppgavene fra andre finansinstitusjoner, er det nyttig at bokføringen skjer etter noenlunde samme prinsipper.

At Norges Bank ikke er underlagt de vanlige bedriftsøkonomiske beskranknin-

ger, betyr ikke nødvendigvis at banken har større frihet i sine økonomiske disposisjoner enn andre, og det betyr naturligvis ikke at Norges Bank ikke har plikt til å vise den samme kostnadsbevissthet og sans for økonomisering som andre.

Den løpende virksomhet kontrolleres av direksjon og representantskap oppnevnt av regjering og storting. Representantskapet godkjenner driftsbudsjett for Norges Bank spesifisert for hver avdeling. Norges Banks revisjon er direkte underlagt representantskapet. Norges Banks regnskap og beretning skal i henhold til lov sendes Finansdepartementet for å forelegges Stortinget, som formelt er Norges Banks overordnede myndighet. Slike formelle kontrollordninger er neppe tilstrekkelige til å sikre at sentralbanken driver sin virksomhet på en økonomisk forsvarlig måte, og det er ikke mulig gjennom regnskapet å vurdere om dette gjøres. Det er derfor viktig at bankens ledelse og ansatte føler det som en plikt at banken skal drives effektivt og uten unødig ressursbruk. Generelt omtales dette problem av professor Stoltz i "Sentralbankvirksomheten og Norges Bank". Han sier at "siden det ikke egentlig har vært noe problem å få tilstrekkelige inntekter til å dekke kostnadene, har sentralbankene ofte utviklet seg til byråkratiske og lite kostnadsbevisste organisasjoner".

Forvaltning av valutabeholdningene

Som det fremgår av teksttabellene 1 og 2, stammer det meste av Norges Banks inntekter fra renter på valutabeholdningene, "internasjonale reserver" er den dominerende post på aktivasiden i balansen. Valutabeholdningene gir bevegelsesfrihet og spillerom i den økonomiske politikk. Ved å holde forholdsvis rommelige valutabeholdninger, sikrer en seg mot å komme i en situasjon der en må fore en tilstrammingspolitikk fordi et midlertidig underskudd i

utenriksøkonomien ikke kan finansieres. En slik tilstrammingspolitikk må ventes å føre til stor arbeidsløshet og økonomisk tilbakegang. En vanlig tommelfingerregel er at valutabeholdningene bør være store nok til å kunne dekke minst tre måneders import, men det finnes mange eksempler på lavere eller større valutabeholdninger uten at det har hatt påviselig uønskede virkninger. Våre lå omtrent på dette nivå ved utgangen av 1979.

Ved plasseringen av valutabeholdningene må det tas hensyn til så vel likviditet som avkastning, foruten at de må være plassert slik at risikoen for at de skal kunne tapes, må være absolutt minimal. Jo større beholdningene er, jo større vekt kan man legge på avkastningen i forhold til likviditeten. For å sikre at tilstrekkelige midler er til rådighet på kort varsel, er noe (i første linje reservene) plassert meget kortsiktig, mens resten er plassert noe mer langsiktig og gir da vanligvis høyere avkastning. Når en del av reservene plasseres i meget likvide fordringer, beror dette også på at valutabeholdningene varierer sterkt over året, blant annet i sammenheng med innenlandske likviditetsforhold.

I likhet med seddelømløpet er valutabeholdningene fordoblet i syvårsperioden 1972–1979. I hele perioden hadde Norge underskudd på driftsbalansen overfor utlandet. Når valutabeholdningene likevel økte, har det sammenheng med at privat og offentlig nettoopplåning i utlandet oversteg driftsunderskuddene. I årene 1975–1979, da underskuddene var ekstra store, lånte staten meget betydelige beløp i utlandet, og disse lånene gikk da rett inn i Norges Banks valutabeholdninger, samtidig som Norges Bank solgte noe av denne valutaen for å dekke valutaunderskuddet i den private sektor. I årene 1972–1974 oversteg privat nettoopplåning driftsunderskuddet overfor utlandet og gav et overskudd av valuta som Norges Bank kjøpte. Man kan si at publi-

kum skaffet seg innenlandske betalingsmidler ved å selge valuta til Norges Bank.

I 1980 økte Norges Banks valutabeholdninger med ca. 10 milliarder kroner fram til utgangen av oktober. Dette har sammenheng med at driftsbalansen, som følge av store inntekter fra oljevirkksomheten, viste overskudd. I tillegg var det stor privat kapitalinngang. Inntektene fra oljesektorene kommer i første rekke til uttrykk i store skatteinntekter for staten, og det er særlig på tidspunktene for innbetaling av oljeskatter at valutabeholdningene øker.

Likviditetsregulering og bankenes bank

De poster i Norges Banks balanse som reflekterer bruk av virkemidler for å regulere bankenes likviditet, finnes på aktivasisiden som lån til bankene og innskudd i banker og på passivasiden som markedspapirer og bankenes folioinnskudd. Både bankenes adgang til likviditetslån i Norges Bank og markedspapirordningen og de regelverk som er knyttet til dem, er viktige penge- og kredittpolitiske virkemidler. Det faller imidlertid utenom rammen for denne artikkelen å gå nærmere inn på dem.

Også Norges Banks beholdning av statskasseveksler har i en viss utstrekning sammenheng med likviditetspolitikken overfor bankene. Primærreservekravene er gjennomsnittskrav for måneden. I perioder med store skatteinnbetalinger kan bankene diskutere statskasseveksler i Norges Bank i noen dager for ikke å belaste sitt lånepotensial i sentralbanken for sterkt. Dessuten vil bankene på visse stikkdager (tidspunktene for beregning av plasseringsplikten) forsøke å redusere sin forvaltningskapital. Dette vil de blant annet kunne gjøre ved å redusere sine beholdninger av statskasseveksler, og samtidig redusere opplåningen i Norges Bank.

Som det fremgår av tekstabell 1, oversteg i 1979 Norges Banks renteutgifter på

markedspapirer bankens renteinntekter på innenlandske utlån m.m. Det hadde sammenheng med at det ble gjort utstrakt bruk av markedspapirordningen i 1979 – blant annet ble bankene i en periode gitt adgang til å plassere i markedspapirer som alternativ til lavere forrentede statskasseveksler. I de nærmest foregående år var det betydelige netto rentebetalinger fra bankene til Norges Bank. Spørsmålet om Norges Bank tjener penger på ordningene eller ikke, er imidlertid av liten interesse. Det avgjørende er om ordningene fungerer etter sin hensikt som penge- og kredittpolitiske virkemidler.

Sentralbanken har også et spesielt ansvar som man på engelsk gjerne betegner som "lender of last resort". I det ligger at banker som får likviditetsproblemer, kan låne i Norges Bank. Det vil da bli stilt bestemte betingelser, og hensikten er å hjelpe banken over kneiken inntil mer varige løsninger kan finnes. Av naturlige grunner skilles ikke slike lån ut fra vanlige likviditetslån i Norges Banks balanse.

Statens bank

En av Norges Banks hovedfunksjoner er å være statens bankforbindelse. I balansen reflekteres dette på passivasiden, særlig i statens konti og en del andre offentlige konti, og på aktivasiden i Norges Banks beholdninger av statskasseveksler og -obligasjoner. Statens konti i Norges Bank varierer kraftig i løpet av året. Kontiene er å oppfatte som arbeidskonti, og Norges Bank har derfor ikke betalt renter på dem. De siste årene har Norges Bank kjøpt statsobligasjoner og statskasseveksler for å hindre at statens konti ble negative i perioder av året. Ifølge lov om Norges Bank av 1892 er banken forpliktet til "å overta statens pengeomsetninger, dog uten å stå i forskudd". Dette er imidlertid ikke blitt tolket slik at det er til hinder for at Norges Bank kjøper statspapirer direkte fra staten.

I hvert av årene 1975–1979 har Norges Bank økt sine beholdninger av statspapirer. Det første året skjedde dette ved kjøp av statsobligasjoner, mens banken senere stort sett har kjøpt statskasseveksler direkte fra staten. Fra og med 1978 har det vært etablert en ordning som innebærer at det i forståelse med Finansdepartementet før kalenderårets begynnelse settes en ramme for Norges Banks kjøp av statspapirer. Rammen blir fastsatt på grunnlag av det finans- og kredittpolitiske opplegg for kommende år. Forutsetningen har vært at hvis det skjer endringer i løpet av året som ville betinge at Norges Bank må kjøpe statspapirer utover rammen, skal Finansdepartementet i brev form henvende seg til Norges Bank og be om dette. Dette har ikke vist seg å være nødvendig.

Av teksttabell 2 fremgår det at Norges Bank ved utgangen av 1979 hadde statskasseveksler for ca. 8,2 milliarder kroner og statsobligasjoner for ca. 1,1 milliarder kroner. Av statskassevekselbeholdningen representerte imidlertid ca. 1 350 mill. kroner slike som bankene hadde diskontert i Norges Bank ved årsskiftet, og som de kjøpte tilbake like etterpå. Beholdningen som var kjøpt direkte fra staten, var således 6 860 mill. kroner.

Statens konsoliderte konto, som ved utgangen av 1979 figurerte med 5 430 mill. kroner på aktivasiden i Norges Banks regnskap, har en spesiell bakgrunn. Den har til dels vært omfattet med betydelig offentlig interesse. Beløpet er restene av den såkalte okkupasjonskontoen som viste den tyske okkupasjonsmakts pengeforbruk under krigen. Ved krigens slutt var kontoen kommet opp i ca. 8 milliarder kroner. De viktigste motpostene på passivasiden var en økning i utestående seddelmengde på ca. 2,5 milliarder kroner og i folioinnskudd i Norges Bank på ca. 5 milliarder kroner i løpet av de fem årene. Okkupasjonskontoen ble nedskrevet i forbindelse med pengesaningene i 1945 og ved bruk av

motverdien av det meste av Marshallhjelpen i norske kroner i 1949. Siden har beløpet stått uendret, men en har valgt å døpe den om til "statens konsoliderte konto".

Disponering av overskuddet

Både i 1978 og 1979 overførte Norges Bank vel 100 mill. kroner til staten, medregnet utbytte på statens og de offentlige fonds aksjer i Norges Bank. Hensyn tatt til inflasjonen, har det stort sett vært overført tilsvarende beløp i tidligere år. Resten av overskuddet har vært avsatt til fond – det meste til kursreguleringsfondet. Som påpekt ovenfor, kan en vanskelig hevde at Norges Banks soliditet er avhengig av fond, slik tilfellet i stor grad vil være for andre. Når Norges Bank likevel har funnet det hensiktsmessig å bygge opp et kursreguleringsfond, som ved utgangen av 1979 utgjorde ca. 3 milliarder kroner, har det særlig sammenheng med at endringer i valutakursene kan gjøre det nødvendig med betydelige omvurderinger av valutabeholdningene. Særlig i 1973 viste det seg å være bruk for store beløp til dette, idet Norges Bank da som følge av fallet i dollarkursen bokførte et valutakurstap på 1 179 mill. kroner. Det tilsvarte hele 13½% av valutabeholdningene ved inngangen til året.

Bestemmelsene om fordeling av Norges Banks overskudd og fondsavsetninger finnes i lov om Norges Bank av 1892 og i retningslinjer som sist ble fastsatt av Representantskapet i 1956. Hovedregelen har vært å bygge opp kursreguleringsfondet til det utgjør minst 20% av valutabeholdningene og beholdninger av innenlandske verdipapirer. I praksis har en som nevnt, valgt stort sett å overføre til staten et noenlunde fast beløp (korrigert for inflasjonen) og å avsette resten til fond. En arbeider for tiden med å utarbeide nye retningslinjer for disponeringen av Norges

Banks overskudd, og i denne sammenheng også spørsmålet om renter på statens konti i Norges Bank. En må da også vurdere i hvilken grad omleggingen på obligasjonsmarkedet og eventuell bruk av markedsoperasjoner kan føre til at Norges Bank blir sittende med betydelige obligasjonsbeholdninger med kursrisiko. Eventuelle tap vil i så fall måtte belastes kursreguleringsfondet. De siste par år har Norges Bank i perioder opparbeidet seg betydelige valutaterminfordringer i forbindelse med valutaintervensjoner. Valuta kjøpt på termin føres ikke i balansen, men representerer kursrisiko. Det vil derfor være naturlig at også denne post tas med i vurderingen i forbindelse med kursreguleringsfondet.

Disponering av Norges Banks overskudd gjelder i hovedsak spørsmålet om hvor stort fond Norges Bank bør ha for å sikre seg mot kurstap på valutabeholdninger, på valutaterminfordringer og innenlandske obligasjoner, og om hvor mye som bør overføres til staten. Hvis overføringene som posteres som inntekter i statsregnskapet, ikke påvirker utgiftssiden eller inntektsiden for øvrig i budsjettet, får de liten eller ingen nasjonaløkonomisk betydning. Overskudd før lånetransaksjoner på statsbudsjettet tillegges betydelig vekt ved vurderingen av finanspolitikken, og de siste par årene har en i denne forbindelse valgt å korrigere for skatteinnbetalinger fra oljesektoren fordi disse ikke reduserer privat kjøpekraft på samme måte som skatter gjør. En tilsvarende korreksjon kan det være grunn til å gjøre for overføringer fra Norges Bank hvis de skulle bli av betydelig omfang.

Avsluttende merknader

Et hovedpoeng ved vurdering av Norges Banks regnskap er at vanlige bokføringsmessige resonnementer ofte vil være mer villedende enn veiledende. Bakgrunnen for dette er i første rekke at Norges Bank

trykker sine egne penger, som alle er nødt til å akseptere, og at Norges Bank har betydelige inntekter av sine plasseringer, særlig av valutabeholdningene, samtidig som det i liten grad betales renter på passiva. Som oftest må Norges Banks disposisjoner vurderes ut fra andre kriterier enn de bokføringsmessige. Interessen vil i første rekke være knyttet til spørsmålet om hvilke

penge- og kredittpolitiske og valutapolitiske virkninger disposisjonene har. Spørsmålet om Norges Bank tjener eller taper penger og i denne forbindelse mulighetene for å legge opp fond, vil være av underordnet betydning. For vurderingen av hvor effektivt banken arbeider og hvordan den bruker ressursene, må det utvikles andre kriterier enn de som kan leses ut av regnskapet.

Pengemengden etter likviditetskilde – beholdningsstørrelser

Jon Petter Holter,
kontorsjef i Kredittpolitisk avdeling
i Norges Bank

Norges Bank har siden begynnelsen av 1971 utarbeidet månedlig statistikk over utviklingen i publikums likviditet og i de størrelser (motposter) som er sentrale i likviditetsskapningen. Utdrag av statistikken finnes i tabellene 27a og 27b i Penger og Kreditt. En omtale av Norges Banks pengemengdestatistikk er gitt i en artikkel av *Terje Frøsch* i Penger og Kreditt nr. 1/1975.

Til forskjell fra den tidligere artikkelen er vi denne gang ute etter å kartlegge og bestemme de størrelser som *over tiden* har påvirket pengemengden. Vi vil med andre ord forsøke å beregne de likviditetspåvirkende størrelser på *beholdningsbasis*, dvs. kildene til pengemengden. En slik beholdningsstatistikk vil være bedre egnet til å illustrere de "strukturelle" forskyvninger som har funnet sted i likviditetsskapningen de senere år.

Når en vil belyse de strukturelle utviklingstrekk, skulle det være tilstrekkelig å utarbeide beholdningsstatistikk ved utgangen av hvert enkelt år. Vi er da ikke bundet av de begrensninger som knytter seg til månedsstatistikken, og kan følgelig benytte samme sektorinndeling som i kredittbudsjettet og dessuten bygge på den årlige kredittmarkedsstatistikk.

For å få en konsistent og hensiktsmessig oppstillingsform, tar vi utgangspunkt i det forhold at summen av de enkelte innenlandske sektors netto fordringer pr. definisjon må tilsvare Norges netto fordringer overfor utlandet. Det vil si:

	Statlige sektors ¹⁾ netto fordringer
+	Finansinstitusjonenes netto fordringer
+	Publikums ²⁾ netto fordringer
<hr/>	
=	Norges netto fordringer overfor utlandet

Publikums netto fordringer er så splittet i:

- (1) Publikums netto fordringer overfor utlandet
 - (2) Publikums brutto innenlandske fordringer i form av "penger"
 - (3) Publikums brutto innenlandske fordringer utenom "penger"
 - (4) Publikums brutto innenlandsk gjeld
- Ved å omgruppere postene noe får vi:
	Statlige sektors netto gjeld (kumulert inntektsunderskudd)
+	Finansinstitusjonenes netto gjeld (kumulert inntektsunderskudd)
+	Publikums brutto innenlandsk gjeld (kumulert kreditttilførsel)
+	Publikums netto gjeld overfor utlandet (kumulert netto kapitalinngang)
-	Norges netto gjeld overfor utlandet (kumulert driftsunderskudd)
-	Publikums <i>andre</i> brutto innenlandske fordringer enn penger (f.eks. statsobligasjoner)
=	Publikums fordringer i form av "penger"

1) Offentlig forvaltning utenom kommuneforvaltning.

2) Kommuneforvaltning, næringsliv og privatpersoner.

Vi vil nå for enkelhets skyld definere publikums fordringer i form av penger – pengemengden – som publikums beholdning av innenlandske sedler og mynt samt

NORGES BANK

Penger og Kreditt

Innhold 1979–1980

Årgang 7–8

Penger og Kreditt

Nr. 1/mars 1979/årg. 7

- 3 I dette nummer
- 5 Konjunkturoversikt – konjunkturindikatorer
- 17 Kredittoversikt
- 20 Valutaoversikt
- 24 Planene for Norges Banks nye hovedsetebygning – *Kjell Stixrud*
- 27 Sammenhengen mellom pengepolitiske tiltak og netto kapitalinngang fra utlandet –
Steinar Juel
- 35 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 39 Tabeller

*Vedlegg: Knut Getz Wolds foredrag om
den økonomiske situasjon,
holdt på Norges Banks representantskapsmøte 26. februar 1979.*

Nr. 2/juni 1979/årg. 7

- 63 I dette nummer
- 65 Bankene og kneiken
- 67 Konjunkturoversikt – konjunkturindikatorer
- 80 Kredittoversikt
- 83 Valutaoversikt
- 87 Utlånsutviklingen i nordnorske banker – *Wenche Ellingbø*
- 91 Renteutviklingen i banker og livselskaper – *Erik Bjørland*
- 95 Rasjonalisering av seddelbehandlingen – *Astow Ericson*
- 105 Kredittoversikt 1978
- 117 Distriktsrapporter 1978
- 127 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 131 Tabeller

Nr. 3/okt. 1979/årg. 7

- 159 I dette nummer
- 161 Konjunkturoversikt – konjunkturindikatorer
- 174 Kredittoversikt
- 179 Valutaoversikt
- 184 Norges Banks samarbeid med statsmaktene – tilsvaer til professor Carsten Smith –
Knut Getz Wold
- 187 Bankaksjonærenes innløsningskrav som følge av bankdemokratiseringen –
Bjarne Kjølmoe
- 192 Sammenhengen mellom penge- og kredittpolitikk og privat forbruk –
Harald Bøhn
- 199 Industriens internasjonale konkurransevne – utvalgte indikatorer –
Jon Solheim
- 211 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 215 Tabeller

Nr. 4/des. 1979/årg. 7

- 239 I dette nummer
- 240 Godt nytt år?
- 242 Konjunkturoversikt – konjunkturindikatorer
- 256 Kredittoversikt
- 262 Valutaoversikt
- 268 Norges Banks swap- og terminforretninger med bankene –
Bjørn Rogstad i samarbeid med *Odd Nordhus*
- 272 Byggingen i gang – etableringstillatelse for Norges Banks nye hovedsetebygning –
Kjell Stixrud
- 274 Alternativer i stabiliseringspolitikken – *Hermod Skånland*
- 287 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 291 Tabeller

Nr. 1/mars 1980/årg. 8

- 3 I dette nummer
- 5 En sentral sammenheng
- 7 Konjunkturoversikt – konjunkturindikatorer
- 19 Kredittoversikt
- 23 Valutaoversikt
- 27 Den økonomiske situasjon – *Knut Getz Wolds årstale*
- 41 Lønnsutvikling og sysselsetting – *Asbjørn Fidjestøl*
- 52 Om Norges Banks rettslige stilling overfor regjeringen –
Tilsvaer til Knut Getz Wold fra Carsten Smith
- 63 Utredning om norsk rentepolitikk – *Renteutvalgets pressemelding*
- 65 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 69 Tabeller

Nr. 2/juni 1980/årg. 8

- 95 I dette nummer
- 97 Konjunkturoversikt – konjunkturindikatorer
- 107 Kredittoversikt
- 111 Valutaoversikt
- 115 Virkning på ressursbruken av renter, skatt og inflasjon – *Stein Sjølie*
- 125 200-krone minnemynt – *Arne Bakken*
- 127 Sysselsettingsperspektiv for 1980-åra – *Hermod Skånland*
- 134 Kredittoversikt 1979
- 145 Distriktsrapporter 1979
- 155 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 159 Tabeller

Nr. 3/okt. 1980/årg. 8

- 187 I dette nummer
- 189 Konjunkturoversikt – konjunkturindikatorer
- 201 Kredittoversikt
- 205 Valutaoversikt
- 209 Sentralbankens stilling – *Hermod Skånland*
- 217 Norske investeringer i utenlandsk næringsvirksomhet –
Svein Olav Hansen og Bjørn Wamli
- 221 Strukturelle trekk i distriktsbankene – *Jon Petter Holter*
- 227 Likviditetsregulering og valutaintervensjonspolitikkk – *Harald Roseng og Geir Bergvoll*
- 233 EDB-baserte databanker og økonomiske modeller – *Jon Solheim*
- 241 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 245 Tabeller

Nr. 4/des. 1980/årg. 8

- 271 I dette nummer
- 273 Konjunkturoversikt – konjunkturindikatorer
- 285 Kredittoversikt
- 289 Valutaoversikt
- 293 Norsk eksports markedsandeler 1970–1979
Geir Bergvoll
- 300 Norges Banks regnskap og det økonomiske innhold i det
Einar Forsbak
- 308 Pengemengden etter likviditetskilde – beholdningsstørrelser
Jon Petter Holter
- 311 Den nye korttidsmodellen
Asbjørn Fidjestøl
- 316 Utviklingen i bankenes utlånsrenter
Audun Grønn
- 319 Premieobligasjonslånet 1979 – forbedring av vilkårene
- 321 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 325 Tabeller

innenlandske bankinnskudd. Videre vil vi korrigere for inntekter og utgifter som ikke, eller bare i liten grad, påvirker pengemengden. Endelig vil vi se bort fra påløpne, ikke innbetalte skatter samt nedskrivninger (netto) av de internasjonale valutareserver.

Noe omredigert får vi nå følgende sentrale oppstilling, illustrert med tall pr. 31/12-1979 fra Byråets kredittmarkedsstatistikk og korrigert slik som angitt foran:

Teksttabell 1. Publikums pengemengde pr. 31/12-1979 og de tilhørende likviditetskilder. Beholdningstall i milliarder kroner

1a. Statlig kumulert inntektsunderskudd med innenlandsk likviditetsvirkning (-62,5 -12,7 +15,8 +1,2 +23,9)	-34,3
1b. Statens og statsbankenes kreditt til publikum i form av aksjer og utlån	<u>89,5</u>
1. Samlet kumulert likviditetstilførsel ved sentralmyndighetene (1a+1b)	<u>55,2</u>
2a. Annen innenlandsk kreditt (327,3-23,9-89,5)	213,9
2b. Publikums innenlandske fordringer utenom penger (-)	-86,6
2c. Finansinstitusjonenes kumulerte inntektsoverskudd (-), ekskl. Norges Banks inntekter/utgifter vis-à-vis utlandet og staten og eksklusive nedskrivning av internasjonale reserver (-21,9-1,2+8,0-2,2)	<u>-17,3</u>
2. Annen kumulert innenlandsk likviditetspåvirkning (2a+2b+2c)	110,0
<hr/>	
A. Kumulert innenlandsk likviditetstilførsel til publikum (1+2)	165,2
B. Publikums kumulerte nettosalg av valuta til bankene [Publikums kumulerte driftsoverskudd, korrigert (-103,6 +12,7-15,8-8,0+2,2 = -112,5) pluss publikums kumulerte netto kapitalinngang (80,4)]	-32,1
<hr/>	
C. Publikums pengemengde (A+B)	133,1

Vi har lagt til grunn følgende korreksjonsposter pr. 31/12-1979, milliarder kroner:

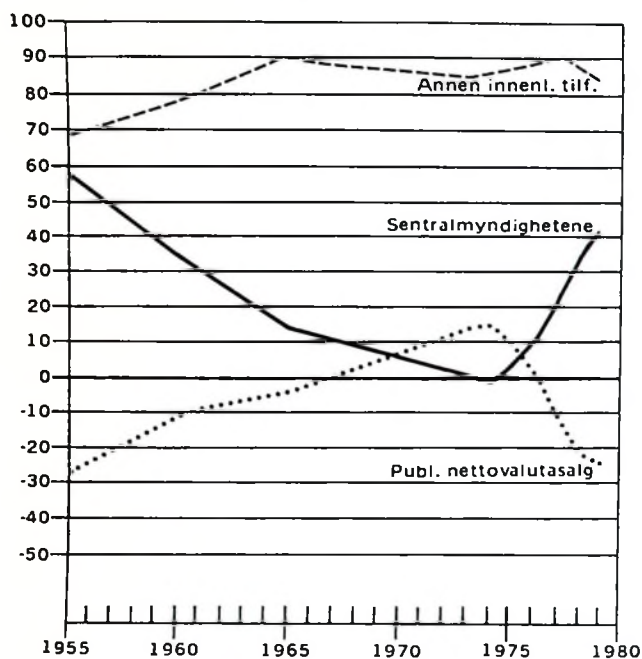
a. Statens netto renter og stonader til utlandet, kumulert	12,7
b. Statens kumulerte oljeskatter	15,8
c. Statens kumulerte inntekter fra Norges Bank	1,2
d. Påløpne, ikke innbetalte skatter	23,9
e. Norges Banks kumulerte inntekter fra utlandet	8,0
f. Norges Banks kumulerte nedskrivninger av de internasjonale reserver	2,2

Vi ser av teksttabell 1 at sentralmyndighetene over tiden – fram til utgangen av 1979 – har tilført publikum likvider for 55 milliarder kroner. Annen kumulert innenlandsk likviditetstilførsel utgjorde 110 milliarder kroner. På den annen side har publikum avgitt likvider for 32 milliarder kroner, kumulert, for å kjøpe valuta fra bankene. Alt i alt har disse størrelser ført til at publikums pengemengde utgjorde 133 milliarder kroner ved utgangen av 1979.

Til slutt vil vi se på tilsvarende tall pr. utgangen av 1955, 1960, 1965 og hvert av årene 1973-1979 for på den måten å få fram utviklingen i den kumulerte likviditetspåvirkning. Vi har foretatt tilsvarende korreksjoner som beskrevet foran. For å få den relative betydning av de ulike likviditetskilder klarere fram, har vi i teksttabell 2 og i figuren satt publikums pengemengde = 100. De øvrige tall i tabellen kan da tolkes som de ulike kilders prosentvise bidrag til pengemengden.

Teksttabell 2 og figuren viser at *sentralmyndighetene* stod for en relativt stor del (58%) av likviditetsskapningen fram til utgangen av 1955. Dette må ses i sammenheng med den ekspansive politikk under krigen. Fram til utgangen av 1974 skjedde det en gradvis reduksjon i den andel av pengemengden som skyldtes sentralmyndighetenes virksomhet. Ved utgangen av 1974 hadde sentralmyndighetene omtrent balanse mellom likviditetstilførsel og lik-

*Publikums pengemengde etter kilde.
Beholdn.tall. Pengemengden = 100*

viditetsinndragning, slik at bidraget til pengemengden var tilnærmet null.

Etter 1974 har det igjen skjedd en kraftig opptrapping i sentralmyndighetenes likviditetstilførsel, slik at deres kumulerte bidrag utgjorde hele 41% av pengemengden ved utgangen av 1979.

Annen kumulert innenlandsk likviditets-tilførsel har i de senere år utgjort en forholdsvis stabil andel av pengemengden (83–90% i årene 1973–79). Derved fremkommer bidraget ved *publikums kumulerte valutasalg* som et speilbilde av sentralmyndighetenes virksomhet. På tidspunkter der sentralmyndighetene over tiden har bidratt til en stor andel av pengemengden, har således publikums valutakjøp samtidig virket sterkt inndragende. Ved utgangen av 1955 og 1979 var således sentralmyndighetenes relative bidrag henholdsvis 58% og 41%, mens publikums netto valutakjøp – kumulert – stod for en inndragning på henholdsvis 27% og 24%.

*Teksttabell 2. Publikums pengemengde etter kilde. Beholdningstall.
Pengemengden satt lik 100*

Kumulerte tall:	1955	1960	1965	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
1. Sentralmyndighetene	58	33	13	2	-1	3	10	21	34	41
2. Annen innenlandsk tilførsel	69	77	90	85	86	88	89	90	87	83
A. Innenlandsk tilførsel til publikum i alt (1+2)	127	110	103	87	85	91	99	111	121	124
B. Publikums netto valutasalg	-27	-10	-3	13	15	9	1	-11	-21	-24
C. Publikums pengemengde (A+B)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
(Pengemengden i milliarder kroner)	14	18	26	63	69	79	91	103	116	133

Den nye korttidsmodellen

*Asbjørn Fidjestøl, prosjektleder i
Utrednings- og informasjonsavdelingen
i Norges Bank*

KRØSUS og korttidsmodellen

Kredittmodellen KRØSUS har siden 1976 vært benyttet som et hjelpemiddel ved utarbeidelsen av kredittbudsjettet, som inngår i nasjonalbudsjettet og det reviderte nasjonalbudsjett. Modellen er utviklet ved Utredningskontoret i Norges Bank. Hovedtrekkene er beskrevet i en artikkel av *Knud Z. Ross* i *Penger og Kreditt* 4/1976 og i Norges Banks Skriftserie nr. 6. En mer fylldig dokumentasjon er gitt i et arbeidsnotat av 11/6 1979 av *Terje Prøsch*.

KRØSUS er en statisk årsmodell som i hovedsak omfatter den finansielle delen av norsk økonomi. Den har således få tilknytningspunkter til realsiden av økonomien. Det var heller ikke tilsiktet. MODIS, som er den viktigste modell som brukes ved utarbeidelsen av nasjonalbudsjettet, inneholder ikke noen finansielle variable. MODIS gir i prinsippet konsistente anslag for de ulike realøkonomiske variable. For at KRØSUS skulle kunne brukes sammen med MODIS, ble det ansett som lite hensiktsmessig å la de ulike realøkonomiske variable også bli bestemt i KRØSUS. I KRØSUS er derfor de realøkonomiske variable eksogene (gitt utenfor modellen), mens mange av de viktigste finansielle variable er endogene (bestemmes i modellen). Det eneste unntak var her opprinnelig investeringene i foretak utenom olje og sjøfart, noe som skyldtes at en antok at kredittpolitikken i første rekke påvirker realøkonomien via investeringene. Senere, etter at en fra og med 1978 i stor utstrekning har brukt kredittpolitiske tiltak til å påvirke privat konsum, har en også funnet

det hensiktsmessig å legge inn en konsumfunksjon i KRØSUS. Den er beskrevet i en artikkel av *Harald Bøhn* i *Penger og Kreditt* 3/1979. Investerings- og konsumanslagene fra Krøsus kan avvike fra de tilsvarende anslag i MODIS. Konsum- og investeringsanslagene fra KRØSUS inngår imidlertid ikke andre steder i modellen, og de påvirker derfor ikke de finansielle eller de realøkonomiske variable som inngår andre steder i KRØSUS.

KRØSUS er først og fremst en kredittmultiplikatormodell. Modellen inneholder dessuten en obligasjonsdel. Ut fra gitte forutsetninger om realøkonomien, finanspolitikken og kredittpolitikken kan en beregne virkninger for blant annet bankutlån og pengemengdetilvekst.

Mens KRØSUS i første rekke er et hjelpemiddel ved utarbeidelsen av nasjonalbudsjettet, er formålet for korttidsmodellen å være et redskap i den løpende penge- og kredittpolitikk. De viktigste hjelpemidlene som nå brukes ved utformingen av den løpende penge- og kredittpolitikken, er forretnings- og sparebankers sesongkorrigerte utlånsøkning samt prognoser for bankenes likviditet. Veksten i publikum likviditet tillegges også vekt. En meget viktig del av arbeidet med korttidsmodellen er derfor å kartlegge sammenhengen mellom de kredittpolitiske virkemidler og visse sentrale størrelser som bankutlån og pengemengdetilvekst. Selve tidsforløpet av virkningene er her særlig interessant. Det anses også viktig å ha realsiden av økonomien representert i modellen, fordi de mere grunnleggende mål også for kredittpolitikken er av realøkonomisk art.

Arbeidet med korttidsmodellen har nå pågått i noen tid. Første fase i utforming av den finansielle blokk i modellen står nå foran sin avslutning. Selv om mye arbeid fortsatt gjenstår på andre deler av prosjektet, har en funnet det hensiktsmessig å gi en kort orientering om modellen.

Sektorinndeling og periodelengde i modellen

Vi har i utgangspunktet valgt en aggregert sektorinndeling i modellen. Vi har følgende fire hovedsektorer:

- S Sentralmyndighetene
- B Forretnings- og sparebankene
- P Publikum
- U Utlandet

Sektor S omfatter stats- og trygdeforvaltningen, Norges Bank, Postgiro og Postsparebanken samt de øvrige statsbankene. Sektor P omfatter husholdninger, foretak, kommuner og andre kredittinstitusjoner enn banker. For visse formål kan det være aktuelt å skille ut andre finansinstitusjoner. Det kan også være aktuelt å skille ut utenriks sjøfart og rederier fra publikumssektoren. Dette siste gjelder særlig i forbindelse med utenrikshandel og kapitalinngang. Det er også muligheter for å splitte opp sektor S. Banksektoren kan deles i forretningsbanker og sparebanker.

En av de viktigste årsaker til at det er valgt en aggregert sektorinndeling, er at de viktigste atferdsrelasjoner innen finansdelen må utformes på et aggregert nivå for å oppnå en viss grad av stabilitet i sammenhengene. I en modell der finansblokken og sammenhenger mellom den og realdelen er de sentrale elementer, er det dessuten neppe hensiktsmessig med noen særlig grad av disaggregering av realsiden av modellen.

Ved valg av periodelengde står en overfor alternativene månedsmodell og kvartalsmodell. For mange av de finansielle variable er det tilgjengelige data på månedsbasis. Dette gjelder i første rekke banksektoren.

Som følge av at Norges Banks låneordning er utformet på to-måneders basis, spiller to-måneders perioder en relativt stor rolle i kredittpolitikken. Videre følges utviklingen i bankutlånene fra måned til måned. Disse momenter har gjort at vi foreløpig har utformet finansblokken, der bankenes utlån og innskudd bestemmes, som en månedsmodell.

Den versjon av modellen som skal utvides til også å omfatte realøkonomiske variable, tas det imidlertid sikte på å utforme som en kvartalsmodell. Det har sammenheng med at de sentrale nasjonalregnskapsstørrelser skal være tilgjengelige på kvartalsbasis fra 1981 med tilbakgående serier til 1967. En eventuell månedsmodell måtte brukt størrelser som detaljomsetning og industriproduksjon istedenfor, eller som supplement til nasjonalregnskapsstørrelser. Det er videre grunn til å regne med at relasjoner utformet på månedsbasis ville ha liten stabilitet.

Finansblokken i modellen

Arbeidet med korttidsmodellen har foreløpig vært konsentrert om finansblokken, dvs. om kartlegging av sammenhenger mellom kredittpolitiske virkemidler og mål størrelser som bankutlån og pengemengdetilvekst. I en slik modellblokk står relasjoner for bankenes utlån og innskudd sentralt. I KRØSUS blir bankenes utlån restbestemt. De følger med andre ord som en konsekvens av budsjettbetingelser og andre atferdsrelasjoner, på samme måte som i en enkel kredittmultiplikatormodell. Selv om en slik fremgangsmåte kan være noenlunde realistisk i en årsmodell, kan en ikke regne med at kredittmultiplikatormodeller er særlig egnet til å forklare korttidstilpasningen, fordi tilpasningen til likevekt tar for lang tid i forhold til periodelengden i en måneds- eller kvartalsmodell.

I finansblokken i korttidsmodellen har vi derfor utformet spesielle utlansrelasjoner. Det skilles mellom kassekreditter og byggelån på den ene siden og nedbetalingslån på den annen side.

For nedbetalingslån tenker vi oss at følgende størrelser har betydning for likevektsverdien av utlånene:

- Bankenes forventninger om disponible midler (MDISPF), dvs. midler som ikke vil bli bundet som følge av virkemiddelbruken ved inngangen til perioden
- En indikator for forventet endring i virkemiddelbruken (ZKUM). Her er brukt prosentvis avvik mellom bankenes utlansøkning og kredittbudsjettets måltall fra årets begynnelse
- Renten på særinnskudd (RPB.3A), som uttrykker prisen bankene må betale for å skaffe seg alternative midler
- Renten på utlån (RBP.7)
- Et mål på produksjonen i samfunnet (ETTIND 1), som kan oppfattes som en indikator på etterspørselspresset i kredittmarkedet
- Variable som tar vare på sesongvariasjoner.

Relasjonene er utformet på beholdningsbasis, og vi har stort sett brukt logaritmisk form.

Vi har gitt relasjonen for likevektsverdien av nedbetalingslånene ZBP2.7AL følgende utforming:

$$(1) \quad \log(ZBP2.7AL) = EO + E1 \cdot \log(MDISPF) + E3 \cdot ZKUM + E4 \cdot RPB.3A + E5 \cdot RBP.7 + E6 \cdot \log(ETTIND) + \text{sesongfaktorer}$$

Vi vil her forvente at E1 er positiv, og at den i verdi vil ligge i nærheten av 1. E3 og E4 er negative, mens E5 er ubestemt siden renten inngår med ulikt tegn i tilbuds- og etterspørselsfunksjonen, mens E6 er positiv.

Vi tenker oss at det er en viss treghet i tilpasningen, slik at bevegelsen av utlånene mot likevekt skjer gradvis. Vi har gitt

relasjonen for faktiske utlån følgende utforming:

$$(2) \quad \log(ZBP2.7A) - \log(ZBP2.7A(-1)) = A5 \cdot \{\log(ZBP2.7AL) - \log(ZBP.2.7A(-1))\}$$

der A5 er et tall mellom null og en

Denne utformingen medfører at en andel A5 av forskjellen mellom likevektsverdien av utlånene bestemt av ligning (1) og de faktiske utlån i forrige periode (ZBP2.7A(-1)) blir utlignet i løpet av en periode.

For kassekreditter og byggelån skiller vi mellom bevilgninger og trekk. Relasjonene for bevilgninger har en tilsvarende utforming som relasjonen for nedbetalingslån. Vi forutsetter at likevektsverdien for trekkene er en funksjon av faktiske bevilgninger og av særinnskuddsrenten, samt sesongfaktorer. Ved høy særinnskuddsrente antas utnyttingsgraden, særlig av kassekreditter, å øke fordi midlene plasseres som særinnskudd. Den faktiske verdi av trekkene bestemmes ut fra likevektsverdien ved en relasjon av samme type som ligning (2).

Relasjonene som bestemmer publikums likviditetsvalg, er gitt en enklere utforming. Vi tenker oss at publikums beholdning av sedler og mynt bestemmes av følgende relasjon:

$$(3) \quad \log(ZPS5.2) = J0 + J1 \cdot \log(ZP.LIKV) + J2 \cdot RPB.3 + \text{sesongfaktorer}$$

ZP.LIKV representerer her summen av publikums samlede innskudd og beholdning av sedler og mynt. En tilsvarende relasjon bestemmer innskuddene i Postgiro og Postsparebanken, mens innskuddene i Norges Bank er eksogene i modellen. Den resterende del av ZP.LIKV blir da publikums innskudd i forretnings- og sparebankene.

Finansblokken inneholder i alt 34 ligninger. 20 av dem representerer definisjonsmessige sammenhenger, herunder budsjett-

betingelser for de fire sektorene, mens 14 er atferdsrelasjoner. To av koeffisientene i atferdsrelasjonene er bestemt ut fra satser for primærreservekrav og plasseringsplikt, mens to er fastlagt skjonnsmessig. De øvrige er estimert ved minste kvadratets metode.

Ved estimeringen viste det seg at vi ikke fikk signifikante koeffisienter for særinnskuddsrenten og for forventet virkemiddelbruk. Disse ble derfor utelatt av relasjonene.

Modellen er brukt til å simulere utviklingen av bankutlån og pengemengde på månedsbasis. For eksogene variable har vi tatt utgangspunkt i de tilsvarende variable i KRØSUS. Årsanslagene er ved hjelp av regnerutiner fordelt sesongnormalt på måneder. Ved hjelp av disse rutinene og simulering av modellen kan en få satt opp en tabell over tilførselskomponenter for pengemengden og pengemengdens fordeling på sedler og mynt, bankinnskudd og ubenyttede kassekreditter og byggelån. Tilførselskomponentene som har sammenheng med sentralmyndighetenes inntektsoverskudd og lånetransaksjoner og publikums valutasalg, vil her være eksogene, mens tilførselen fra forretnings- og sparebankene er endogen. Modellen er fortsatt under utprøving, og resultater av simuleringene foreligger ennå ikke i en form som kan publiseres. Dette vil en imidlertid komme tilbake til på et senere tidspunkt.

Datamaterialet til finansiell blokk i korttidsmodellen er hentet fra bankstatistikken, statistikken over publikums likviditet og utenriksregnskapet. Statistisk Sentralbyrås nye bankstatistikk fra 1975 gir meget detaljerte spesifikasjoner fra forretnings- og sparebankenes balanse. De fleste av størrelsene i korttidsmodellen er så pass aggregert at de også kan føres lenger tilbake enn til 1975 uten at det blir brudd i seriene.

Statistikken over publikums likviditet utarbeides i Norges Bank og gir også de ulike tilførselskomponenter som påvirker publikums likviditet. Datagrnnlaget er av

noe ujevn kvalitet. Forholdsvis usikre er oppgavene for en del av de tilførselskomponentene som har sammenheng med sentralmyndighetenes transaksjoner. Data fra utenriksregnskapet har også visse svakheter. Dette gjelder særlig de tidligst publiserte data som gjennomgår ganske omfattende revisjoner for endelige tall foreligger.

Når vi skal simulere modellen for fremtidige perioder, må vi ha metoder for å anslå eksogene størrelser. Vi har her bygget på årsanslag som brukes i KRØSUS, og har fordelt disse sesongnormalt på årets måneder.

Videre arbeid med korttidsmodellen

Arbeidet med finansiell blokk i korttidsmodellen skulle nå på det nærmeste være avsluttet i denne omgang. Før modellen kan brukes, må det imidlertid tilrettelegges tabellprogrammer slik at en får skrevet ut de aktuelle tabeller med resultater fra modellberegningene. Det er nylig utarbeidet et nytt tabellprogram i programsystemet TROLL, som Norges Bank bruker til økonomiske analyser. Noc arbeid står imidlertid igjen med hensyn til systemet for oppdatering og drift av modellen.

Det videre modellarbeid vil ta sikte på å kartlegge realøkonomiske tilknytninger til finansdelen av modellen. Det tas ikke sikte på noen særlig vidtgående oppsplitting av de realøkonomiske størrelser utover forbruk, investering, eksport og import.

I første omgang vil hovedvekten bli lagt på arbeid med utenriksiden, husholdningssektorens tilpasning og bedriftenes tilpasning. Arbeidet med utenriksiden omfatter både komponentene i driftsbalansen og i kapitalinngangen til publikum. Når vi får disse komponentene forklart innen modellen, vil også pengemengdetilførselen via publikums netto valutasalg bli endogent bestemt.

Når det gjelder bedriftssektorens tilpas-

ning, står investeringsteori sentralt. En regner med at penge- og kredittpolitikken kan ha betydelig virkning på investeringsutviklingen.

Ved siden av fastlegging av relasjoner for det private konsumet er det, når det gjelder husholdningssektorens atferd, viktig å få klarhet i de forhold som påvirker boliginvesteringene.

I relasjonene for eksport og import vil det inngå prisvariable. I første omgang må de tas som eksogene. På sikt vil det være svært viktig å få relasjoner som beskriver pris- og lønnsdannelsen, inn i modellen. Vi har imidlertid funnet det hensiktsmessig å la dette arbeidet utstå til vi er kommet lenger med de realøkonomiske sammenhenger som er nevnt ovenfor.

Utviklingen i bankenes utlånsrenter

Audun Grønn,
konsulent i Kredittpolitisk avdeling
i Norges Bank

Finansministeren avgav i begynnelsen av september 1980 en renteerklæring som innebar at bankene skulle kunne foreta en moderat økning i rente- og provisjons-satsene på sine utlån. Erklæringen kom etter to år med rentestopp på utlån, som ble innført sammen med den generelle prisstoppen i september 1978. Nyordningen betød en overgang til en mer fleksibel rentedannelse når det gjelder de enkelte utlånsarter, mens visse gjennomsnittrenter fremdeles ville bli styrt administrativt. De første opplysninger om bankenes rentetilpasning etter finansministerens erklæring foreligger nå. De baserer seg på den kvartalsvise rentestatistikken fra bankenes oppgaver.

Renteerklæringen angav et *renteleie*. Bankene kunne øke rente- og provisjons-satsene på *kortsiktige* utlån med 0,5 prosentpoeng og med 1,0 prosentpoeng på *mellomlange og langsiktige* utlån. Dessuten kunne banker som i utgangspunktet lå under det etablerte nivå på landsbasis, justere satsene opp til dette for de enkelte utlånsarter. Kortsiktige utlån er definert som vekslar, utlån mot avbetalingskontrakter, kassekreditt, byggelån eksklusive boligbyggelån med konverteringstilsagn fra statens boligbanker og andre utlån med løpetid under ett år. Mellomlange og langsiktige utlån består av alle andre utlånsarter som ikke har normerte rentesatser.

På grunn av rentestoppen var rentenivået på utlån for bankene sett under ett, uendret fra september 1978 til september 1980. Resultatregnskapet for 1979 kombinert med bankenes månedsbalanser i 1979, gir således et godt bilde av de reelle lånekost-

nader som var gjeldende for finansministerens renteerklæring i september. Som reelle lånekostnader regnes da renter pluss kredittprovisjoner. I 1979 var det gjennomsnittlige nivå for disse kostnadene, basert på resultatregnskap og månedsbalanse, 13,5% p.a. for kortsiktige utlån og 11% p.a. for mellomlange og langsiktige utlån. Her er provisjonene satt i forhold til *trukne* utlån. Selve rentenivået var 10,8% p.a. for begge utlåns kategorier.

I den kvartals-rentestatistikk som nå foreligger, refererer provisjons-satsene seg til bevilgede utlån (og ikke til de trukne som i de ovennevnte reelle lånekostnadene). Oppgavene er dessuten beheftet med en del usikkerhet. De gir ikke eksakte opplysninger om det gjennomsnittlige rentenivået, men *indikerer* hvordan rente- og provisjonsnivået beveger seg. Kvartalsrentestatistikken gir opplysninger om *vanlig laveste* og *vanlig høyeste* rente- og provisjons-satser på nye utlån. For at kvartalsstatistikken skal gi en god indikasjon på hvordan rente- og provisjonsnivået utvikler seg, må satsene gi uttrykk for hvordan renteendringene er på gjennomsnittsbasis. Ved beregning av gjennomsnittlige rentesatser er beholdningstall pr. 31/12 1979 for de enkelte utlånsarter brukt som vekter. Endringene i vektene vil også påvirke de beregnede gjennomsnittssatsene. Videre kan bankenes normer for fastsetting av henholdsvis vanlig laveste og vanlig høyeste satser ha endret seg, eller vil endre seg, som følge av opp-prioriteringen av rentestatistikken. Med dette forstås at bankene kan ta utgangspunkt i andre utlånsarter enn før ved fastsettelse av vanlig laveste/høyeste sats.

Tabellene 28 og 29 i tabellvedlegget viser rente- og provisjonssatsene ved utgangen av tredje kvartal 1980. Forretningsbankene sett under ett, økte sine vanlig laveste og vanlig høyeste rentesatser med henholdsvis 1,0 og 0,7 prosentpoeng for kortsiktige utlån og med 0,6 og 0,9 prosentpoeng for mellomlange og langsiktige utlån. For sparebankene var de tilsvarende økningstall 0,6 og 0,6 prosentpoeng for kortsiktige utlån og 0,6 og 0,9 prosentpoeng for mellomlange og langsiktige utlån. Provisjonssatsene viste ubetydelige endringer både for forretningsbankene samlet og sparebankene samlet.

For bankgruppene sett under ett, synes således økningen i lånekostnadene for mellomlange og langsiktige utlån å ligge klart innenfor renteerkklæringens rammer. For kortsiktige utlån kan det se ut til at forretningsbankene sett under ett, har økt sine rentesatser noe mer enn det renteerkklæringen tilsa. Det er spesielt renten på kassekreditt som er økt – med 1,2 og 1,0 prosentpoeng for henholdsvis vanlig laveste og vanlig høyeste, mens satsene for de andre artene viser mindre endring. Boligbyggelånsrenten viser liten eller ingen endring. For sparebankene sett under ett, synes økningen også for det kortsiktige rentenivå å være innenfor renteerkklæringens rammer, selv om økningen var på 0,6 prosentpoeng. En god del sparebanker lå under det etablerte landsnivå i utgangspunktet og kunne således justere seg opp mot dette for de enkelte utlånsarter. Renteøkningen på kortsiktige utlån i sparebankene var jevnt fordelt ut over de forskjellige arter.

For å få en indikasjon på rente- og provisjonsnivået – eller lånekostnadene – ved utgangen av tredje kvartal 1980, kan vi ta utgangspunkt i *nivået* for 1979 (basert på det årlige resultatregnskap) og legge til den *endring* som ifølge kvartalsstatistikken er skjedd i løpet av de tre kvartalene av 1980. En slik fremgangsmåte viser at rente- og provisjonsnivået ved utgangen av tredje

kvartal antydningvis kan anslås til om lag 14¼% p.a. og 11¾% p.a. for henholdsvis kortsiktige og mellomlange og langsiktige utlån. Selve rentenivået kan anslås til om lag 11½% for begge utlånsgrupper.

Norges Bank fører for hver enkelte bank kontroll med at renteerkklæringens rammer ikke overskrides. Hovedhensikten med de brev som ble sendt da statistikken for tredje kvartal forelå, til banker der rentestigningen synes å ha vært noe for stor, er at en ved hjelp av kommentarer fra bankene skal få avdekket om renteendringen har vært reell eller om den skyldes svakheter i statistikken. En er interessert i å få kjennskap til om kvartalsstatistikken gir et riktig bilde av faktisk renteutvikling i bankene. Kvartals-rentestatistikken synes umiddelbart å tyde på at nærmere 100 banker kan ha økt sine rente- og provisjonssatser mer enn hva det ble lagt opp til i renteerkklæringen. Det er da tatt hensyn til den usikkerhet statistikken opererer med, og til om bankene i utgangspunktet lå under det etablerte nivå på landsbasis. Statistikken tyder også på at en del banker ved utgangen av tredje kvartal ennå ikke hadde justert sine rente- og provisjonssatser som følge av renteerkklæringen.

Det kan tenkes at kvartalsstatistikken for tredje kvartal overvurderer den reelle rentestigning. Således kan en del banker ha økt renten på *marginale* utlånsarter, f.eks. funksjonærlån og visse typer forbrukslån, mer enn for sentrale utlånsarter. Disse marginale utlånsarter kan så ha vært lagt til grunn ved fastsettelsen av vanlig laveste/høyeste sats, selv om de marginale utlånsartene utgjør mindre enn 10% av utlånsmassen. Det er i så fall i strid med hovedregelen i bankstatistikkforskriftene. Det heter der at en utlånsart bør utgjøre minst 10% hvis den skal danne grunnlag for hva som oppgis som vanlig laveste/høyeste rentesats. Videre kan den gjennomsnittlige rentestigning være mindre enn det som framkommer i kvartalsstatistikken selv om forskriftene er

fulgt. Som nevnt, blir *bevilgede* utlån brukt som vekter i kvartalsstatistikken. Kassekreditter vil dermed få en større vekt enn om vi betrakter trukne utlån. Dette sammen med det forhold at mange banker har økt kassekredittrenten relativt mye, kan således ha bidratt til at kvartalsstatistikken for tredje kvartal overvurderer den reelle rentestigning på kortsiktige utlån. Disse forhold kan i realiteten innebære at et betydelig mindre antall banker har overskredet renteerklæringens rammer enn hva som umiddelbart synes å være tilfelle ut fra statistikken for tredje kvartal i år. Rente-

stigningen for bankene sett under ett, kan således også være noe overvurdert.

At kvartalsstatistikken er beheftet med usøyaktigheter, gjør det nødvendig å supplere den med data fra årsstatistikken når den foreligger. Årsstatistikken vil gi nøyaktige opplysninger både om det gjennomsnittlige rente- og provisjonsnivå i 1980 og nivået ved utgangen av året. Det er tallene ved utgangen av året som vil gi de endelige opplysninger om endringene i rente- og provisjonsnivået høsten 1980 etter at finansministerens renteerklæring ble avgitt i september.

Premieobligasjonslånet 1979 – forbedring av vilkårene

Etter forslag fra Norges Bank har Finansdepartementet bestemt at det for premieobligasjonslånet 1979 heretter gis følgende tilleggsgvinster for hver trekning, dvs. pr. 12. februar og 12. august fram til og med 1989:

100 gevinster på 1 000 kroner	=	100 000 kroner
4 000 gevinster på 200 kroner	=	800 000 kroner
20 000 gevinster på 100 kroner	=	2 000 000 kroner
<hr/>		
24 100 gevinster på til sammen hvert halvår	=	2 900 000 kroner

Den fullstendige gevinstplan, omfattende ordinære gevinster og de nye tilleggsgvinster, blir da:

1 gevinst på 300 000 kroner	=	300 000 kroner
4 gevinster på 50 000 kroner	=	200 000 kroner
4 gevinster på 25 000 kroner	=	100 000 kroner
200 gevinster på 10 000 kroner	=	2 000 000 kroner
300 gevinster på 5 000 kroner	=	1 500 000 kroner
2 000 gevinster på 1 000 kroner	=	2 000 000 kroner
4 000 gevinster på 200 kroner	=	800 000 kroner
20 000 gevinster på 100 kroner	=	2 000 000 kroner
<hr/>		
26 509 gevinster på til sammen hvert halvår	=	8 900 000 kroner

1000-kronergevinster fremkommer ved én trekning av premieobligasjonenes tre siste sifre, 200-kronergevinster ved to trekninger av de tre siste sifre og 100-kroner-

gevinster ved én trekning av de to siste sifre.

Med tilleggsgvinstene vil utbetalingene heretter tilsvare en årlig avkastning på 8,9%. Alle gevinster er fritatt for inntektskatt til stat og kommune.

Vilkårene for øvrig er som fastlagt i det opprinnelige prospekt for premieobligasjonslånet 1979, datert 1. oktober 1979, fra Finansdepartementet og Norges Bank.

Av prospektet fremgår det blant annet at lånets størrelse er 200 mill. kroner, fordelt på 2 millioner premieobligasjoner à kr. 100. Lånet tilbakebetales i sin helhet den 1. september 1989. Som nevnt, holdes det to trekninger årlig, 12. februar og 12. august, siste gang 12. august 1989.

En firedel av premieobligasjonene var allerede solgt for kunngjøringen av de nye vilkårene. De resterende tre firedeler ble fra og med onsdag 10. desember 1980 frembudt til salg hos de autoriserte fonds- og aksjemeglere, i de fleste forretnings- og sparebanker og ved Norges Banks avdelinger. Salgsprisen ble satt til kr. 100.– pr. obligasjon, uten ekstra omkostninger for kjøper. Premieobligasjonene ble utsolgt i løpet av få dager, ved flere salgssteder allerede første dag. Mandag 22. desember ble obligasjonene tatt opp til notering på Oslo Børs.

Oversikt

over gjeldende kredittpolitiske bestemmelser i henhold til kredittloven av 25. juni 1965

- §§ 4– 6 Likviditetsreserver
- §§ 9–10 Plasseringsplikt
- § 11 Oppgaveplikt
- § 12 Utlånsregulering for private finansieringsselskaper og skadeforsikringselskaper
- § 13 Oppgaveplikt over rente- og provisjonssatser
- § 15 Emisjonskontroll
Godkjenning av låneopptak hvor flere långivere deltar

Norges Banks diskonto: 9% fra 30. november 1979

Oppstillingen på de følgende sider har bare til formål å gi en oversikt over gjeldende kredittpolitiske bestemmelser. All praktisk anvendelse av bestemmelsene bør skje på grunnlag av rundskrivene fra Norges Bank. Listen er ajourført pr. 9. januar 1981.

Kredittlovens §4–6. Likviditetsreserver for banker

Primære likviditetsreserver

	Primærreserver i prosent av beregningsgrunnlaget ¹⁾		Resolusjon
	Sør-Norge	Nord-Norge	
<i>Sparebanker</i>	10	0	1980–08–29
<i>Forretningsbanker</i>	13	0	1980–08–29

1) Beregningsgrunnlaget er bankens samlede passiva med fradrag for en bloc-avskrivninger (kode 262), utlån i utenlandsk valuta utbetalt fra og med 1. juli 1978 til innlendinger og utlendinger i henhold til norsk valutalisens (kode 169), renter (kode 1722–1723) og utgifter (kode 19), oppskrivning av fast eiendom (kode 2745) og "PSV-lån" (kode 653). Det er månedsoppgavens kodenummer som er anført i parentes.

Kredittlovens §§ 9–10. Plasseringsplikt for banker, livsforsikringsselskaper, pensjonskasser og -fond

Plasseringsplikt

	Utgangspunkt for beregning (forvaltningskapital)	Plasserings- plikt	Tillatt reduksjon	Resolusjon
Dersom faktisk obligasjonsbeholdning er under henholdsvis 30% av forvaltningskapitalen for banker i Sør-Norge og 27% for banker i Nord-Norge				
<i>Forretnings- og sparebanker¹⁾</i>				
i Sør-Norge	August 1980	30%	30%	1980–11–21
i Nord-Norge		15%	15%	
Dersom faktisk obligasjonsbeholdning er under 60% av forvaltningskapitalen				
<i>Livsforsikringsselskaper, private og kommunale pensjons- kasser og -fond</i>				
med forvaltningskapital over 5 mill. kroner				
i Sør-Norge	Mars 1978	60%	60%	1978–04–21
i Nord-Norge	Mars 1978	30%	30%	1978–04–21

Oppgjørstidspunkt:

Forretnings- og sparebanker: To-månedersperioder (utgangen av februar, april osv.)

Øvrige: Kvartalsvis.

Den tilpliktede økning i obligasjonsbeholdningen beregnes med utgangspunkt i den *pliktige* obligasjonsbeholdning ved utgangen av oktober 1980 for bankene, og juni 1978 for øvrig.

1) Beregningsgrunnlaget er bankens samlede aktiva med fradrag for en bloc-avskrivninger (kode 262), utlån i utenlandsk valuta utbetalt fra og med 1. juli 1978 til innlendinger og utlendinger i henhold til norsk valutalisens (kode 169), renter (kode 1722–1723) og utgifter (kode 19), oppskrivning av fast eiendom (kode 2745) og "PSV-lån" (kode 653). Det er månedsoppgavens kodenummer som er anført i parentes.

Ved kj. resolusjon av 21. mars 1980 er det bestemt at aksjer kan sidestilles med obligasjoner ved oppfylging av plasseringsplikten.

Aksjer i kredittinstitusjoner eller datterselskaper av kredittinstitusjoner, aksjer i selskaper som har til formål å eie eller utnytte fast eiendom, og aksjer i selskaper som har direkte tilknytning til driften av kredittinstitusjoner, kan ikke medregnes.

Kredittlovens § 11. Oppgaveplikt for private finansieringsselskaper, livs- og skadeforsikringsselskaper

Oppgaveplikt

for private finansieringsselskaper	Diverse oppgaver Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1966-03-15 Finansdepartementets bestemmelse 1974-12-24
for livsforsikringsselskaper	Diverse oppgaver	Finansdepartementets bestemmelse 1972-08-10
for skadeforsikringsselskaper	Diverse oppgaver Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1972-08-10 Finansdepartementets bestemmelse 1974-12-24

Kredittlovens § 12. Utlånsregulering for private finansieringsselskaper og skadeforsikringsselskaper

Utlånsregulering

	Resolusjon
for private finansieringsselskaper med utlån ¹⁾ over 0,5 mill. kroner	1980-06-27
Utlånene ved utgangen av 3. og 4. kvartal 1980 skal ikke overstige det største av	
1) summen av 12,5 pst. over faktisk utlån til formålet factoring og 2,5 pst. over faktisk utlån til andre formål enn factoring tolv måneder tidligere, eller	
2) summen av 9 pst. over faktisk utlån til factoring og 2 pst over faktisk utlån til andre formål enn factoring 31. desember 1979.	
Utlån til andre regulerte formål enn factoring skal ikke overstige det største av	
1) 2,5 pst. over faktisk utlån til andre formål enn factoring tolv måneder tidligere, eller	
2) 2 pst. over faktisk utlån til andre formål enn factoring 31. desember 1979.	
for skadeforsikringsselskaper med forvaltningskapital over 10 mill. kroner ved utgangen av 3. kvartal 1980	1980-06-27
" 4. " "	
	Ingen regulering. Oppgaveplikt. 6% over faktiske ²⁾ utlån pr. 31. desember 1979 (statisk ledd) +3,5% av økningen i premieinntekt for egen regning fra gjennomsnittet for årene 1976 og 1977 til gjennomsnittet for årene 1978 og 1979 (dynamisk ledd). Det dynamiske ledd kan ikke overstige det statiske. Selskaper med negativ premievekst kan øke sine utlån i samsvar med det statiske ledd.

1) Utlån til andre kredittinstitusjoner og til utlandet regnes ikke med. Hvis et selskaps faktiske utlån har oversteget tillatte utlån ved kontrolltidspunktene i 1979, skal tillatt utlån legges til grunn for beregning av selskapets tillatte utlån i 2. halvår 1980. Fordelingen av tillatt utlån 1979 etter formål foretas etter forholdet mellom faktisk utlån til de ulike formål på de respektive tidspunkter i 1979.

2) Utlån til statsforvaltningen, til andre kredittinstitusjoner og til utlandet regnes ikke med. Dersom de faktiske utlån 31. desember 1979 overstiger det tillatte utlånsnivå, skal det tillatte utlånsnivå 31. desember 1979 danne utgangspunkt for beregning av utlånsrammen.

Kredittlovens § 13. Oppgaveplikt over rente- og provisjonssatser

Oppgaveplikt

Oppgaveplikt for forretnings- og sparebanker, livs- og skadeforsikringsselskaper samt kreditt- og hypotekforeninger til Norges Bank over hvilke rente- og provisjonssatser som nyttes ved inn- og utlån. Oppgaveplikten for disse institusjoner omfatter også melding til Norges Bank om enhver *endring* av de rente- og provisjonssatser som blir nyttet.

Finansdepartementets forskrift av 6. juli 1965, rundskriv av 15. juli 1965 fra Norges Bank.

Oppgaveplikten ble ved Finansdepartementets bestemmelse av 23. mars 1966 utvidet til også å gjelde private finansieringsselskaper.

Kredittlovens § 15. Utstedelse av ihendehaverobligasjoner

Med hjemmel i lov av 25. juni 1965 nr. 2 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene har Finansdepartementet 6. oktober 1980 fastsatt nye forskrifter for opptak av lån mot utstedelse av ihendehaverobligasjoner eller av lån som ellers gis av flere långivere sammen.

De nye forskrifter medfører en delvis frigivelse av emisjonsreguleringen, idet lån mot utstedelse av ihendehaverobligasjoner kan tas opp uten samtykke av Finansdepartementet hvis lånebeløpet utgjør 10 mill. kroner eller mer. Er derimot lånebeløpet mindre enn 10 mill. kroner, må låneopptaket godkjennes av Finansdepartementet.

En del obligasjonslån må fortsatt ha Finansdepartementets godkjenning før de kan tas opp. Det gjelder lån til boligformål, oljeleting eller oljeproduksjon, skip eller borerigger, kommuner, kraftverk og lån garantert av stat eller kommune.

Forskriftene av 6. oktober 1980 er meddelt kredittinstitusjonene i Norges Banks rundskriv nr. 19/6. oktober 1980. Forskriftenes §1 er for tiden under revisjon.

Tabeller

1.	Norges Banks balanse	15.	Sparebankenes utlån til publikum
2.	Spesifikasjon av Norges Banks innenlandske utlån	16.	Sparebanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer
3.	Spesifikasjon av innenlandske folioinnskudd i Norges Bank	17.	Sparebankenes utlån fordelt på næringer
4.	Internasjonale reserver og andre valutabeholdninger	18.	Sparebanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter. Bevilgede og disponerte lån
5.	Utenriksregnskap for Norge	19.	Sparebankenes likviditet
6.	Salgskurser for en del valutaer notert på Oslo Børs	20.	Balanse for statsbanker
7a.	Bankenes kronelikviditet	21.	Balanse for private kredittforetak
7b.	Bankenes valutalikviditet	22.	Balanse for private finansierings-selskaper
8.	Forretningsbankenes balanse	23.	Balanseutdrag for livsforsikrings-selskaper
9.	Forretningsbankenes utlån til publikum	24.	Balanseutdrag for skadeforsikrings-selskaper
10.	Forretningsbanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer	25.	Beholdning av norske ihendehaver-obligasjoner fordelt på långivere
11.	Forretningsbankenes utlån fordelt på næringer	26.	Kreditttilførsel til private og kommuner
12.	Forretningsbanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter. Bevilgede og disponerte lån	27a.	Endringer i publikums likviditet
13.	Forretningsbankenes likviditet	27b.	Sammensetningen av publikums likviditet
14.	Sparebankenes balanse		

28. Forretningsbanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner
29. Sparebanker. Rente- og provisjons-satser på nye utlån i norske kroner
30. Forretningsbanker. Rentesa-tser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner
31. Sparebanker. Rentesa-tser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner
32. Kortsiktige rentesa-tser

Standard tegn:

- . Tall kan ikke forekomme
- .. Oppgave mangler
- Oppgave mangler foreløpig
- Null

Tabell 1. Norges Banks balanse (Mill. kroner)

	30/9 1979	31/12 1979	31/3 1980	30/6 1980	30/9 1980	30/11 1980
Internasjonale reserver	21 276	20 887	22 658	24 544	25 207	30 979
Innskudd i norske banker	449	578	701	436	448	439
Norske statskasseveksler	5 719	8 216	6 137	2 767	8 135	3 570
Norske ihendehaverobligasjoner	1 806	1 315	1 300	1 282	748	743
Innenlandske utlån	752	1 188	1 328	1 629	996	1 357
Andre innenlandske fordringer etc. ¹⁾	5 906	6 286	6 185	6 180	6 031	5 931
Andre fordringer på utlandet	1 245	1 257	1 257	1 278	1 295	1 299
Diverse reguleringer	71	2	66	74	135	0
Utgifter	362	—	120	223	312	367
Fordringer i alt	37 586	39 729	39 752	38 413	43 307	44 685
Sedler og mynt i omlop	18 492	18 620	17 627	18 110	19 335	18 914
Innenlandske folioinnskudd	9 862	10 905	13 704	9 498	13 975	15 088
Norges Banks markedspapir	1 470	2 765	126	1 752	45	112
Skattefrie fondsavsetninger	107	99	107	96	97	96
Utenlandske kroneinnskudd m.v.	324	224	258	224	190	184
Annen gjeld til utlandet	1 101	1 207	1 211	1 231	1 229	1 267
Annen innenlandsk gjeld	85	248	58	123	112	108
Motverdi av SDR i IMF	700	694	893	893	893	893
Aksjekapital, fond etc.	3 997	4 967	4 956	4 942	4 913	4 898
Diverse reguleringer	1	—	1	—	2	9
Inntekter	1 447	—	811	1 544	2 516	3 116
Gjeld og egenkapital i alt	37 586	39 729	39 752	38 413	43 307	44 685

1) Herav utgjør statens konsoliderte konto 5 430 mill. kroner.
Kilde: Norges Bank.

Tabell 2. Spesifikasjon av Norges Banks innenlandske utlån (Mill. kroner)¹⁾²⁾

	30/9 1979	31/12 1979	31/3 1980	30/6 1980	30/9 1980	30/11 1980
Forretningsbanker	392	878	744	1 011	525	894
Herav:						
A-lån (inkl. buffertransjen)	13	—	135	625	104	—
Betingede lån (B-lån)	337	731	260	340	342	509
Lån på særvilkår (S-lån)	—	147	349	46	79	385
Sparebanker	82	34	321	340	191	176
Herav:						
A-lån (inkl. buffertransjen)	47	—	113	252	28	20
Betingede lån (B-lån)	15	29	202	78	124	114
Lån på særvilkår (S-lån)	8	5	6	10	39	42
Private finansieringsselskaper	26	50	45	40	46	51
Næringsliv og privatpersoner	252	225	218	238	234	236
Herav:						
Statsgaranterte fiskelån	107	107	110	117	125	123
I alt	752	1 187	1 328	1 629	996	1 357

1) Låneordningen endret fra 1/1-1979.

2) Tallene kan avvike noe fra tilsvarende tall i Norges Banks balanse.
Kilde: Norges Bank.

Tabell 3. Spesifikasjon av innenlandske folioinnskudd i Norges Bank (Mill. kroner)

	30/9 1979	31/12 1979	31/3 1980	30/6 1980	30/9 1980	30/11 1980
Statskassen	5 656	6 580	9 825	5 311	9 265	11 081
Statens regnskapsførere	1 595	1 697	1 853	1 642	1 742	1 859
Annen offentlig forvaltning	178	60	91	169	162	188
Postgiro	669	1 094	332	610	253	318
Forretningsbanker	356	407	294	394	1 194	513
Sparebanker	498	220	453	206	477	365
Statsbanker	142	199	176	187	312	130
Andre finansinstitusjoner	30	20	34	75	47	45
Postverket	186	263	263	223	232	171
Andre statsforetak	486	315	325	494	240	356
Andre innenlandske sektorer	66	49	58	187	51	62
I alt	9 862	10 904	13 704	9 498	13 975	15 088
Herav:						
Statens og andre offentlige konti ifølge tidligere balanseoppstilling	8 912	10 208	12 865	8 636	12 205	14 102

Kilde: Norges Bank.

Tabell 4. Internasjonale reserver og andre valutabeholdninger (Mill. kroner)

	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979	31/3 1980	30/6 1980	30/9 1980
Norges Banks internasjonale reserver netto (a-b)	19 622	20 947	20 573	22 303	24 227	24 941
a) Offisielle internasjonale reserver	19 918	21 271	20 880	22 649	24 537	25 200
Herav:						
Gull ¹⁾	272	272	285	285	285	285
Reserveposisjon i IMF	830	830	792	792	771	754
Lån til IMF	485	461	428	409	385	361
Spesielle trekkrettigheter i IMF	896	905	907	1 141	1 204	1 214
Bankinnskudd i utlandet og utenlandske verdipapirer	17 435	18 803	18 468	20 022	21 892	22 586
b) Utenlandske kroneinnskudd i Norges Bank	296	324	307	346	310	259
Herav:						
Banker	79	118	83	88	85	69
Andre innskyltere	217	206	224	258	225	190
Forretnings- og sparebankers valutabeholdninger netto (a-b)	-3 681	-3 808	-3 938	-4 200	-6 931	-8 511
a) Bankinnskudd i utlandet	1 407	1 847	1 886	1 958	1 328	2 126
b) Kortsiktig gjeld i utlandet	5 088	5 655	5 824	6 158	8 259	10 637
Norges Banks internasjonale reserver og forretnings- og sparebankers valutabeholdninger netto	15 941	17 139	16 635	18 103	17 296	16 430
Andre sektors valutabeholdninger netto (a-b)	455	317	1 180	1 520	2 141	3 941
a) Bankinnskudd i utlandet og utenlandske verdipapirer	5 783	6 650	7 154	7 873	8 776	10 440
Herav:						
Rederier	2 649	2 820	2 933	2 977	4 039	3 335
Forsikringselskaper	1 191	1 276	1 323	1 294	1 336	1 326
Handels- og industriselskaper o.a.	1 943	2 554	2 898	3 602	3 401	5 779
b) Kortsiktige valutalån fra utlandet	5 328	6 333	5 974	6 353	6 635	6 499
Internasjonale reserver og valutabeholdninger i alt	16 396	17 456	17 815	19 623	19 437	20 371

1) Etter endringen pr. 1. april 1978 i avtalen om Det internasjonale valutafond er den offisielle pris på gullet avskaffet. I likhet med de fleste andre sentralbanker vil imidlertid Norges Bank fortsatt nytte den tidligere offisielle pris på 35 SDR pr. unse ved bokføringen av gullet.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 5. Utenriksregnskap for Norge (Mill. kroner)

	1/1-30/9		1/7-30/9	
	1979	1980	1979	1980
Eksport av tradisjonelle varer	30 106	34 853	10 243	10 623
Import av tradisjonelle varer	-46 022	-60 342	-15 461	-18 848
Tradisjonell varebalanse	-15 916	-25 489	-5 218	-8 225
Eksport av råolje og naturgass	14 820	29 256	5 825	8 319
Eksport av oljeplattform (netto)	507	—	137	—
Direkte eksport ved oljevirksomheten ¹⁾	465	83	123	32
Direkte import ved oljevirksomheten	-870	-230	-259	-55
Eksport av nye skip	987	960	275	398
Eksport av eldre skip	2 887	1 638	748	423
Import av skip	-2 853	-1 125	-1 295	-631
Varebalansen	27	5 093	336	-261
Nettoinntekter ved skipsfart	6 785	8 410	2 445	2 950
Nettoinntekter ved oljeboring og annen oljevirksomhet ²⁾	367	977	134	141
Reisetrafikk, netto	-2 027	-1 937	-747	-820
Andre tjenester, netto	-527	-388	-298	-142
Vare- og tjenestebalansen	4 625	12 155	1 870	2 390
Rente- og stonadsbalansen	-8 320	-8 505	-3 145	-2 490
A. Driftsbalansen	-3 695	3 650	-1 275	-100
Herav:				
Skipsfart ³⁾	5 458	7 642	1 511	2 389
Oljevirksomhet ³⁾	11 914	26 670	4 290	7 033
Andre sektorer	-21 067	-30 662	-7 076	-9 522
B. Langsiktige kapitaltransaksjoner, netto	9 178	-4 074	4 150	-1 574
Herav:				
Statsforvaltningen	3 959	-1 208	748	-1 158
Kommuner, inkl. kommuneforetak	-1	592	72	87
Statsbanker	3 594	978	1 344	-37
Forretnings- og sparebanker	-6	63	17	25
Andre finansinstitusjoner inkl. Norges Bank	-265	-380	-25	-9
Skipsfart	463	-476	740	-471
Oljevirksomhet	1 409	-1 588	1 018	247
Andre private og statlige foretak	25	-2 055	236	-258
C. Grunnbalansen (A+B)	5 483	-424	2 875	-1 674
D. Kortsiktige kapitaltransaksjoner ekskl. Norges Bank	1 080	4 729	-1 539	2 451
Herav:				
Statsforvaltningen	-236	28	-242	56
Kommuner, inkl. kommuneforetak	727	244	185	30
Statsbanker	232	67	1	35
Forretnings- og sparebanker	2 603	4 488	220	1 546
Andre finansinstitusjoner, ekskl. Norges Bank	-272	-276	-15	-271
Skipsfart	-850	-185	-370	767
Oljevirksomhet	-2 506	-5 171	-2 030	-943
Andre private og statlige foretak	-457	2 218	-54	175
Andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	1 839	3 316	766	1 056
E. Endring i Norges Banks kortsiktige netto fordringer overfor utlandet (C+D)	6 563	4 305	1 336	777
F. Tildelte SDR	201	199	—	—
G. Diverse reguleringer og poster som ikke inngår i internasjonale reserver	-71	-136	-11	-63
Endring i Norges Banks internasjonale reserver netto (E+F+G)	6 693	4 368	1 325	714

1) Korreksjonspost for delte olje- og gassfelt.

2) Inkl. eksport av rørtjenester.

3) Utvalgte poster beregnet av Norges Bank.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 6. Salgskurser for en del valutaer notert på Oslo Børs

	100 Danske kr.	100 Svenske kr.	1 Pund sterling	1 U.S. dollar	1 Canadisk dollar	100 Tyske mark	100 Schw. frcs.	100 Gylden	100 Belgiske frcs.	100 Franske frcs.	100 Lire
1972											
Gjennomsnitt	95,0685	138,8190	16,4822	6,5943	6,6616	206,9772	172,9671	205,6454	15,0086	130,9345	1,1326
Høyest	97,25	140,50	17,42	6,7375	6,7775	209,85	176,45	210,65	15,28	132,65	1,144
Lavest	93,45	137,25	15,32	6,51	6,575	204,35	169,85	203,00	14,855	128,65	1,122
1973											
Gjennomsnitt	95,619	132,179	14,076	5,749	5,749	217,208	182,252	206,914	14,836	129,722	0,994
Høyest	97,70	140,45	15,88	6,6525	6,69	229,50	190,95	220,35	15,20	132,60	1,145
Lavest	91,05	123,60	13,03	5,1625	5,1725	203,90	173,55	200,70	13,96	122,00	0,900
1974											
Gjennomsnitt	91,2076	124,9374	12,9440	5,5401	5,6637	214,1652	186,4446	206,2162	14,2536	115,5120	0,8601
Høyest	93,00	128,05	13,540	6,0875	6,1375	218,55	209,90	209,00	14,49	122,20	0,96
Lavest	89,10	122,65	12,24	5,1725	5,2725	209,30	178,35	200,90	13,85	107,00	0,812
1975											
Gjennomsnitt	91,4036	126,3002	11,5920	5,2469	5,1582	212,9871	202,9042	208,3742	14,2733	122,50	0,8107
Høyest	92,95	128,05	12,25	5,7475	5,62	217,60	213,45	209,75	14,48	126,35	0,841
Lavest	89,50	124,80	10,835	4,88	4,7425	209,45	193,75	202,75	14,055	116,45	0,783
1976											
Gjennomsnitt	90,6726	125,7118	9,8785	5,4656	5,5441	217,3794	218,6738	207,1706	14,2087	114,7255	0,6684
Høyest	91,90	127,75	11,32	5,6125	5,7950	220,85	229,05	211,15	14,505	125,55	0,827
Lavest	88,90	124,60	8,30	5,1725	5,0725	213,10	211,55	202,25	14,00	103,95	0,600
1977											
Gjennomsnitt	89,0675	119,3872	9,3198	5,3361	5,0423	230,1574	223,2496	217,6460	14,9294	108,8602	0,6096
Høyest	90,25	126,15	10,125	5,5280	5,2925	244,30	257,50	226,95	15,735	113,75	0,630
Lavest	87,50	109,80	8,785	5,1410	4,6975	219,65	205,25	210,45	14,335	104,65	0,593
1978											
Gjennomsnitt	95,4976	116,4418	10,0751	5,2501	4,6110	261,7173	295,7602	242,9771	16,7234	116,8504	0,6205
Høyest	99,15	119,65	10,565	5,4940	4,9450	275,85	350,60	255,30	17,47	123,00	0,642
Lavest	88,55	110,00	9,755	4,6750	4,0035	242,35	254,90	226,20	16,525	104,20	0,588
1979											
Gjennomsnitt	96,6685	118,5765	10,7651	5,0731	4,3322	277,0114	305,2255	253,0594	17,3368	119,4910	0,6147
Høyest	99,70	120,75	11,68	5,2290	4,5535	290,30	316,60	263,00	17,845	124,30	0,625
Lavest	92,05	116,30	10,105	4,8805	4,1925	270,75	298,95	247,75	16,88	117,00	0,600
1980											
November											
Høyest	86,50	117,35	12,29	5,0540	4,2640	264,90	295,55	245,65	16,5650	114,75	0,564
Lavest	84,15	116,30	11,86	4,9860	4,2225	257,75	287,30	238,15	16,09	112,00	0,552
30. november	85,70	116,95	11,93	5,0540	4,2640	262,65	290,90	242,30	16,35	113,35	0,556

Kilde: Oslo Børs, Norges Bank.

Tabell 7a. Bankenes kronelikviditet. Endringsanalyse¹⁾ (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel+/inndragning—	1/1—31/10		Siste 3 mndr. pr. 31/10		Siste 12 mndr. pr. 31/10	
	1979	1980	1979	1980	1979	1980
1. Staten og andre offentlige konti	4 466	-4 892	615	-8 878	4 595	-7 207
2. Publikums kassehold (oppgang —)	-36	-314	-677	-1 012	-834	-931
3. Nettosalg av valuta til Norges Bank	4 236	12 265	988	8 050	6 936	11 793
4. Bankenes beholdninger av markeds- papirer (oppgang —)	-4 538	2 765	-1 722	5 322	-4 472	5 061
5. Sjekk-kreditter i Norges Bank	15	-135	60	69	19	106
6. Likviditetstiln i Norges Bank	-1 826	-218	-29	197	-3 502	673
7. Norges Banks andre transaksjoner enn kreditt til banker og kjøp av valuta og markedspapirer fra banker	-51	-1 862	-4	-1 169	-345	-2 711
A. Primærlikvider (1+2+3+4+5+6+7)	2 266	7 609	-769	2 579	2 397	6 784
Herav:						
a) Kassebeholdning	177	74	-67	-62	99	101
b) Folio i Norges Bank	842	907	254	713	973	317
c) Folio i Postgiro	-54	-20	-84	-73	24	-11
d) Statskasseveksler	1 301	6 648	-872	2 001	1 301	6 377
B. Pliktige primærlikvider²⁾ (oppgang —)	-2 179	-12 056	-228	-7 451	-2 234	-12 056
C. Disponible primærlikvider (A+B)	87	-4 447	-997	-4 872	163	-5 272
D. Likviditetstiln i Norges Bank	-1 826	-218	-29	197	-3 502	673
E. Frie primærlikvider (C-D)	1 913	-4 229	-968	-5 069	3 665	-5 945
Beholdningstall pr. utgangen av oktober						
Frie primærlikvider					10	-5 935
I mill. kroner					0,0	-3,8
I prosent av forvaltningskapital						

1) Tallene bygger hovedsakelig på Norges Banks regnskap. Blant annet på grunn av ulik periodisering i forhold til forretnings- og sparebankenes egne oppgaver kan det oppstå avvik fra Statistisk Sentralbyrås bankstatistikk.

2) For banker uten primærreservekrav i henhold til kredittloven antok en at egne krav utgjorde 2% av forvaltningskapitalen i forretningsbanker og 1,5% i sparebanker. F.o.m. 1.8.78 ble disse tallene endret til 1,4% for begge bankgrupper.
Kilde: Norges Bank.

Tabell 7b. Bankenes valutalikviditet. Endringsanalyse (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel+/inndragning—	1/1—30/9		Siste 3 mndr. pr. 30/9		Siste 12 mndr. pr. 30/9	
	1979	1980	1979	1980	1979	1980
1. Gjeld etc. i utlandet	2 220	4 753	686	2 404	2 403	4 891
2. Tilførsel av valuta fra andre norske sektorer	1 277	1 459	686	207	-764	1 214
3. Nettokjøp av valuta fra Norges Bank	-3 908	-5 972	-930	-1 814	-2 665	-5 828
A. Innskudd i utenlandske banker (1+2+3)	-411	240	442	797	-1 026	277
B. Innskudd fra utenlandske banker	2 324	4 433	642	2 470	2 360	4 418
C. Netto valutalikvider (A-B)	-2 735	-4 193	-200	-1 673	-3 386	-4 141
Beholdningstall pr. utgangen av juni						
Netto valutalikvider					-3 127	-7 268
I mill. kroner					-2,3	-4,6
I prosent av forvaltningskapital						

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 8. Forretningsbankenes balanse (Mill. kroner)

	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979	31/3 1980	30/6 1980	30/9 1980
Primærlikvider	750	2 182	1 543	3 588	1 878	8 775
Stats- og statsgaranterte ihendehaverobligasjoner	13 670	14 047	16 377	16 238	16 533	16 813
Andre norske ihendehaver- obligasjoner	3 512	3 415	3 553	3 573	3 994	4 185
Markedspapirer	1 293	1 324	525	25	1 604	—
Innskudd i forretnings- og sparebanker	1 203	1 905	1 244	1 553	1 449	2 122
Innskudd i utenlandske banker	1 254	1 705	1 831	1 905	1 250	1 960
Lån til utlandet	234	288	291	248	317	396
Utlån til publikum	44 578	45 845	45 691	47 174	48 871	50 379
Valutalån med lisens til innlendinger	676	642	—	—	1 511	2 042
Øvrige aktiva — en bloc- avskrivninger	4 130	4 165	4 877	5 273	4 877	4 930
Aktiva i alt	71 300	75 518	75 932	79 577	82 284	91 602
Innskudd fra kunder i norske kroner	50 828	49 852	54 989	54 640	57 322	59 288
Innskudd fra kunder i utenlandsk valuta	2 781	3 352	3 142	3 440	3 389	3 591
Innskudd fra forretningsbanker	993	1 617	926	1 417	664	1 868
Innskudd fra sparebanker	2 218	1 548	1 192	1 392	1 551	1 915
Lån og innskudd fra Norges Bank	471	555	1 091	921	536	424
Utenlandske innskudd og lån i utlandet	5 005	5 583	5 850	6 251	8 050	10 382
Annen gjeld	4 350	5 732	4 634	5 085	5 528	8 134
Øvrige passiva	4 655	7 280	4 108	6 431	5 244	6 000
Passiva i alt	71 300	75 518	75 932	79 577	82 284	91 602
Spesifikasjoner:						
Fordringer på utlandet	2 232	2 736	2 937	2 993	2 417	3 215
Gjeld til utlandet	5 133	5 790	6 101	6 457	8 370	10 761
Garantier	14 799	14 740	15 014	15 123	15 195	15 706

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 9. Forretningsbankenes utlån til publikum (Mill. kroner)

	1979			1980		
	Månedlig utlåns- økning	Kumulert utlånsøkning Faktiske tall	Sesong- korrigerede tall	Månedlig utlåns- økning	Kumulert utlånsøkning Faktiske tall	Sesong- korrigerede tall
Januar	-367	-367	382	-62	-62	745
Februar	635	268	309	307	245	274
Mars	649	917	247	1 239	1 484	741
April	744	1 661	803	274	1 758	804
Mai	750	2 411	1 339	1 008	2 766	1 578
Juni	514	2 925	1 651	414	3 180	1 778
Juli	-455	2 470	2 162	175	3 355	3 008
August	440	2 910	2 710	152	3 507	3 278
September	1 282	4 192	3 525	1 183	4 688	3 952
Oktober	-512	3 680	3 846			
November	533	4 213	4 086			
Desember	-175	4 038	4 082			

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 10. Forretningsbanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer (Mill. kroner)

	30/9 1979	31/12 1979	31/3 1980	30/6 1980	30/9 1980
Utlån til:					
Kommuner	1 696	1 776	1 847	1 897	2 095
Næringslivet	28 078	27 055	27 986	28 897	29 186
Lønnstakere	15 748	16 546	17 020	17 797	18 751
Andre private sektorer	323	314	321	280	347
Utlån til publikum i alt	45 845	45 691	47 174	48 871	50 379
Innskudd fra:					
Kommuner	3 093	3 986	3 548	4 164	3 354
Næringsliv	21 405	23 717	23 316	23 599	25 980
Lønnstakere	22 064	22 787	23 654	25 131	25 281
Andre private sektorer	1 030	1 009	1 003	998	1 007
Innskudd fra publikum i alt	47 592	51 499	51 521	53 892	55 622

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 11. Forretningsbankenes utlån fordelt på næringer (Mill. kroner)

	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979	31/3 1980	30/6 1980
Utlån til:						
Jordbruk og skogbruk	563	636	684	747	758	868
Fiske og fangst	342	383	362	366	346	349
Bergverksdrift	300	288	325	311	238	313
Industri	8 189	8 867	8 961	7 930	8 484	8 611
Herav:						
Næringsmidler etc.	1 526	1 573	1 481	1 515	1 612	1 661
Trevarer	1 039	1 104	1 029	930	891	876
Treforedling	589	632	744	475	713	759
Kjemisk produksjon etc.	642	965	893	880	995	866
Metaller	510	426	548	429	462	566
Bygging av fartøyer	711	722	704	596	565	579
Verkstedproduksjon	1 782	1 814	1 995	1 718	1 799	1 821
Kraft- og vannforsyning	94	96	97	106	92	105
Bygg og anlegg	1 679	1 766	1 897	1 880	1 992	1 980
Engros-, agentur- og detaljhandel	8 461	8 881	8 757	8 341	8 750	9 194
Hotell- og restaurantdrift	546	609	606	675	673	757
Utenriks sjofart	672	621	688	660	591	594
Transport, lagring, post- og telekommunikasjon	1 320	1 379	1 450	1 421	1 445	1 388
Finansiering, eiendomsdrift og tjenesteyting til næringslivet	2 587	2 789	2 872	2 962	3 002	3 030
Sosial og personlig tjenesteyting	1 315	1 343	1 379	1 656	1 616	1 708
Utlån til næringslivet i alt	26 068	27 658	28 078	27 055	27 987	28 897

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 12. Forretningsbanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter.
Bevilgete og disponerte lån (Mill. kroner)

	Bevilget		Disponerte lån		
	Kassekreditt	Byggelån	Kassekreditt	Byggelån	Nedbetalingslån
1978 — Desember	19 488	9 069	11 161	6 103	24 389
1979 — September	21 687	9 579	12 870	6 170	26 805
1979 — Desember	21 724	9 655	11 546	6 273	27 872
1980 — September	23 006	10 156	13 204	6 540	30 635
Endring i perioden					
1979 Januar/september	2 199	510	1 709	67	2 416
1980 " "	1 282	501	1 658	267	2 763
1979 3. kvartal	579	239	443	-30	844
1980 " "	288	262	276	64	1 168

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 13. Forretningsbankenes likviditet¹⁾ (Mill. kroner)

Ved utgangen av måneden	Primær- likvider	Pliktige primær- likvi- der ²⁾	Lån i Norges Bank	Frie primærlikvider (1-2-3)		Netto innskudd i utenlandske banker	Netto innskudd i spare- banker
				I alt	I % av forv.kap.		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1978 Desember	910	922	1 900	-1 912	-2,5	-700	-2 303
1979 Januar	2 620	931	201	1 488	2,1	-1 004	-2 586
Februar	839	934	1 715	-1 809	-2,7	-773	-2 228
Mars	853	945	613	-705	-0,9	-1 440	-1 999
April	735	966	781	-1 012	-1,5	-1 281	-1 962
Mai	724	980	1 796	-2 053	-2,8	-2 123	-1 898
Juni	750	1 030	471	-751	-1,1	-2 999	-1 858
Juli	2 280	2 071	198	11	0,0	-2 865	-1 966
August	958	2 034	830	-1 906	-2,6	-3 172	-870
September	2 182	2 090	555	-463	-0,6	-3 118	-1 059
Oktober	1 914	2 043	174	-303	-0,4	-4 218	-1 746
November	2 388	2 158	352	-122	-0,2	-3 084	-1 504
Desember	1 543	2 145	1 091	-1 693	-2,2	-3 090	-704
1980 Januar	4 352	2 195	169	1 989	2,5	-2 447	-1 239
Februar	1 113	4 558	822	-4 267	-5,7	-2 373	-779
Mars	3 588	4 423	921	-1 756	-2,2	-3 419	-963
April	1 758	4 218	1 447	-3 907	-5,0	-2 834	-772
Mai	3 770	4 457	914	-1 601	-1,9	-3 982	-970
Juni	1 878	3 616	536	-2 274	-2,8	-5 468	-1 028
Juli	3 276	3 867	502	-1 093	-1,3	-5 713	-1 430
August	1 711	3 825	287	-2 401	-2,8	-6 191	-756
September	8 775	10 379	424	-2 018	-2,2	-7 127	-1 591
Endring i perioden				(Prosentpoeng)			
1979 Januar/september	1 271	1 168	-1 346	1 449	1,9	-2 417	1 244
1980 " "	7 232	8 234	-666	-336	-	-4 037	-887
1979 3. kvartal	1 432	1 060	84	288	0,5	-119	799
1980 " "	6 897	6 763	-112	246	0,6	-1 659	-563

1) Tallene bygger på Statistisk Sentralbyrås bankstatistikk. På grunn av ulik periodisering kan det oppstå avvik i forhold til Norges Banks regnskap. Se note 1, tabell 7a.

2) Se note 2, tabell 7a.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 14. Sparebankenes balanse (Mill. kroner)

	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979	31/3 1980	30/6 1980	30/9 1980
Primærlikvider	1 518	4 578	1 456	5 093	3 688	5 175
Stats- og statsgaranterte innehaverobligasjoner	7 249	7 591	9 047	9 241	9 910	9 882
Andre norske innehaverobligasjoner	6 459	6 576	6 779	6 860	7 153	7 459
Markedspåpirer	667	137	2 196	101	234	56
Innskudd i forretningsbanker	2 503	1 590	1 397	1 120	1 408	1 453
Innskudd i sparebanker	565	471	341	399	351	465
Utlån til publikum	35 898	36 428	37 702	38 146	39 628	40 187
Øvrige aktiva — en bloc avskrivninger	1 174	1 110	908	1 012	1 193	1 403
Aktiva i alt	56 033	58 481	59 826	61 972	63 565	66 080
Innskudd fra kunder i alt	49 533	50 495	53 589	54 843	55 664	56 987
Innskudd fra forretnings- og sparebanker	809	951	708	873	657	728
Lån og innskudd fra Norges Bank	226	250	228	561	392	407
Øvrige passivaposter	5 465	6 786	5 301	5 695	6 852	7 958
Passiva i alt	56 033	58 481	59 826	61 972	63 565	66 080
Spesifikasjoner:						
Fordringer på utlandet	286	267	175	173	232	316
Gjeld til utlandet	251	325	227	237	401	500
Garantier	1 788	1 892	2 048	2 299	2 443	2 579

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 15. Sparebankenes utlån til publikum (mill. kroner)

	1979			1980		
	Månedlig utlåns- økning	Kumulert utlånsøkning Faktiske tall	Sesong- korrigerede tall	Månedlig utlåns- økning	Kumulert utlånsøkning Faktiske tall	Sesong- korrigerede tall
Januar	31	31	421	-42	-42	392
Februar	145	176	637	40	-2	519
Mars	630	806	1 064	446	444	729
April	247	1 053	1 407	98	542	938
Mai	371	1 424	1 844	344	886	1 358
Juni	1 112	2 536	2 499	1 040	1 926	1 883
Juli	152	2 688	2 949	-9	1 917	2 209
August	-136	2 552	3 090	145	2 062	2 669
September	514	3 066	3 384	423	2 485	2 846
Oktober	-130	2 936	3 631			
November	329	3 265	3 866			
Desember	1 075	4 340	4 299			

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 16. Sparebanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer (Mill. kroner)

	30/9 1979	31/12 1979	31/3 1980	30/6 1980	30/9 1980
Utlån til:					
Kommuner	2 533	2 596	2 654	2 587	2 727
Næringslivet	14 283	14 620	14 935	15 616	15 622
Lønnstakere	19 015	19 872	19 960	20 746	21 165
Andre private sektorer	597	615	597	679	673
Utlån til publikum i alt	36 428	37 703	38 146	39 628	40 187
Innskudd fra:					
Kommuner	4 115	5 090	4 625	4 959	4 382
Næringslivet	9 169	9 521	10 069	9 820	10 713
Lønnstakere	33 448	35 174	35 743	36 967	37 236
Andre private sektorer	1 575	1 700	1 728	1 757	2 165
Innskudd fra publikum i alt	48 307	51 485	52 165	53 503	54 496

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 17. Sparebankenes utlån fordelt på næringer (Mill. kroner)

	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979	31/3 1980	30/6 1980
Utlån til:							
Jordbruk og skogbruk	2 554	2 478	2 830	2 870	3 102	3 067	3 372
Fiske og fangst	180	188	209	238	254	251	244
Bergverksdrift	52	63	67	67	59	69	81
Industri	2 019	2 141	2 274	2 272	2 246	2 389	2 403
Herav:							
Næringsmidler etc.	516	556	594	566	586	633	629
Trevarer	387	412	433	416	380	386	382
Treforedling	47	36	39	51	57	64	58
Kjemisk produksjon etc.	113	118	121	124	119	129	134
Metaller	46	54	52	48	51	47	47
Bygging av fartoyer	129	153	180	179	174	177	156
Verkstedproduksjon	333	355	373	386	378	416	437
Kraft- og vannforsyning	185	191	183	184	193	192	201
Bygg og anlegg	1 175	1 251	1 326	1 350	1 326	1 352	1 415
Engros-, agentur- og detaljhandel	2 568	2 709	2 849	2 859	2 881	3 023	3 129
Hotell- og restaurantdrift	483	511	549	522	554	576	611
Utenriks sjøfart	21	22	17	18	17	19	18
Transport, lagring, post- og telekommunikasjon	769	783	837	885	925	927	969
Finansiering, eiendomsdrift og tjenesteyting til næringslivet	1 490	1 523	1 645	1 688	1 619	1 591	1 648
Sosial og personlig tjenesteyting	1 185	1 203	1 238	1 330	1 444	1 479	1 525
Utlån til næringslivet i alt	12 681	13 063	14 024	14 283	14 620	14 935	15 616

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 18. Sparebanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter.
Bevilgete og disponerte lån (Mill. kroner)

	Bevilget		Disponerte lån		
	Kassekreditt	Byggelån	Kassekreditt	Byggelån	Nedbetalingslån
1978 — Desember	5 276	7 478	3 049	5 202	25 111
1979 — September	6 032	8 224	3 524	5 440	27 458
1979 — Desember	6 128	8 265	3 546	5 602	28 554
1980 — September	6 893	8 066	4 112	5 621	30 454
Endring i perioden					
1979 Januar/september	756	746	475	238	2 347
1980 » »	765	-199	566	19	1 900
1979 3. kvartal	80	420	-132	128	527
1980 »	156	216	-157	72	645

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 19. Sparebankenes likviditet¹⁾ (Mill. kroner)

Ved utgangen av måneden	Primær- likvider	Pliktige primær- likvi- der ²⁾	Lån i Norges Bank	Frie primærlikvider (1-2-3)		Netto innskudd i utenlandske banker	Netto innskudd i forretn.- banker
				I alt	I % av forv.kap.		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1978 Desember	627	709	283	-365	-0,7	308	2 762
1979 Januar	781	708	194	-121	-0,2	-34	2 821
Februar	644	717	250	-323	-0,6	238	2 606
Mars	617	728	349	-460	-0,9	167	1 947
April	669	749	259	-339	-0,6	29	2 163
Mai	658	760	424	-526	-1,0	55	1 860
Juni	1 518	1 521	226	-229	-0,4	72	2 279
Juli	1 711	1 511	218	-18	-0,0	21	2 142
August	3 768	4 557	289	-1 077	-1,9	5	1 056
September	4 578	4 578	250	-250	-0,4	-11	1 140
Oktober	1 692	1 603	200	-111	-0,2	112	1 726
November	1 549	1 645	251	-347	-0,6	-143	1 093
Desember	1 456	1 665	228	-437	-0,7	15	1 034
1980 Januar	5 038	1 715	455	2 868	4,7	166	1 127
Februar	4 420	5 362	404	-1 346	-2,2	107	824
Mars	5 093	5 554	561	-1 022	-1,7	6	635
April	4 174	5 488	468	-1 782	-2,9	77	690
Mai	4 969	5 595	734	-1 360	-2,2	-1	580
Juni	3 688	4 467	392	-1 171	-1,8	-129	1 099
Juli	4 076	4 548	373	-845	-1,3	-261	1 189
August	3 988	4 600	413	-1 025	-1,6	-266	770
September	5 175	5 805	407	-1 037	-1,6	-141	1 163
Endring i perioden				(Prosentpoeng)			
1979 Januar/September	3 951	3 869	-33	115	0,3	-319	-1 622
1980 » »	3 719	4 140	178	-599	-0,9	-156	129
1979 3. kvartal	3 060	3 057	24	-21	-	-83	-1 139
1980 »	1 487	1 338	15	134	0,2	-12	64

1) Se note 1, tabell 13.

2) Se note 2, tabell 7a.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 20. Balanse for statsbanker¹⁾ (Mill. kroner)

	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979	31/3 1980	30/6 1980	30/9 1980
Kassebeholdning og bankinnskudd	1 457	1 765	1 820	1 930	1 801	2 044
Utlån i alt	72 622	75 812	79 438	82 872	84 477	85 595
Herav:						
Til publikum	69 479	72 074	75 944	78 586	80 965	83 357
Andre fordringer på statskassen	2 331	2 331	2 331	3 031	3 031	3 041
Andre aktiva, inkl. utgifter	4 004	4 477	2 265	2 388	5 638	6 150
Aktiva i alt	80 414	84 385	85 854	90 221	94 947	96 830
Ihendehaverobligasjonslån						
Herav:						
I norske kroner	7 172	7 058	7 966	7 851	8 209	7 633
I utenlandsk valuta	12 466	13 819	16 121	16 847	16 776	13 397
Andre lån	52 353	53 599	55 548	57 031	59 414	63 486
Aksjekapital, fond m.v.	4 845	4 904	4 968	5 729	5 731	5 817
Andre passiva, inkl. inntekter	3 578	5 005	1 251	2 763	4 817	6 497
Passiva i alt	80 414	84 385	85 854	90 221	94 947	96 830

1) Eksklusive Postgiro og Postsparebanken.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 21. Balanse for private kredittforetak (Mill. kroner)

	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979	31/3 1980	30/6 1980	30/9 1980
Kassebeholdning og bankinnskudd	2 135	1 842	2 036	1 903	2 222	2 412
Utlån i alt ¹⁾	23 191	23 966	25 027	25 936	26 696	27 331
Herav fra institusjoner som finansierer:						
a) Realkreditt	8 017	8 248	8 494	8 822	8 828	9 034
b) Skip	8 782	8 994	9 313	9 468	9 638	9 899
Andre aktiva	364	673	771	628	537	785
Aktiva i alt²⁾	25 211	26 005	27 210	27 841	28 830	29 903
Ihendehaverobligasjonslån	23 267	23 797	24 794	25 672	26 650	27 558
Annen gjeld	298	448	739	391	427	459
Kapital, fond m.v.	1 646	1 760	1 677	1 778	1 753	1 886
Passiva i alt	25 211	26 005	27 210	27 841	28 830	29 903

1) Før avskrivning. 2) Etter avskrivning.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 22. Balanse for private finansieringsselskaper (Mill. kroner)

	30/9 1978	31/12 1978 ³⁾	31/3 1979	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979
Bankinnskudd	215	222	268	300	371	506
Utlån til publikum ¹⁾	3 347	3 249 ⁴⁾	3 351 ⁴⁾	3 456 ⁴⁾	3 360 ⁴⁾	3 352 ⁴⁾
Utlån til andre sektorer	817	749	815	864	1 233	1 067
Andre aktiva	1 242	1 203	1 257	957	1 012	1 801
Aktiva i alt²⁾	5 504	5 423	5 501	5 393	5 795	6 584
Lån i norske finansinstitusjoner	1 636	1 799	1 785	1 396	1 478	1 851
Andre innenlandske lån	2 387	1 974	2 130	2 264	2 343	2 580
Lån i utlandet	88	64	31	48	45	65
Kapital, fond m.v.	778	827	740	721	725	571
Andre passiva	615	759	815	964	1 203	1 517
Passiva i alt	5 504	5 423	5 501	5 393	5 795	6 584

1) For avskrivning. 2) Etter avskrivning. 3) Statistikken er lagt om fra og med 31/12-78 og derfor ikke direkte sammenliknbar med tall for tidligere tidspunkter. 4) Beregnet av Norges Bank.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 23. Balanseutdrag for livsforsikringsselskaper (Mill. kroner)

	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979	31/3 198	30/6 1980	30/9 19800
Aktiva:						
Kassebeholdning og bankinnskudd	911	676	1 025	1 145	1 003	944
Statsobligasjoner	3 611	4 001	4 304	4 633	4 952	5 526
Statsbankobligasjoner	372	379	375	446	467	350
Andre norske ihendehaverobligasjoner	8 044	8 236	8 325	8 572	8 981	9 091
Utlån til publikum	12 956	13 167	13 426	13 751	14 000	14 182
Utlån til andre sektorer	148	153	148	220	244	231
Andre spesifiserte aktiva	1 762	1 788	1 865	1 929	1 991	2 029
Balanseutdrag i alt	27 804	28 400	29 468	30 696	31 638	32 353

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 24. Balanseutdrag for skadeforsikringsselskaper (Mill. kroner)

	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979	31/3 1980	30/6 1980	30/9 1980
Kassebeholdning og bankinnskudd	2 491	2 544	2 708	2 905	3 106	3 212
Stats- og statsbankobligasjoner	1	1	1	1	3	1
Andre norske ihendehaverobligasjoner	128	126	95	91	87	83
Utlån til publikum	2 889	2 894	3 061	3 158	3 123	3 134
Utlån til andre sektorer	851	891	978	1 050	1 127	1 334
Andre spesifiserte aktiva	2 046	2 112	2 175	2 199	2 347	2 371
Aktiva i alt	8 406	8 568	9 017	9 404	9 793	10 135

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 25. Beholdning av norske ihendehaverobligasjoner fordelt på långivere
(Mill. kroner)

	30/6 1979	30/9 1979	31/12 1979	31/3 1980	30/6 1980	30/9 1980
Folketrygdfondet	13 953	14 053	15 041	15 110	15 266	15 257
Postsparebanken og Postgiro	4 377	4 326	4 267	4 215	4 352	3 923
Livsforsikringselskaper	12 027	12 616	13 004	13 651	14 400	14 967
Forretningsbanker	17 182	17 462	19 930	19 811	20 527	20 998
Sparebanker	13 709	14 168	15 827	16 101	17 063	17 341
Norges Bank	1 821	1 806	1 316	1 300	1 282	748
Andre	5 114	5 599	5 934	6 269
I alt ¹⁾	68 183	70 030	75 319	76 457

1) Her satt lik den samlede ihendehaverobligasjonsgjeld i norske kroner.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 26. Kreditt-tilførsel til private og kommuner (Mill. kroner)

	1. halvår		Budsjett-tall for 1980 fra nasjonalbudsj. for 1980	Budsjett-tall for 1980 fra nasjonalbudsj. for 1981
	1979	1980		
Utlån fra forretnings- og sparebanker	5 934	5 755
Herav:				
Ordinære lån fra forretningsbanker ¹⁾	2 925	3 180	3 400	3 950
» » » sparebanker ¹⁾	2 536	1 926	2 700	3 100
Valutalån med lisens	473	649		
Private finansieringsselskaper	207	100 ²⁾	100	150
Utlån fra forsikringselskaper m.v.	700	680 ²⁾	1 575	1 675
Herav:				
Livsforsikringselskaper	638	574	1 400	1 450
Skadeforsikringselskaper	19	62	175	225
Statsbanker ³⁾	5 328	5 446	11 650	10 683
Private kredittforetak	1 392	361	1 550	3 326
Obligasjonsmarkedet	-217	405		
Samlet spesifisert kreditt- tilførsel fra innenlandske kilder	13 344	12 747	20 975	22 884
Direkte kapitalinngang fra utlandet	670	-3 650	-2 500	-2 607
Herav:				
Rederier	-1 149	-1 616	-500	450
Oljevirkksomhet	326	-5 073	-6 100	-8 600
Andre private og kommuner	-485	979	1 600 ⁴⁾	1 043 ⁴⁾
Andre kortsiktige transaksjoner og statistiske feil	1 978	2 060	2 500	4 500
Samlet spesifisert kreditt-tilførsel	14 014	9 097	18 475	20 277

1) Inkl. spesialkvote, i budsjettet for 1980 300 mill. kroner, som er skjønnsmessig fordelt med 200 mill. kroner på forretningsbanker og 100 mill. kroner på sparebanker.

2) Norges Banks anslag.

3) Inkl. Postgiro, Postsparebanken og Norges Bank.

4) Inkl. valutalån med lisens.

Tabell 27a. Endringer i publikums likviditet (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel (+) Inndragning (-)	1/1-30/9		1/7-30/9		Siste 12 mndr. pr. 30/9	
	1979	1980	1979	1980	1979	1980
A. Sentralmyndighetenes inntektsoverskudd m.v., ekskl. oljeskatter ¹⁾ (-)	3 897	2 425	1 783	499	8 401	8 231
B. Sentralmyndighetenes lånetransaksjoner ²⁾	7 876	7 616	2 739	2 670	10 790	10 111
Herav:						
Statsbankenes utlånsøking	7 678	7 751	2 595	2 447	10 690	10 811
C. Forretnings- og sparebankenes kreditttilførsel ³⁾ (+) og inntektsoverskudd (-)	4 937	4 571	678	2 181	10 353	9 353
Herav:						
Forretningsbankenes kreditttilførsel	5 395	6 019	1 467	2 199	6 539	6 027
Sparebankenes kreditttilførsel	4 210	3 360	1 045	1 454	5 417	4 698
D. Økning i skattefrie fondsavsetninger og banksparing med skattefradrag (-)	-313	-310	-80	-120	-1 174	-1 304
E. Innenlands likviditetstilførsel (A+...+D)	16 397	14 302	5 120	5 230	28 370	26 391
F. Publikums netto valutasalg til de private banker, ekskl. salg i forbindelse med oljeskatter	-5 384	-5 409	-1 218	-723	-9 868	-9 754
G. Endring i publikums likviditet ialt (E+F)	11 013	8 893	3 902	4 507	18 502	16 637
Herav:						
Sedler og mynt	593	540	853	1 137	1 486	618
Innskudd på anfordring	2 707	2 957	454	-300	4 143	3 297
Ubenyttede kassekreditter og byggelån	1 715	-163	901	664	2 227	1 130
Tidsinnskudd ekskl. banksparing med skattefradrag	5 998	5 559	1 694	3 006	10 646	11 592
H. Endring i publikums likviditet i prosent av likviditetssmassen	8,2	5,8	2,8	2,9	14,7	11,5
(Oljeskatter	3 509	6 585	804	907	5 074	9 528)

Merk: Publikum er i prinsippet definert som andre innenlandske sektorer enn staten, sosiale trygder og banker. Oppstillingsformen er for øvrig endret f.o.m Penger og Kreditt nr. 4/1980, jfr. tekst under post A og post F samt fotnote 1.

1) Post A er restbestemt og inkluderer således "Uspesifisert tilførsel og statistiske feil". Videre omfatter posten den del av statens overskudd for lånetransaksjoner og statsbankenes inntektsoverskudd som gir innenlandsk likviditetsvirkning, trygdeforvaltningens inntektsoverskudd samt økning i inntækt på skattekonti i banker og Postgiro. Fra anslaget over statens inntektsoverskudd har en, for å komme fram til den innenlandske likviditetsvirkning, korrigert for statens oljeskatter og statens netto renter og stonader til utlandet. Trygdeforvaltningens inntektsoverskudd er antatt å svare tilnærmet til fondsopplegg i folketrygden (inkl. ufordelte renteinntekter) og

økning i Rikstrygdeverkets plasseringer i form av kontolån til statskassen og innskudd på Postgiro. Økning i Folketrygdfondet som følge av innlemming av andre trygder er holdt utenfor.

2) Omfatter publikums nettokjøp av stats- og statsbankobligasjoner (-), Folketrygdfondets nettokjøp av §15-obligasjoner (+), statsbankenes utlånsøking (+), statens spesifiserte utlånsøking og aksjekjøp (+), kontolån til statskassen fra publikum (-) og kreditttilførsel fra Norges Bank, Postgiro og Postsparebanken (+).

3) Omfatter bankenes nettokjøp av §15-obligasjoner, økning i utlån og økning i ubenyttede kassekreditter og byggelån.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå, Norges Bank samt diverse spesialoppgaver.

Tabell 27b. Sammensetningen av publikums likviditet¹⁾ (Mill. kroner)

Beholdningstall ved utgangen av perioden	Sedler og mynt	Innskudd på anfordring	Ubenyttede kassekreditter og byggelån	Sum	Tidsinnskudd	Publikums likviditet i alt	Endring siste 12 mndr. i publikums likviditet i alt	
							Belop	%
1969	6 524	7 219	5 772	19 515	24 549	44 264	3 254	7,9
1970	7 284	8 218	6 420	21 922	28 050	49 972	5 708	12,9
1971	7 999	9 151	7 525	24 675	31 162	55 837	5 865	11,7
1972	8 754	10 934	8 355	28 043	34 310	62 353	6 516	11,7
1973	9 444	12 832	8 901	31 177	38 511	69 688	7 335	11,8
1974	10 774	14 100	9 824	34 698	42 243	76 941	7 253	10,4
1975	12 392	16 264	11 868	40 524	48 210	88 734	11 793	15,3
1976	14 257	19 170	13 663	47 090	56 782	103 872	15 138	17,1
1977	13 848	20 901	13 857	48 606	57 719	106 325	14 724	16,1
Februar	13 756	19 720	13 513	46 989	59 040	106 029	15 160	16,7
Mars	13 785	21 689	12 944	48 418	58 916	107 334	17 710	19,8
April	13 824	20 418	12 816	47 058	60 259	107 317	15 497	16,9
Mai	13 808	19 642	13 070	46 520	59 860	106 380	15 199	16,7
Juni	14 520	22 167	12 925	49 612	61 201	110 813	15 690	16,5
Juli	14 434	21 512	14 013	49 959	62 519	112 478	16 096	16,7
August	14 396	21 353	14 072	49 821	63 905	113 726	16 839	17,4
September	15 217	21 059	13 951	50 227	63 648	113 875	17 169	17,8
Oktober	15 280	22 680	14 977	52 937	65 466	118 403	17 891	17,8
November	15 203	21 322	15 023	51 548	63 652	115 200	16 399	16,6
Desember	16 089	22 329	14 743	53 161	67 364	120 525	16 653	16,0
1978	15 442	23 493	15 016	53 951	68 536	122 487	16 162	15,2
Februar	15 257	21 546	14 801	51 604	69 516	121 121	15 092	14,2
Mars	14 778	22 949	14 227	51 954	69 371	121 325	13 991	13,0
April	14 847	21 510	14 305	50 662	70 513	121 175	13 858	12,9
Mai	14 761	22 287	13 889	50 937	70 597	121 534	15 154	14,3
Juni	15 439	23 580	14 523	53 542	70 606	124 148	13 335	12,0
Juli	15 277	23 642	15 426	54 345	71 441	125 786	13 308	11,8
August	15 321	22 882	15 019	53 222	72 656	125 878	12 152	10,7
September	16 167	22 707	15 284	54 158	72 126	126 284	12 409	10,9
Oktober	16 253	24 430	15 819	56 502	73 346	129 848	11 445	9,7
November	16 173	23 587	15 923	55 683	72 614	128 297	13 097	11,4
Desember	17 060	24 143	15 796	56 999	76 774	133 773	13 248	11,0
1979	16 355	24 949	16 347	57 651	78 792	136 443	13 956	11,4
Februar	16 187	23 529	16 020	55 736	80 196	135 932	14 811	12,2
Mars	16 166	24 152	16 105	56 423	79 751	136 174	14 849	12,3
April	16 056	24 728	15 642	56 426	81 186	137 612	16 437	13,6
Mai	16 011	23 343	15 996	55 350	80 225	135 575	14 041	11,6
Juni	16 800	26 396	16 610	59 806	81 078	140 884	16 736	13,5
Juli	16 505	26 591	17 866	60 962	82 061	143 023	17 237	13,7
August	16 545	25 916	17 835	60 296	82 889	143 185	17 307	13,8
September	17 653	26 850	17 511	62 014	82 772	144 786	18 502	14,7
Oktober	17 109	27 268	18 375	62 752	85 011	147 763	17 915	13,8
November	17 096	26 478	18 606	62 180	84 140	146 320	18 023	14,0
Desember	17 731	27 190	18 804	63 725	88 805	152 530	18 757	14,0
1980	17 155	28 396	18 876	64 427	90 582	155 009	18 566	13,6
Februar	16 926	26 333	18 671	61 930	91 537	153 467	17 535	12,9
Mars	16 756	28 192	18 009	62 957	90 551	153 508	17 334	12,7
April	16 583	27 180	18 088	61 851	91 624	153 475	15 863	11,5
Mai	16 824	28 095	17 339	62 258	91 371	153 629	18 051	13,3
Juni	17 134	30 447	17 977	65 558	91 358	156 916	16 032	11,4
Juli	17 172	29 672	18 548	65 392	93 148	158 540	15 517	10,8
August	17 394	29 095	18 713	65 202	94 959	160 161	16 976	11,9
September	18 271	30 147	18 641	67 059	94 364	161 423	16 637	11,5

1) Eksklusive banksporing med skattefradrag og Folketrygdfondets innskudd på termin.

Tabell 28. Forretningsbanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner¹⁾

	3. kvartal 1979		4. kvartal 1979		1. kvartal 1980		2. kvartal 1980		3. kvartal 1980	
	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest
Veksler										
Rente	10,8	12,0	10,8	12,0	10,8	12,1	10,8	12,1	11,5	12,6
Provisjon	1,3	1,9	1,3	1,9	1,3	1,9	1,3	1,9	1,3	1,9
Engangsprovisjon	0,1	0,6	0,1	0,6	0,2	0,6	0,2	0,6	0,1	0,6
Utlån mot avbetalingskontrakt										
Rente	12,1	13,1	12,1	13,1	12,1	13,2	12,2	13,1	12,9	13,5
Provisjon	0,5	0,8	0,4	1,7	0,5	1,8	0,4	1,8	0,5	1,8
Engangsprovisjon	0,2	0,8	0,2	0,9	0,2	0,9	0,2	0,9	0,2	0,9
Kassekreditter										
Rente	9,8	10,2	9,8	10,2	9,8	10,2	9,8	10,1	11,0	11,2
Provisjon	0,9	1,5	0,9	1,5	0,9	1,5	0,9	1,5	1,0	1,5
Engangsprovisjon	0,3	0,7	0,3	0,7	0,3	0,7	0,3	0,7	0,3	0,7
Boligbyggelån med konverteringstilsagn eller attest										
Rente	7,5	7,8	7,5	7,5	7,5	7,8	7,5	7,8	7,5	7,8
Provisjon	1,3	1,4	1,3	1,4	1,3	1,4	1,3	1,4	1,3	1,4
Engangsprovisjon	0,2	0,5	0,1	0,5	0,1	0,5	0,1	0,5	0,2	0,5
Andre byggelån										
Rente	10,0	10,8	9,9	10,8	10,0	10,8	9,9	10,8	10,3	11,0
Provisjon	1,4	1,6	1,3	1,6	1,4	1,6	1,3	1,6	1,3	1,6
Engangsprovisjon	1,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5
Andre utlån under 1 år										
Rente	9,5	13,2	9,5	13,5	9,6	13,2	9,6	13,2	10,4	14,0
Provisjon	0,0	1,0	0,0	1,0	0,0	1,0	0,0	1,0	0,0	1,0
Engangsprovisjon	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5
Andre utlån 1 år og over²⁾										
Rente	9,1	13,6	9,1	13,6	9,1	13,6	9,1	1,37	9,7	14,6
Provisjon	0,0	1,0	0,0	1,0	0,0	1,0	0,0	1,0	0,0	1,0
Engangsprovisjon	0,2	0,7	0,3	0,7	0,3	0,7	0,3	0,7	0,3	0,7
Utlån i alt										
Rente	9,3	12,5	9,3	12,6	9,3	12,6	9,3	12,6	9,9	13,3
Provisjon	0,4	1,4	0,4	1,4	0,4	1,4	0,4	1,4	0,4	1,4
Engangsprovisjon	0,2	0,6	0,3	0,6	0,2	0,6	0,3	0,6	0,3	0,6
Kortsiktige utlån²⁾										
Rente	10,0	10,6	10,0	10,6	10,0	10,7	10,0	10,7	11,0	11,4
Provisjon	0,9	1,6	0,9	1,6	1,0	1,5	1,0	1,6	1,0	1,6
Engangsprovisjon	0,3	0,7	0,3	0,6	0,3	0,7	0,3	0,7	0,3	0,6

1) Rente og provisjon i prosent p.a.

Engangsprovisjon i prosent av lånebeløp.

Rente- og provisjonssatsene er veide gjennomsnitt av det de enkelte banker oppgir som vanlig laveste, henholdsvis høyeste sats for de forskjellige arter av utlån. Provisjonssatsene for kassekreditt og byggelån refererer seg til bevilgede beløp.

Oppgavene fra bankene er for øvrig beheftet med en viss usikkerhet, og små endringer i tallene må ikke tillegges noen vekt. Se for øvrig kommentarene i artikkel i Penger og Kredittr nr. 2/1978 og nr. 4/1980.

2) Samsvarer med henholdsvis "mellomlange og langsiktige" og "kortsiktige" utlån i finansministerens renteerklæring.

Tabell 29. Sparebanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner¹⁾

	3. kvartal 1979		4. kvartal 1979		1. kvartal 1980		2. kvartal 1980		3. kvartal 1980	
	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest
Veksler										
Rente	11.1	12.1	11.1	12.0	11.1	12.1	11.2	12.1	12.0	12.9
Provisjon	0,7	1,3	0,7	1,3	0,7	1,3	0,7	1,3	0,7	1,4
Engangsprovisjon	0,1	0,4	0,1	0,5	0,1	0,4	0,1	0,4	0,2	0,6
Utlån mot avbetalingskontrakt										
Rente	12,3	12,9	12,4	12,8	12,4	13,0	12,4	12,9	13,0	13,4
Provisjon	0,5	1,5	0,5	1,5	0,4	1,4	0,4	1,5	0,4	1,5
Engangsprovisjon	0,2	0,7	0,2	0,6	0,2	0,7	0,2	0,7	0,2	0,7
Kassekreditter										
Rente	9,4	9,9	9,4	10,0	9,4	9,9	9,4	10,0	10,1	10,6
Provisjon	0,8	1,4	0,8	1,4	0,8	1,4	0,8	1,4	0,8	1,5
Engangsprovisjon	0,1	0,5	0,1	0,6	0,1	0,5	0,1	0,6	0,1	0,6
Boligbyggelån med konverteringstilsagn eller attest										
Rente	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5
Provisjon	1,3	1,4	1,3	1,4	1,3	1,4	1,2	1,4	1,2	1,4
Engangsprovisjon	0,1	0,5	0,1	0,4	0,1	0,5	0,1	0,5	0,1	0,4
Andre byggelån										
Rente	9,5	10,0	9,5	10,0	9,5	10,1	9,5	10,1	10,1	10,6
Provisjon	1,3	1,4	1,3	1,4	1,3	1,5	1,3	1,4	1,3	1,5
Engangsprovisjon	0,1	0,5	0,1	0,6	0,1	0,5	0,1	0,5	0,1	0,6
Andre utlån under 1 år										
Rente	9,9	12,9	9,8	12,9	9,8	12,9	9,8	12,9	10,5	13,8
Provisjon	0,0	0,9	0,0	0,9	0,0	0,9	0,0	0,9	0,0	1,1
Engangsprovisjon	0,2	0,6	0,2	0,6	0,2	0,6	0,2	0,6	0,2	0,6
Andre utlån 1 år og over²⁾										
Rente	9,0	12,7	9,0	12,7	9,1	12,8	9,1	12,8	9,7	13,7
Provisjon	0,0	0,4	0,0	0,4	0,0	0,4	0,0	0,4	0,0	0,4
Engangsprovisjon	0,2	0,6	0,2	0,6	0,2	0,6	0,2	0,6	0,2	0,6
Utlån i alt										
Rente	8,9	11,8	9,0	11,9	9,0	11,9	9,0	11,9	9,6	12,7
Provisjon	0,3	1,4	0,3	1,4	0,3	1,4	0,3	1,4	0,3	1,4
Engangsprovisjon	0,2	0,6	0,2	0,6	0,2	0,6	0,2	0,6	0,2	0,6
Kortsiktige utlån²⁾										
Rente	9,6	10,2	9,6	10,3	9,6	10,3	9,6	10,3	10,2	10,9
Provisjon	0,9	1,4	1,0	1,4	0,9	1,4	1,0	1,4	1,0	1,5
Engangsprovisjon	0,1	0,6	0,1	0,6	0,1	0,5	0,1	0,6	0,1	0,6

1) og 2) Se noter til tabell 28.

Tabell 30. Forretningsbanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner (Prosent p.a.)¹⁾

	Folio- innskudd	Lønns- konti ²⁾	Anfør- dring i alt	3 mndr. oppsigelse	12 mndr. oppsigelse	Langtids- sparing	Termin og andre vilkår Under 1 år 1 år og over	Bundne innskudd	Tids- innskudd i alt	Alle innskudd
1. kvartal 1979										
Lavest	0,1	4,0	0,9	5,0	7,5	8,1	6,3	7,7	77,5	6,5
Høyest	1,8	4,3	2,3	5,1	7,6	10,1	10,2	9,4	7,5	8,3
2. kvartal 1979										
Lavest	0,1	4,0	0,9	5,0	7,5	7,5	6,4	7,6	7,5	6,7
Høyest	1,8	4,0	2,3	5,1	7,6	10,0	10,0	9,3	7,5	8,3
3. kvartal 1979										
Lavest	0,1	4,0	0,9	5,0	7,5	7,5	7,8	7,4	7,5	7,2
Høyest	2,0	4,2	2,4	5,1	7,6	10,2	11,1	9,3	7,5	9,1
4. kvartal 1979										
Lavest	0,1	4,0	0,9	5,0	7,5	7,5	8,0	7,7	7,5	7,3
Høyest	1,7	4,5	2,3	5,1	7,6	10,2	12,4	8,4	7,5	9,4
1. kvartal 1980										
Lavest	0,1	3,7	0,9	5,0	7,5	7,5	8,0	7,8	7,5	7,3
Høyest	1,7	5,5	2,5	5,1	7,6	10,2	12,3	9,7	7,5	9,4
2. kvartal 1980										
Lavest	0,1	4,9	1,1	5,0	7,5	8,3	7,0	7,7	7,5	6,9
Høyest	2,4	6,1	3,2	5,1	7,6	10,3	12,2	9,8	7,5	9,3
3. kvartal 1980										
Lavest	0,1	5,0	1,1	5,0	7,5	8,9	7,2	7,8	7,5	7,1
Høyest	2,6	6,3	3,4	5,1	7,6	10,5	12,2	9,6	7,5	9,4

1) Se fotnote til tabell 28.

2) På lønnskonti gis vanligvis rente bare av laveste saldo hver måned.

Tabell 31. Sparebanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner (Prosent p.a.)¹⁾

	Folio- innskudd	Lønns- konti ²⁾	Anfor- dring i alt	3 mndr. oppsigelse	12 mndr. oppsigelse	Langtids- sparing	Termin og andre vilkår		Bundne innskudd	Tids- innskudd i alt	Alle innskudd
							Under 1 år	1 år og over			
1. kvartal 1979											
Lavest	0,2	4,0	1,6	5,0	7,4	7,4	6,2	7,8	7,5	6,5	5,7
Høyest	2,4	4,4	3,1	5,1	7,6	10,1	9,4	9,0	7,5	6,9	6,3
2. kvartal 1979											
Lavest	0,4	4,0	1,8	5,1	7,4	7,5	6,3	7,9	7,5	6,6	5,8
Høyest	3,3	5,0	3,9	5,1	7,6	10,2	9,5	9,1	7,5	7,1	6,6
3. kvartal 1979											
Lavest	0,5	4,0	1,8	5,1	7,4	7,8	6,2	7,8	7,5	6,5	5,8
Høyest	3,3	4,9	3,9	5,1	7,6	10,2	9,6	8,6	7,5	6,9	6,5
4. kvartal 1979											
Lavest	0,5	4,0	1,9	5,1	7,5	7,5	6,6	7,9	7,5	6,6	5,9
Høyest	3,1	5,3	4,0	5,1	7,6	10,2	11,4	8,8	7,5	7,3	6,8
1. kvartal 1980											
Lavest	0,5	4,0	1,9	5,1	7,4	7,5	6,5	8,0	7,5	6,6	5,9
Høyest	3,3	5,3	4,1	5,1	7,7	10,3	11,7	9,4	7,5	7,4	6,9
2. kvartal 1980											
Lavest	0,6	4,6	2,3	5,1	7,4	8,0	6,6	7,9	7,5	6,6	5,9
Høyest	3,9	5,7	4,6	5,1	7,7	10,2	11,8	9,4	7,5	7,4	7,0

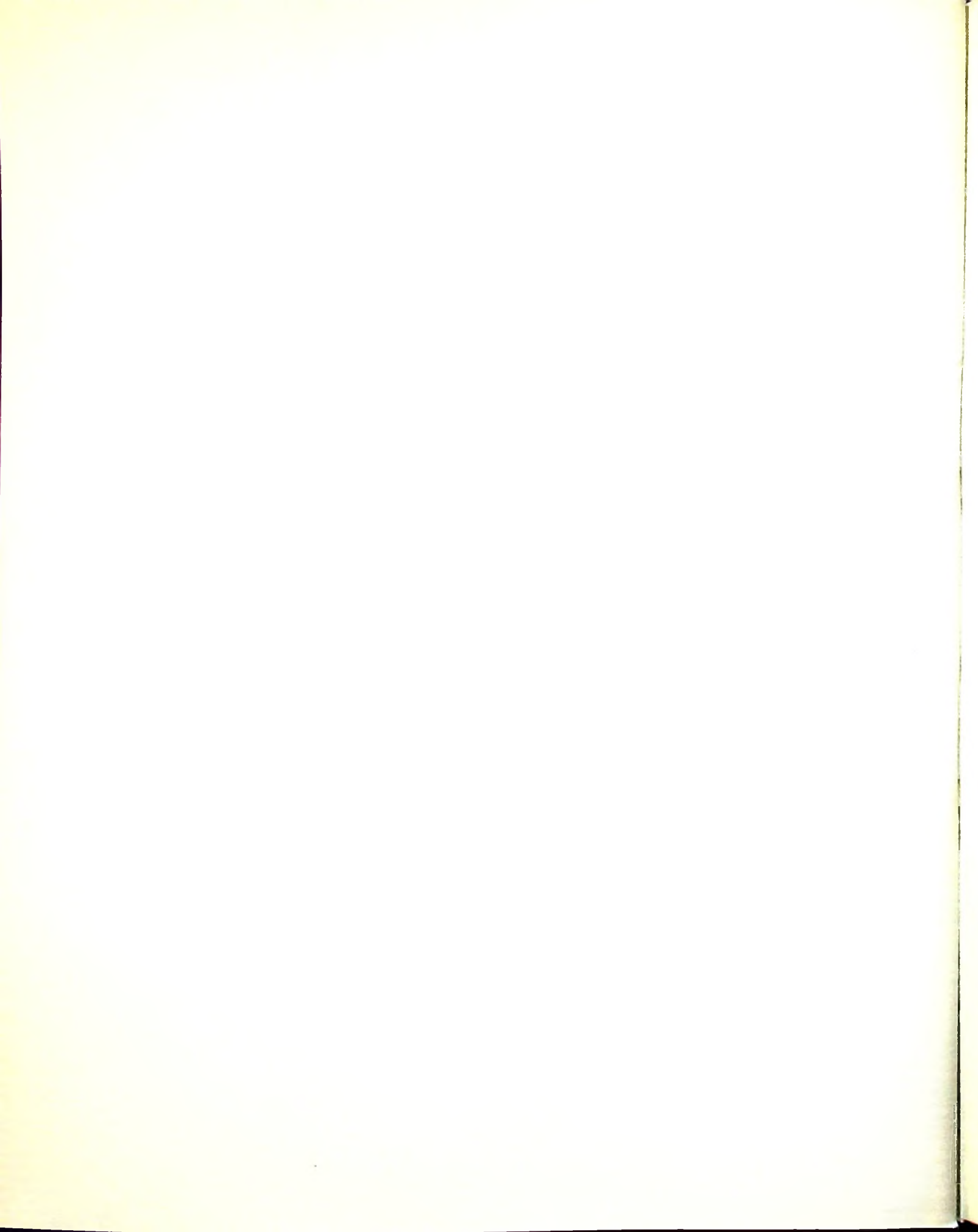
1) Se fotnote til tabell 28.

2) På lønnskonti gis vanligvis rente bare av laveste saldo hver måned.

Tabell 32. Kortsiktige rentesatser (Prosent p.a.)

		Interbankrenten — dagslån. Gjennomsnitt		Renter på NOK, beregnet på grunnlag av terminkurser. Gjennomsnitt		Marginalren- ten på banke- nes lån i Norges Bank pr. utgangen av måneden ¹⁾	Gjennomsnitts- renten på bankenes lån i Norges Bank
				1 mnd.	3 mnd.		
1978	November	5,9	6,6		13,5	8,7	7,9
	Desember	7,2			11,5	10,0	
1979	Januar	5,8	5,5	7,8	9,0	7,5	7,6
	Februar	5,1		8,7	8,7	9,2	
	Mars	5,9	7,3	8,6	9,3	7,9	7,4
	April	8,6		8,8	9,4	9,0	
	Mai	7,9	8,6	9,0	8,9	7,8	7,8
	Juni	9,3		9,3	9,0	10,1	
	Juli	8,3	8,6	9,0	8,9	8,3	8,1
	August	8,9		10,3	10,5	9,3	
	September	8,4	9,2	13,2	13,0	9,8	9,2
	Oktober	9,9		17,0	15,6	10,5	
	November	11,4	11,3	13,7	13,6	10,5	10,5
	Desember	11,2		13,1	12,7	11,5	
1980	Januar	9,9	9,7	10,9	11,8	11,5	11,3
	Februar	9,5		11,9	12,1	11,5	
	Mars	12,8	13,4	14,0	14,2	12,5	11,3
	April	13,9		14,2	14,4	12,7	
	Mai	13,3	11,5	13,9	12,7	12,6	9,9
	Juni	9,6		10,2	10,3	12,7	
	Juli	9,1	10,3	9,8	10,2	10,4	10,0
	August	11,4		12,3	11,9	12,2	
	September	11,8	11,0	13,8	13,0	11,8	10,9
	Oktober	10,1		11,0	11,7	11,9	

¹⁾ Marginalrenten er renten på bankenes dyreste lån i Norges Bank.

Norges Bank Oslo

	<i>Postadresse</i>	<i>Telefon</i>	<i>Telex</i>
Hovedsetet	Postboks 336 Sentrum, Oslo 1	(02) 41 21 20	71369 nbank n
Valutaavdelingen	Postboks 735 Sentrum, Oslo 1	(02) 41 01 50	71375 nbfdp n

Norges Banks seddel- og myntproduksjon

Norges Banks Seddeltrykkeri	Nedre Slottsgt. 1 b, Oslo 1	(02) 42 70 80	19888 nbs n
Den Kongelige Mynt	Postboks 53, 3601 Kongsberg	(03) 73 14 86	17211 mynt n

Norges Banks avdelinger

Arendal	Postboks 23, 4801 Arendal	(041) 26110	21760 nba n
Bergen	Postboks 699, 5001 Bergen	(05) 2137 20	42155 nbber n
Bodø	Postboks 327, 8001 Bodø	(081) 21060	64353 nbbo n
Drammen	Postboks 86, 3001 Drammen	(03) 83 74 91	19790 nbd n
Fredrikstad	Postboks 158, 1601 Fredrikstad	(032) 16575	19820 nbfd n
Gjøvik	Postboks 12, 2801 Gjøvik	(061) 75100	19830 nbgk n
Halden	Postboks 278, 1751 Halden	(031) 80511	19840 nbhdn n
Hamar	Postboks 115, 2301 Hamar	(065) 27754	19860 nbhm n
Hammerfest	Postboks 55, 9601 Hammerfest	(084) 11344	64354 nbhf n
Haugesund	Postboks 233, 5501 Haugesund	(047) 28500	42893 nbhd n
Kristiansand S.	Postboks 204, 4601 Kristiansand S.	(042) 23070	21880 nbch n
Kristiansund N.	Postboks 80, 6501 Kristiansund N.	(073) 72911	55261 nbcs n
Larvik	Postboks 140, 3251 Larvik	(034) 81300	21890 nbl n
Lillehammer	Postboks 208, 2601 Lillehammer	(062) 50045	11834 nblil n
Skien	Postboks 87, 3701 Skien	(035) 27540	21107 nbstk n
Stavanger	Postboks 18, 4001 Stavanger	(045) 20000	33047 nbsta n
Tromsø	Postboks 475, 9001 Tromsø	(083) 81624	64141 nbtrm n
Trondheim	Postboks 564, 7001 Trondheim	(075) 28060	55056 nbtrh n
Vardo	Postboks 68, 9951 Vardo	(085) 87621	64355 nbvar n
Ålesund	Postboks 380, 6001 Ålesund	(071) 21710	42894 nbaal n

